

Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman laadinta

Heli Hurri

2021 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman laadinta

Heli Hurri
Sosionomi
Opinnäytetyö
Joulukuu, 2021

Heli Hurri

Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman laadinta

Vuosi

2021

Sivumäärä 73

Tämän päiväkirjamuotoisen opinnäytetyön tavoitteena oli perehtyä syvemmin lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman laadintaan ja kaikkeen sitä edeltävään työhön. Opinnäytetyö toteutettiin varhaiskasvatuksen opettajan työssä vantaalaisen päiväkodin esiopetusryhmässä. Työ rakentui kymmenen viikon pituisesta päiväkirjaosuudesta, jonka tavoitteelliset viikkosuunnitelmat ja lähdekirjallisuuteen nojaavat viikkokoosteet nostivat esiin lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman laadinnan näkökulmasta tärkeitä huomioita. Lopuksi työn yhteenvedon on aiheesta omaa pohdintaa. Tämä kymmenviikkoinen päiväkirjavaihe ohjasi erinomaisesti syksyyn sijoittuvaa lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman laadintaa ollen tälle luontevana runkona ja toimien opettajan työn tukena.

Sensitiivinen perehtyneisyys lapsen esiopetukseen oppimissuunnitelman laadinnassa on ensiarvoista. Tämä tärkeä asiakirja mahdollistaa lasten ja huoltajien osallisuuden esiopetuksen arjessa sekä auttaa lasta itsearvioinnissa ollen samalla pedagogisen dokumentoinnin väline ja kasvattajan opaskirjanen. Asiakirjan tiedonsiirto-osio myös osaltaan takaa lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen jatkumon esiopetuksesta perusopetukseen siirryttäessä.

Opinnäytetyö auttoi paremmin ymmärtämään lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman laadintaprosessia ja sen eri vaiheita. Tavoitteena on, että tämä työ voisi selkeyttää prosessia myös muille esiopetuksessa työskenteleville varhaiskasvatuksen opettajille ja saisi aikaan pohdintaa.

Laurea University of Applied Sciences

Abstract

Degree Program in Social Services

Bachelor Thesis

Heli Hurri

The Drafting of the Preschool Education Curriculum

Year

2021

Pages

73

The objective of this bachelor's thesis was to give deeper orientation about drafting the preschool education curricula including all the previous work. The thesis was written during the author's work in a pre-primary education group in the City of Vantaa. The thesis was based on diary written during a 10-week period which included weekly plans and summaries of each week. Those diaries brought up important issues from the perspective of drafting a preschool education curriculum. At the end of the thesis there are also the author's own thoughts as a conclusion part of the thesis. This 10-week diary period was excellently guiding the drafting of the preschool educational curricula which were also placed on autumn semester. The diary was a natural base for the thesis and at the same time it was supporting the work of the author.

Sensitive knowledge of the drafting the curriculum is really meaningful. That important document makes it possible for children and custodians to be a part of everyday life in preschools and help children to self-evaluate and at the same time to be a tool of pedagogical documentation and an instruction book for the educator. The part of transferring the information also guarantees the continuum of a child's growth, learning and development when moving to primary education.

The thesis project helped to understand better the process of the drafting of the preschool education curriculum and different phases in it. The goal is that the thesis could make the process more clear also for other authors working in preschools and would create discussion about the topic.

Keywords: pre-primary education, preschool education curriculum, observation, pedagogical documentation

Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	Keskeiset käsitteet työssäni	8
3	Nykytilanne.....	10
3.1	Nykyinen työ ja oma osaaminen	10
3.2	Varhaiskasvatuksen sidosryhmät	12
3.3	Vuorovaikutustaidot	13
3.4	Työn kehittäminen	14
3.5	Opinnäytetyön tavoitteet	15
3.6	Opinnäytetyön eettisyys	15
4	Päiväkirjaraportointi	16
4.1	Ensimmäinen viikko: Havainnointiin painottuvat viikot alkavat	16
4.2	Toinen viikko: Pienryhmässä havainnointi helpottuu	20
4.3	Kolmas viikko: Pedagogista dokumentointia ja osallisuutta	25
4.4	Neljäs viikko: Sadutus havainnoinnin välineenä	31
4.5	Viides viikko: Esikoululaisen itsearviointi.....	35
4.6	Kuudes viikko: Lapsen vahvuudet ja positiivinen pedagogiikka	40
4.7	Seitsemäs viikko: Kuraattorin ja konsultoivan varhaiskasvatuksen erityisopettajan tuki esiopetuksessa	44
4.8	Kahdeksas viikko: Mitä lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan kirjataan? ...	48
4.9	Yhdeksäs viikko: Lasten esiopetuksen oppimissuunnitelmien laadinnat alkavat ..	52
4.10	Kymmenes viikko: Huoltajien kanssa käytyjen keskusteluiden sisältöä	57
5	Yhteenveto	61
6	Pohdinta	62
	Lähteet.....	68
	Kuviot	71
	Liitteet	72

1 Johdanto

Olen työskennellyt Vantaan kaupungin varhaiskasvatuksessa vakinaisessa työsuhteessa lastenhoitajana ja satunnaisia varhaiskasvatuksen opettajan sijaisuuksia tehden jo vuodesta 1991. Mielestäni työkokemukseni neljältä vuosikymmeneltä antaakin minulle laajan kokonaisnäemyksen varhaiskasvatustyöstä. Olen ollut näkemässä, miten työ on vuosien myötä muuttunut ja mitä muutokset ovat tuoneet tullessaan. Tässä päiväkirjamuotoisessa opinnäytetyössä koen pitkää työkokemuksestani olevan suurta hyötyä. Toivon osaavani pohtia ja reflektoida työtäni sekä kokemuksen, että eteeni tulevan uuden tiedon pohjalta.

Opinnäytetyön tekeminen käynnistyi ryhmän tapaamisella 12.8 ja valmis opinnäytetyö tulee palauttaa 10.12.2021. Kymmenen viikon päiväkirjavaihe sijoittui jakson keskivaiheille, viikoille 35-44. Päivittäisten merkintöjen pohjalta kokosin jokaisesta viikosta, sen havainnoista ja reflektoinnista teorian tiedoin täydennetyt viikkokoosteet. Opinnäytetyöni ohjaaja seurasi tiiviisti työni edistymistä hänelle viikoittain palauttamistani koosteista. Työni loppusuoralla laadin näistä viikkokoosteista yhteenvedon ja pohdin, olenko saavuttanut opinnäytetyölleni asettamani tavoitteet ja mitä uutta olen mahdollisesti oppinut ja oivaltanut.

Työssäni olen viihtynyt erityisesti esiopetusikäisten parissa. Esikoululaiset ovat aina innokkaita oppimaan uutta ja ottamaan haasteita vastaan uteliaina ja ennakkoluulottomina. Opinnäytetyöni sijoittui juuri sopivasti syksyn toimintakaudelle, jolloin lasten esiopetussuunnitelmien laadinta tapahtuu. Siksi opinnäytetyön aiheen valinta olikin minulle melko selvää. Lapsen esiopetussuunnitelman laadintaan ja koko prosessiin liittyvät olennaisesti myös pedagoginen dokumentointi ja lapsen osallisuuden lisääminen. Molemmat aiheet kiinnostavat minua ja ne tulevat varmasti esille työssäni päiväkirjavaiheen aikana.

Jo omien nyt aikuisten lasteni koulunaloitusta muistelllessani päällimmäisenä tulee mieleeni se jännityksen tunne, jonka muistan luoneen toisinaan pientä epävarmuutta lapsen omiin taitoihin ja tietoihin luottamisessa läpi koko esiopetusvuoden. Olen myös toisinaan tavannut huoltajia, jotka ovat lapsensa koulunaloituksesta kovasti huolissaan. Joskus huoltajien jännitys voi huomauttaa ja tahattomasti siirtyä tulevaan koululaiseen. Luottavaisesti koulun aloitukseen suhtautuva aikuinen on mielestäni lapselle kuitenkin paras tuki ja malli.

Tätä lapselle ja koko perheelle tärkeää nivelvaihetta, esiopetuksesta kouluun siirtymistä, osaltaan helpottaa esiopetuksessa laadittava varhaiskasvatuslain (540/2018) velvoittama lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma. Tähän asiakirjaan tiivistyvät lapsen, huoltajien ja kasvatushenkilöstön yhteisen havainnoinnin pohjalta kirjatut pedagogisen toiminnan tavoitteet esiopetusvuodelle. Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma antaa kasvattajille myös kallisarvoista tietoa lapsen omista kiinnostuksen kohteista ja hänelle tärkeistä ja merkityksellisistä asioista, toimien näin samalla pedagogisen dokumentoinnin, suunnittelun ja arvioinnin välineenä.

Myös tuleva lähikoulu saa osansa lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmasta tiedonsiirto-osiona, joka toimitetaan esiopetusvuoden keväällä huoltajien suostumuksella tulevalle koululle. Näin siirtyy koulujen opettajille kallisarvoista tietoa uusista koulutulokkaista. Oman päiväkodin esikoululaiset siirtyvät kaikki samaan melko pieneen alakouluun, jonka kanssa yhteistyö onkin ollut aina tiivistä ja mutkatonta. Oman haasteensa tähän yhteistyöhön tuo nyt vallitseva koronaviruksen aiheuttama maailmanlaajuinen pandemia, joka Vantaallakin on asettanut rajoitteita muun muassa tulevan koulun luokissa ja liikuntasalissa vierailuille.

Vantaa toteuttaa kaikissa esiopetusryhmissään Eskarista ekalle -yhteistyöprosessia. *”Prosessin tavoitteena on tarkoituksenmukaisen tiedon siirtäminen kouluun yhdessä perheiden kanssa ja tarvittaessa moniammatillista konsultaatiota hyödyntäen. Lapsen vahvuuksien huomioiminen sekä avoin yhteistyö huoltajien kanssa luovat perustan siirtymälle kouluun.”* (Vantaan kaupunki 2021a.)

Nämä kaikki edellä mainitut seikat vaikuttivat opinnäytetyöni aiheen valintaan. Haluaisin omalta osaltani olla madaltamassa esikoulun ja koulun aloituksen välistä kynnystä tai ainakin ruiskuttaa ”rasvaa” nivelkohtaan. Mielestäni lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman laadintaan ei voida koskaan kiinnittää liikaa huomiota ja haluaisin myös omalta osaltani tehdä siinä parhaani.

2 Keskeiset käsitteet työssäni

Seuraavassa avaan käsitteitä, jotka ovat suuressa roolissa työssäni varhaiskasvatuksessa ja siihen sisältyvässä esiopetuksessa. Käsitteiden avaaminen auttaa asiaan perehtymätöntä lukijaa paremmin ymmärtämään opinnäytetyöni sisältöä.

Varhaiskasvatus on suunnitelmallinen ja tavoitteellinen, lapsen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon yhdessä muodostama kokonaisuus, jossa pedagogisuus korostuu erityisesti. Varhaiskasvatusaika on tärkeä jakso lapsen kasvun ja oppimisen tiellä. Aika sisältää ikävuodet 0-6, aina vauvaiästä peruskoulun aloittamiseen saakka. Lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tuen lisäksi varhaiskasvatuksen tehtäviin kuuluvat lasten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen. Myös syrjäytymisen ehkäisy, huoltajien kasvatustyön tukeminen ja työskentelyn sekä opiskelun mahdollistaminen kuuluvat varhaiskasvatuksen tehtäviin. Varhaiskasvatuksessa opittujen tietojen ja taitojen myötä lapsen osallisuus mahdollistuu ja aktiivinen toimijuus yhteiskunnan jäsenenä varmistuu. Varhaiskasvatusta toteutetaan päiväkodeissa, perhepäivähoidossa sekä avoimessa varhaiskasvatustoiminnassa, kuten kerhoissa ja leikkipuistoissa. (Opetushallitus 2021a.)

Varhaiskasvatussuunnitelmat muodostavat kokonaisuuden, joka rakentuu kolmesta osasta. **Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2019)** ovat varhaiskasvatushenkilöstön ohjeistus ja tuki, jonka avulla varhaiskasvatoimintaa järjestetään ja kehitetään. Se myös osaltaan varmistaa laadukkaan ja tasa-arvoisen toteutumisen kaikkialla Suomessa. **Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma** nojaa vahvasti varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin, mutta se voi myös painottaa enemmän varhaiskasvatusta järjestävän toimijan omia tärkeiksi kokemia pedagogisia osa-alueita ja nostaa niitä painopistetyöskentelyyn. Paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat velvoittavat järjestäjänsä ja niitä tulee arvioida ja kehittää. **Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma (vasu)** laaditaan jokaiselle varhaiskasvatuksessa mukana olevalle lapselle yhdessä lapsen ja hänen huoltajiensa kanssa. Suunnitelma laaditaan yleensä toimintakauden alkaessa ja sitä tarkennetaan säännöllisesti tarpeen mukaan. (Opetushallitus 2021a.)

Esiopetus on maksutonta opetusta, johon kaikilla lapsilla Suomessa on oikeus ennen oppivelvollisuuden alkamista. Esiopetusta järjestetään päiväkodeissa, kouluissa tai muissa siihen soveltuvissa paikoissa. Perusopetuslaki ja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet (2014) ohjaavat esiopetuksen toteuttamista. Esiopetus yhdessä varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa muodostavat lapsen kehitykselle ja oppimiselle yhtenäisen opintopolun elinikäisen oppimisen perustaksi. Se on tavoitteellista, pedagogista ja oppimiskokonaisuuksista rakentuvaa toimintaa, jonka suunnittelun perustana on lapsilähtöisyys. (Opetushallitus 2021b.)

Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma (leops) laaditaan Vantaalla jokaiselle esiopetukseen osallistuvalla lapselle. Lapsen, huoltajien ja varhaiskasvatuksen opettajan yhdessä laatima suunnitelma perustuu kaikkien osallistujien havainnointiin sekä lapsen itsearviointiin. Suunnitelma sisältää tietoa myös lapsen mielenkiinnon kohteista, toiveista ja ajatuksista. Siitä selviävät myös lapsen vahvuudet ja mahdolliset haasteet taidoissa, joita esiopetusvuonna erityisesti harjaannutetaan. Lisäksi suunnitelmaan kirjataan myös konkreettiset menetelmät lapsen esiopetusvuodelle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. (Vantaan kaupunki 2019, 15-16.)

”Pedagogiikalla tarkoitetaan monitieteiseen, erityisesti kasvatus- ja varhaiskasvatustieteelliseen tietoon perustuvaa, ammatillisesti johdettua ja ammattihenkilöstön toteuttamaa suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa lasten hyvinvoinnin ja oppimisen toteutumiseksi.” (Opetushallitus 2018, 22).

Pedagoginen dokumentointi on keskeinen varhaiskasvatuksen työmenetelmä, joka ohjaa varhaiskasvatuksen suunnittelua, toteuttamista, arviointia ja kehittämistä. Pedagogisen dokumentoinnin avulla voidaan oppia tuntemaan lasta yksilönä ja saada tietoa lasten välisistä suhteista. Se avaa myös kasvatushenkilöstön ja lasten välisen vuorovaikutuksen laatua. Pedagoginen dokumentointi on myös väylä huoltajien osallisuuteen lapsensa varhaiskasvatuksessa. (Opetushallitus 2021c.) Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmasta saadun tiedon pohjalta suunniteltu

ryhmän toiminta täyttää pedagogisen dokumentoinnin määritelmän (Vantaan kaupunki 2019, 16).

Eskari-lentokoneen (liite 1) värittäminen ja lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma-lomakkeen lapsen haastattelu -osuus ovat Vantaan paikallisen esiopetussuunnitelman mukaisia välineitä lapsen itsearviointiin, mielenkiinnonkohteiden selvittämiseen ja esiopetusvaiheen ajatusten kuulemiseen. Toimintakauden alussa esiopetuksessa harjoiteltavista taidoista keskustellaan lapsen kanssa. Eskari-lentokone sisältää väittämiä osaamisen eri alueilta, joiden toteutumista omalla kohdallaan lapsi arvioi liikennevalon värein.

Itsearviointi tehdään ennen lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman laatimista. Väittäjä voi olla esimerkiksi ”Osaan huolehtia tavaroistani.” Jos kyseinen taito on esikoululaisen mielestä jo hallussa, hän värittää alueen vihreällä. Punaisella alue väritetään, jos taito tarvitsee vielä harjaantumista. Keltaista väriä esikoululainen käyttää, jos hän mielestään on juuri oppimaisillaan tavaroistaan huolehtimisen. Keväällä näiden taitojen harjaantumista arvioidaan värittämällä Eskari-lentokone uudestaan. (Vantaan kaupunki 2019, 45.)

Osallisuus, ”Osallinen ihminen kokee olevansa merkityksellinen osa kokonaisuutta. Hän tulee kuulluksi itsensä ja vaikuttaa elämänsä kulkuun ja yhteisiin asioihin.” (Terveiden ja Hyvinvoinnin laitos, 2021). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018, 30) korostetaan osallisuuden toteutumisen pohjaksi lapsen arvostavaa kohtaamista, sensitiivistä huomioimista ja nähdyksi ja kuulluksi tulemisen tärkeyttä. Henkilöstön, lasten ja huoltajien ajatusten ja mielipiteiden tietoinen arvostaminen vahvistaa osallisuutta lisääviä toimintamalleja ja rakenteita. Lasten osallisuutta edistää myös lasten ja huoltajien kanssa yhdessä tehty toiminnan suunnittelu, toteutus ja arviointi.

3 Nykytilanne

Nykytilanteen kuvaus antaa lukijalle viitekehyksen sille tilanteelle, josta päiväkirjamuotoisen opinnäytetyöni tekeminen alkoi. Aloitustilanteeseen palaaminen auttaa myös mahdollisen muutoksen ja tavoitteiden saavuttamisen reflektoinnissa opinnäytetyöni pohdintaosuudessa.

3.1 Nykyinen työ ja oma osaaminen

Tällä hetkellä toimin varhaiskasvatuksen opettajana esiopetusryhmässä. Ryhmässäni on 13 esikoululaista ja työparinani minulla on varhaiskasvatuksen lastenhoitaja. Toteutamme toisen samankokoisen esiopetusryhmän kanssa niin sanottua pesämallia tiivistä yhteistyötä tehden. Viisiryhmäisessä päiväkodissamme on noin sata lasta ja 18 varhaiskasvatuksen ammattilaista.

Työssäni minua ohjaavat ja velvoittavat varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2018) ja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet (2014) sekä näistä molemmista paikallisesti laaditut suunnitelmat. Opetusalan ammattijärjestö OAJ (2020) kiteyttää varhaiskasvatuksen opettajan tehtävää varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa yhteen lauseeseen: *”Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen opettajan tehtävänä on tukea ja edistää lasten kasvua, oppimista ja osaamisen kehittymistä.”*

Lyhykäisyydessään työhöni varhaiskasvatuksen opettajana kuuluu vastuu toiminnan suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista työssä, jota teemme yhdessä työparini varhaiskasvatuksen lastenhoitajan kanssa. Todellisuudessa työtehtävien kirjo on varsin moninainen. Siihen kuuluu lasten kulloinkin tarvitsema perushoito. Vastaan myös toimintasuunnitelman rakentamisesta ja sen ajantasaisesta kehkeytymisestä pedagogisen dokumentoinnin keinoin. Laadin lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman yhdessä lapsen, huoltajien ja mahdollisten sidosryhmien asiantuntijoiden kanssa. Tarvittaessa laadin myös päiväkodin kuvauksen lasta hoitavalle tai tutkivalle taholle.

Tiedotan ajankohtaisista asioista esiopetusryhmän huoltajille. Huolehdin sekä sisäisten-, että ulkoisten sidosryhmien, kuten esimerkiksi neuvolan, perheneuvolan ja eri terapeuttien kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Lähikoulun kanssa tehtävä yhteistyö on ensiarvoisen tärkeää esiopetuksessa ja koenkin sen erittäin tärkeänä osa-alueena työssäni. Olen myös mukana yksikköni varhaiskasvatuksen opettajien kokoontumisissa, joissa suunnitellaan ja arvioidaan koko työyksikön pedagogista toimintaa. Valtaosa yhteistyöstä on tapahtunut covid-19-pandemian aikana etäyhteyksiä käyttäen ja todennäköisesti tapahtuu myös tulevan syksyn aikana.

Osa työtehtävistäni vaatii mielestäni keskitasoista tietoteknistä osaamista, sisältäen tavallisimpien työssä käyttämieni ohjelmien hallinnan. Mielestäni työhöni kuuluu olennaisesti myös halu omaehtoiseen koulutukseen sekä aktiivinen hakeutuminen työnantajan tarjoamiin sisäisiin koulutuksiin, tavoitteena oma ammatillinen kehittyminen.

Työssäni tarvitsen myös taitoa hallita isoja kokonaisuuksia, organisointikykyä odottamattomissa tilanteissa ja ennakointia, esimerkiksi henkilöstövajeen yllättäessä. Varhaiskasvatustyön suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin tarvitsen kykyä sensitiiviseen havainnointiin. Tarvitsen taitoa toimia itseohjautuvasti ja vastaavasti kykyä tehdä tiimityötä omassa ryhmässä sekä työyhteisön jäsenenä. Työni edellyttää tietoa 0-6-vuotiaan lapsen kehityksen ja kasvun tuntemusta sekä kykyä löytää keinoja mahdollisiin haasteisiin. Varhaiskasvatustyö vaatii vahvaa kasvatuksen, varhaisen kehityksen ja oppimisen sekä varhaispedagogiikan tietämystä (Opetusalan ammattijärjestö OAJ, 2020). Tarvitsen työssäni myös perustaitoja luovien- ja taideaineiden osa-alueelta.

Kohtaan työssäni paljon erilaisia ihmisiä, lapsia ja aikuisia, siksi tarvitsen myös hyvät vuorovaikutustaidot ja kyvyn valita sopiva lähestymistapa kulloiseenkin dialogiin. Arvoperustaani pitää

kuulua tasavertainen ja kunnioittava suhtautuminen jokaiseen kohtaamiseen, empatiaa unohtamatta. Tällä viitataan sosiaalialan ammattihenkilön eettisiin ohjeisiin (Talentia ry 2017, 7.)

Oma osaaminen

Kolmenkymmenen vuoden työkokemus varhaiskasvatuksessa toimimisessa antaa vankan pohjan omalle osaamiselleni. En kuitenkaan voi olla korostamatta tähänastisen sosionomikoulutukseni mukanaan tuoman teorian tiedon vahvistumista ja sen suurta merkitystä ammatti-identiteetilleni, jonka koenkin olevan vahvan. Arvioisin oman osaamiseni valtaosin taitavan suoriutujan ja kokeneen asiantuntijan tasolle juuri pitkän työkokemukseni ansiosta.

Toisinaan tarvitsen ohjausta tieto- ja viestintäteknisistä tehtävistä suoriutuakseni. Tämä johtuu osaksi koko toimintakauden kestäneestä opintovapaastani, jonka aikana monen tehtävän ohjeet ovat muuttuneet tai päässeet unohtumaan ollessaan pitkään käyttämättä. En kuitenkaan arvioidisi taitojani tässäkin osa-alueella aloittelevan toimijan tasolle.

Kehittyminen

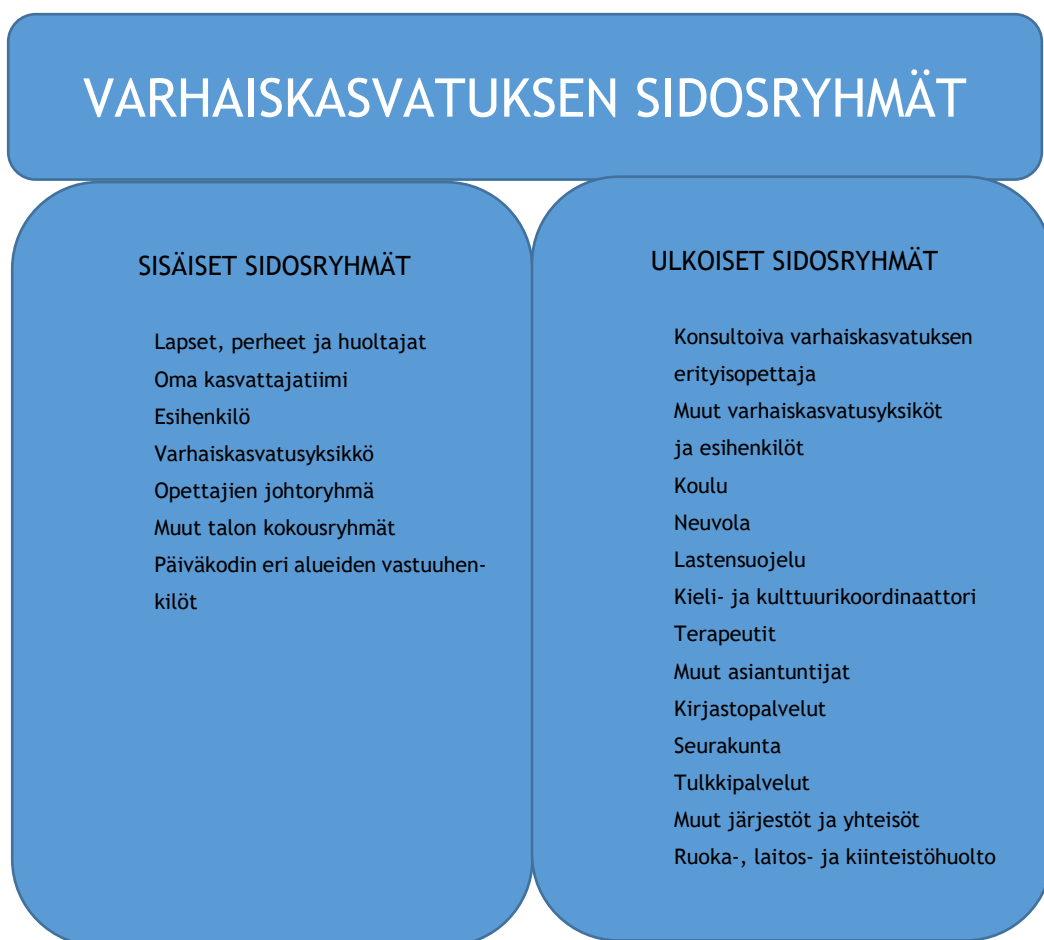
Kehityn työssäni onneksi edelleen. Työvuosien tuoma kokemus on antanut lapsen ja hänen perheensä kohtaamiseen luontevuutta. Ymmärrykseni erilaisista kasvuympäristöistä ja kulttuurista saapuvia perheitä kohtaan on kasvanut vuosien mittaan. Koen omaavani hyvät vuorovaikutustaidot ja olevani helposti lähestyttävä aikuinen vaikeissakin asioissa. Vahvaksi kehittynyt ammattitaitoni luo rauhallisuutta olemukseeni ja viestii kanssaihmisille luottamuksesta ja siitä, etten hätkähdy pienistä. Pitkä työkokemukseni on tehnyt minusta sensitiivisen havainnoijan. Aistin herkästi arjen tapahtumia ympärilläni sekä lasten, että aikuisten seurassa. Tämä on kehittänyt kykyäni ennakoita tulevaa niin, ettei turvallinen struktuuri vaarannu.

Loppusuoralla olevan sosionomikoulutukseni myötä olen kokenut osaamiseni lisääntyneen erityisesti luovien- ja taideaineiden osa-alueella. Tämä antaa minulle välineitä lasten kanssa tehtävään työhön, ollen samalla väylä oman itsetuntemuksen ja työssä jaksamisen lisäämiseksi. Kehittymiskohteekseni työssäni näkisin jo edellä mainitsemani tieto- ja viestintäteknisten taitojen osa-alueen. Myös perehtyneisyyttä erilaisten tehostetun tuen ja erityisen tuen lomakkeisiin ja näiden täyttämiseen minun tulisi lisätä. Kokemukseni tällä osa-alueella on vähäistä, mikä pitkä työkokemukseni huomioiden onkin harvinaista.

3.2 Varhaiskasvatuksen sidosryhmät

Varhaiskasvatuksen arjessa toisensa kohtaavien henkilöiden lukumäärä on valtava. Siksi myös sidosryhmien määrä on suuri. Eniten ja päivittäin olen työssäni tekemisissä sisäisten sidosryhmien kanssa. Näihin kuuluvat oman ryhmäni lapset perheineen ja huoltajineen, oma kasvattajatiimi, muiden ryhmien lapset ja aikuiset, oma varhaiskasvatusyksikkö ja esihenkilö, opettajien johtoryhmä, talon kokoukset ja työyksikön sisäiset vastuuhenkilöt. Mielestäni juuri tässä

kirjoittamassani tärkeysjärjestyksessä. Miltei kaikki ulkoisten sidosryhmien kanssa tehtävä yhteistyö ei ole päivittäistä, lukuun ottamatta ruoka- ja laitoshuoltoa. Tärkeimmiksi ulkoisiksi sidosryhmiksi ruoka- ja laitoshuollon lisäksi nostaisin konsultoivan varhaiskasvatuksen erityisopettajan, lähikoulun, neuvolan, lastensuojelun, terapeutit ja muut asiantuntijat, erilaiset työryhmät ja muut lähialueen päiväkodit esihenkilöineen. Yhteistyö ulkoisten sidosryhmien kanssa on usein kausittaista tai tilannesidonnaista. Konsultoivan varhaiskasvatuksen erityisopettajan tuen koen tärkeäksi, vaikei ryhmässäni tällä hetkellä olekaan tehostettua tukea saavaa lasta. Hänen puoleensa voin kuitenkin aina kääntyä, jos jokin asia työssäni kaippaa hänen asiantuntijuuttaan. Tarkemmin jaottelen sisäiset- ja ulkoiset sidosryhmät alla olevassa kuvassa.

Kuvio 1: Varhaiskasvatuksen sisäiset ja ulkoiset sidosryhmät

3.3 Vuorovaikutustaidot

Vuorovaikutus sujuu tavallisesti hyvin, kun henkilöt tietävät miten toimia eri tilanteissa. Kyky kohdata toiset ihmiset, hyvät käytöstavat ja tilannetaju mahdollistavat yleensä vuorovaikutuksen sujumisen. Vuorovaikutusta voidaan opetella ja erilaisia vuorovaikutustilanteita voidaan ennalta harjoitella. Ryhmässä vuorovaikutus on haastavampaa, jolloin kommunikoidakseen on

tulkittava monen eri henkilön käytöstä samanaikaisesti. Ryhmän vuorovaikutuksen edellytyksenä on kaikkien osapuolien yhteinen tahtotila. (Opetushallitus 2021d.)

Taitava vuorovaikutus edellyttää kykyä ja tahtoa ajatusten, kokemusten ja mielipiteiden vaihtoon sekä tekemiseen ja toimintaan yhdessä. Tärkeää on vastavuoroisuus, jolloin molemmat osapuolet tai kaikki henkilöt osallistuvat tapahtumaan tai tekemiseen tasavertaisesti. Onnistuneen vuorovaikutuksen perustana on empaattinen, toisen tunteisiin ja mielialoihin ymmärtävästi eläytyminen. Hyvät vuorovaikutustaidot omaava henkilö osaa lukea toisen sanattomia viestejä, myös sanotun kanssa ristiriitaista, kehollista- ja elekieltä. (Suomen Mielenterveys ry, 2021.)

Kuten jo edellä opinnäytetyössäni totesin, koen omaavani hyvät vuorovaikutustaidot, joiden uskon olevan pitkän varhaiskasvatustyöni ansiota. Niin kuin kaikki taidot, myös vuorovaikutustaidot kehittyvät harjoitellen ja opetellen. Pelkästään jo sidosryhmien paljous varhaiskasvatustyössä kertoo kohtaamisten ja vuorovaikutustapahtumien suuresta määrästä. Minulla on näin ollen ollut mahdollisuus opetella tätä tärkeää taitoa, joka mielestäni onkin perustana onnistuneelle ja luottamukselliselle asiakassuhteelle. Jokainen kohtaaminen on kuitenkin erilainen ja vaatii minulta oikeanlaista lähestymistapaa ja tilannetajua. Tässä minua kokemukseni mukaan on auttanut sensitiivinen havainnointi ja empaattisuus.

Omat vuorovaikutustaitoni ja tapani kohdata lapsia, perheenjäseniä, huoltajia ja muita työyhteisöni jäseniä päivittäin ovat mallina lapsen omien vuorovaikutustaitojen opettelulle. Siksi onkin mielestäni ensiarvoista, että kohtaamiseni ovat kunnioittavia ja ystävällisiä, ja että olen niissä myös aidosti läsnä.

3.4 Työn kehittäminen

Työntekijän ja työyhteisön vaikutusmahdollisuudet omaan työhön ja sen kehittämiseen edesauttavat parhaiten työhyvinvointia ja työssä viihtymistä. Työelämän arjessa esiintyy paljon pulmallisia tilanteita, jotka vaativat joko pikaista tai työn kehittämisen kautta tapahtuvaa ratkaisua. Ongelmatilanteet ovat aina merkki työn kehittämisen tarpeelle ja tilaisuus yhteiselle keskustelulle kehittämisen tavasta. Ratkaisuja kannatta pohtia yhdessä, jolloin yksittäisen työntekijän ajatus voi levitä koko työyhteisön uudeksi toimintatavaksi. (Työterveyslaitos 2017.)

Kokemuksesta tiedän, että oman työn kehittämiseen ja tapaan tehdä työtä, on varmasti aina tarvetta useallakin osa-alueella, mutta vain tunnistamalla epäkohdat ratkaisuja sujuvampaan työhön voidaan löytää. Joskus ratkaisun voi huomata joku toinen, joskus taas työn ulkopuolelta tullut muutos voi aiheuttaa minulle tarvetta työni kehittämiseksi.

Tässä päiväkirjamuotoisessa opinnäytetyössäni keskityn päiväkirjaviikkojen aikana tehtävään lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman laadintaan. Suunnitelman tekoa edeltävät esikoululaisen sensitiivinen havainnointi ja dokumentointi yhdessä muiden työtiimin jäsenten kanssa. Havainnointini apuna minulla on Eskarista ekalle- yhteistyöprosessiin kuuluva lapsen itsearviointi-lentokone (liite 1) sekä muita havainnointiin tarkoitettuja lomakkeita. Yhtenä työn kehittämisen kohteena on, miten dokumentoida tehdyt havainnot helposti ja tarkoituksenmukaisesti koontia varten.

Oman haasteensa tuo esikoululaisen ja huoltajien kanssa käytävien lapsen esiopetuksenoppimissuunnitelmakeskusteluiden sovittaminen esiopetuksen arkeen. Nähtäväksi jää, käydäänkö keskustelut etäyhteyksin vai onko tapaaminen turvasuositukset huomioiden mahdollista. Yhtenä työni kehittämiskohteena voinkin pitää näiden keskusteluiden mahdollisimman sujuvaa järjestelyä niin, että ajankohta ei sekoittaisi huoltajien työpäivää, eikä oman ryhmäni esiopetusarkea.

3.5 Opinnäytetyön tavoitteet

Päiväkirjamuotoisen opinnäytetyöni tavoitteena on perehtyä tarkemmin lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman laadintaan ja kaikkeen sitä edeltävään työhön. Tavoitteina voidaan myös pitää edellä kertomiani työn kehittämisen alueita, joissa kaipasin keinoja havainnoinnin järkevään dokumentointiin ja lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmakeskusteluiden kaikkia osallistujia palvelevan ajankohdan löytymiseen. Työni tavoitteena on myös löytää uusia suunnitelman laadintaa helpottavia työtapoja sekä jakaa kokemuksiani opinnäytetyöni tekemisestä koko työyhteisölle.

Ulkoiseen sidosryhmään kuuluvien esiopetuksen kuraattorin ja konsultoivan varhaiskasvatuksen erityisopettajan asiantuntijuus auttavat tarvittaessa minua työssäni. Tarve heidän tuelleen myös perheiden arjessa tulee usein esiin juuri lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmasta keskusteltaessa. Miten saada asiantuntijoiden apu ja perheiden tarve luontevasti kohtaamaan, myös sen pohdinnan koen yhdeksi opinnäytetyöni tavoitteeksi. Keskeisemmäksi tavoitteeksi asetan kuitenkin oman kasvamiseni työssäni varhaiskasvatuksen opettajana. Toimiminen varhaiskasvatuksen lastenhoitajana 30 vuoden ajan asettaa se varhaiskasvatuksen opettajan toimenkuvaan siirtymiselle omat haasteensa. Oma ja ympäristön omaksuma toimintamalli ei muutu hetkessä. Tämän uuden roolin omaksumisen tavoitteluun päiväkirjamuotoinen opinnäytetyö tuntuu jo työn tässä vaiheessa hyvältä valinnalta.

3.6 Opinnäytetyön eettisyys

Vaikkei opinnäytetyöni sisällä varsinaista tutkimusta, katson silti tärkeäksi noudattaa tutkimukselle ominaisia eettisiä periaatteita, joihin olen tutustunut ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset (Arene 2020) sähköisestä julkaisusta.

Hyvään tieteelliseen käytännön mukaan tutkimuksessa käytetään toimintatapoja, jotka ovat rehellisiä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta noudattavia itse tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä tutkimustulosten arvioinnissa. Muiden tutkijoiden tekemää työtä kunnioitetaan muun muassa asianmukaisin lähdemerkinnöin ja -viittauksin. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2021.)

Kaikkiin kirjallisiin oppimistehtäviin tulee merkitä asianmukaisesti tieto niistä muista lähteistä, joita kirjoittaja on työssään käyttänyt, omien ajatusten, pohdintojen ja arvioiden lisäksi. Näin ollen vain kirjoittajan oma tieto, päätelmät ja yleinen tieto ovat ilman viitettä. (Laurea 2021.) Tätä tutkimuseettistä periaatetta olen noudattanut asianmukaisten lähdeviitteiden merkitsemisellä, aina silloin kuin tekstini perustuu toisen henkilön tuotokseen. Omien ajatusteni ja pohdintojeni esittämisessä olen kiinnittänyt erityistä huomiota sanavalintoihini ja lauserakenteisiin, jotta epäselvyyttä lähteestä ei syntyisi.

Opinnäytetyössäni lasten, heidän huoltajiensa ja eri sidosryhmien edustajien anonymiteetti on minulle tärkeää. Siksi en opinnäytetyössäni käsittele tietoja, joista henkilöllisyys voisi paljastua. En myöskään viittaa esikoululaisen sukupuoleen, ellei se ole käsiteltävän asian kannalta olennaista. Lisäksi kerron vain ”*vantaalaisen esiopetusryhmän*” arjesta siinä kontekstissa, jossa se työni kannalta on tarpeellista. Edellä viittaan ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettisiin suosituksiin yksityisyyden suojasta (Arene 2020, 7) joihin olen tutustunut ja joita sitoudun noudattamaan. Tiedon myönnetystä tutkimusluvasta olen saanut sähköisenä viranhaltijapäätöksenä Vantaan kaupungilta 15.9.2021.

4 Päiväkirjaraportointi

Päiväkirjaraportointini sijoittuu 30.8.-5.11.2021 väliselle ajalle. Kymmenen viikon ajan kirjoitan työstäni varhaiskasvatuksen opettajana esiopetusryhmässä. Opinnäytetyöni tavoitteena on seurata erityisesti lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman laadintaprosessia ja kaikkea siihen läheisesti liittyvää muuta toimintaa esiopetuksen arjessa. Jokaisen viikon aluksi mietin, mitkä asiat luontevasti kuuluvat viikon ohjelmassa toteutettaviksi, jotta sopimuksen laadinta pysyy aikataulussa. Kuluneen viikon päätteeksi pohdin esiin nousseita teemoja ja arvioin toteutunutta lähdekirjallisuuteen nojaten. Tavoitteena on, että kaikkien 13 lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmat olisivat laadittuina lokakuun loppuun mennessä.

4.1 Ensimmäinen viikko: Havainnointiin painottuvat viikot alkavat

Viikkosuunnitelma

Seuraavien viikkojen aikana kiinnitämme erityisesti huomiomme havainnoimiseen, saadaksemme ajantasaista tietoa lasten mielenkiinnonkohteista, vahvuuksista ja haasteista tulevia

lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma-keskusteluja ajatellen. Tämän viikon aikana tutustumme numeroihin yksi, kaksi ja kolme sekä ajan- ja paikan määreisiin. Teemme myös u-kirjain askartelun. Päiväkotimme kaikki ryhmät ovat sitoutuneet viikoittaiseen liikkumiseen lähiluonnossa. Säännölliset metsäretket kuuluvat meidänkin viikko-ohjelmaamme kiinteästi.

Maanantai

Viikko alkoi melko haastavassa henkilöstötilanteessa. Useita aikuisia ja myös lapsia oli viikonlopun aikana sairastunut. Järjestelimme iltavuorojen aikuisia ja saimme loppupäivän sujumaan. Mekin pääsimme viikoittaiselle metsäretkellemme, joita aloimme tekemään heti esikoulun alettua. Retket ovat olleet lapsista mieluisia ja niin tänäänkin, tekemistä löytyi kaikille. Keräsimme tunnistamiamme sieniä ja söimme mustikoita. Mielestäni tehdyillä metsäretkillä on ollut ryhmäytymistä edistävä vaikutus. Tunnelma on aina sopuisa, eikä ristiriitatilanteita juurikaan synny.

Tiistai

Tänään havainnoinnin kohteena olivat muun muassa oikea kynäote, kätsyyden vakiintuminen ja leikkaamisen tarkkuus. U-askartelussa oli myös mahdollisuus lennokkaaseen ja luovaan toteutukseen. Lapset myös mapittivat omia töitään kansioihinsa. Rei'ittäminen oikeaan kohtaan paperia vaati tarkkuutta ja joskus myös aikuisen ohjausta. Lapset auttoivat myös toisiaan luontevasti.

Keskiviikko

Harjoittelimme numeroita yksi ja kaksi sekä teimme ohjeen mukaan pieniä piirtämis- ja väri-tystehtäviä. Kiinnitimme taas huomiota oikeaan kynäotteeseen. Joskus kynäote oli liian ylhäällä tai sormet kiertyivät hankalan näköisesti kynän ympärille. Käytössämme oli kynätukia, jotka ohjaavat sormet automaattisesti pinsettämäiseen otteeseen. Värittämisessä ja kynän jäljessä näkyi selvästi tyttöjen harjaantuneisuus. Se toi tyttöjen työskentelyyn varmuutta, kun taas pojat totesivat yskantaan, *"etteivät osaa piirtää tai jaksa värittää"*. Kun kysyin, piirättäkö koskaan kotona, he vastasivat *"mielummin pelaan tai skeittaa"*. Keskustelimme siitä, miten kaikki taidot kehittyvät harjoitellen ja miten kaikki esikoululaiset ovat näiden taitojen oppimisen eri vaiheissa. Riittää, kun tekee parhaansa. Tehtävien lopuksi lapset valitsivat mielestään kivoimman tehtävän tai omasta mielestään parhaiten onnistuneet yhden ja kahden numerot ja merkitsivät ne tarroilla. Päivän hitiksi muodostui myrkkysienileikistä varioitu myrkkynumero. Jännitys ja innostus oli käsinkosketeltavaa ja oppimista tapahtui huomaamatta, useiden toistojen myötä.

Torstai

Esikoulussa oli tänään kymmenen lasta. Jaoin lapset kahteen ryhmään, jolloin havainnointi, jokaisen huomiointi ja ohjaaminen on helpompaa. Havainnoin edelleen ohjeiden ymmärtämistä ja hienomotoriikkaa. Halusin myös nähdä, miten esikoululaiset osaavat päävärit ja keskeisemmät paikan määreet, kuten ylhäällä, alhaalla, keskellä ja vieressä. Tehtävässä lapset ensin leikkasivat lastenhuoneen hyllylle kuuluvia tavaroita (9), jonka jälkeen he liimasivat tavarat hyllyille oikeille paikoille ja värittivät ne ohjeiden mukaisesti. Tehtävä oli lapsista hauska ja kaikki jakoivat tehtävän loppuun asti, vaikka muutamasta lapsesta leikkaamista olikin vähän liikaa. Leikkaaminen sujui lapsilta hienosti, mutta eri tahtisesti. Annoin leikkaamisesta nopeammin suoriutuville lisätehtäviä. Molemmissa ryhmissä oli innostunut ja keskittynyt tunnelma. Lapsista välittyi ilo omasta onnistumisesta. Minäkin olin tyytyväinen omaan ohjaamiseeni. Pääsin ikään kuin osalliseksi lapsen onnistumisen kokemuksesta ja sen mukanaan tuomasta hyvänolon tunteesta.

Perjantai

Tänään esikoululaisia oli ryhmässäni paikalla kahdeksan. Teimme numeroiden kolme ja neljä harjoitukset yhtenä ryhmänä. Oli luksusta opettaa jo vähän haasteellisempia numeroita kahden kasvattajan voimin. Kokeilimme kynän ohjaamisen tueksi toisen esiopetusryhmän opettajan vinkkiä, tarinaa autosta. Auto ajaa ensin eteenpäin kaartuen oikealle, tekee äkkijarrutuksen ja jatkaa matkaansa peruuttaen kaareissa oikealle. Tällä mielikuvaharjoitteella numero kolme tuntui tosiaankin piirtyvän helpommin.

Perjantain tapaan kirjoitin kotiväelle lyhyen WhatsApp-viestin viikon kohokohdista ja tiedon tulevalle viikolle suunnitelluista liikuntasali ja metsäretki päivistä. Liitin mukaan myös kuvia viikolla tehdyistä tehtävistä. Kokemukseni mukaan ne helpottavat kotona käytävää keskustelua: *”Mitä olet tehnyt eskarissa?”* Kehotinkin huoltajia katsomaan kuvia yhdessä lapsen kanssa. Käytössämme on niin sanottu WhatsApp vastaanottajalista, jossa huoltajat eivät näe toistensa tietoja, eivätkä voi lähettää ryhmään itse viestejä. Ryhmä toimii hyvin viestintäkanavana esiopetuksesta kotiin. Huoltajat viestivät esiopetukseen edelleen yksityisistä numeroistaan. Tällainen tiedottamistapa on saanut huoltajilta paljon kiitosta muun muassa helppoudestaan. Päivän paras uutinen oli kuitenkin tieto lähikoulun liikuntasalin käyttömahdollisuudesta perjantai aamu-päivisin. Esikoululaisen jännittävä ja tärkeä tutustuminen omaan tulevaan kouluun voi alkaa!

Viikkokooste

Kuluneella viikolla pääpaino oli havainnoinnissa. Päiväkirjamerkinnot painottuivat pitkälti esikoululaisten vahvuuksien ja haasteiden arviointiin. Tarkastelussa oli hienomotorisia ja kognitiivisia taitoja, kouluvalmiuksia silmällä pitäen.

Havainnointi on arvioinnin edellytys. Sen pohjalta rakentuvat ja toteutuvat varhaiskasvatuksen lapsikohtaiset suunnitelmat. Arvioinnin tavoitteena on lapsen oppimisen ja kehityksen tuki lapsikohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman mukaisesti. (Heikka, Hujala & Turja 2009, 4.) Myös tulevien viikkojen aikana havainnointi ja arviointi ovat keskiössä, jotta tulevien lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmien laadinnan pohjaksi saataisiin mahdollisimman kattava kokonaiskuva. Lapsen taitojen, tietojen ja oppimistapojen ymmärtämiseksi on tärkeää tietää, miten kehityksen ja oppimisen polku on esiopetukseen mennessä rakentunut. Siinä minua auttavat lapsen vuosittain laaditut varhaiskasvatussuunnitelmat, joihin olen jo ennalta tutustunut.

Lapsen jatkuvan oppimiseen saatava tuki ja ohjaus pedagogisin keinoin henkilökohtaisten oppimistavoitteiden mukaisesti toteuttavat oppimisen pedagogiikkaa. Siinä keskeisessä roolissa ovat lapsen oma halu oppia ja tälle halulle perustuva oppiminen. (Heikka ym. 2009, 5.) Erityisesti jäin pohtimaan muutamien poikien haluttomuutta piirtämistä, värittämistä ja leikkaamista sisältäviin tehtäviin. Silloisen havaintoni mukaan tehtävää hankaloitti harjaantumattomuus kynän ja saksien käytössä. Poikien omien kertomusten mukaan heitä kiinnosti kotona enemmän pelaaminen tai skeittaaminen. Oman näkemykseni mukaan pojat eivät varhaiskasvatusaikanaan juurikaan hakeudu oma-aloitteisesti pöytätyöskentelyyn, kun taas tytöt kokoontuvat usein askartelemaan yhdessä iloisesti rupertellen. Tämä oma tyttöjä ja poikia erotteleva havaintoni saattaa sukupuolisensitiivisyyden näkökulmasta saada aikaan kulmien kohoamista. Eron taustalla saattaa mielestäni kuitenkin olla poikien harjaantumattomuus ja sitä kautta saadut vähäiset onnistumisen kokemukset.

Laitisen (2021, 15-16) mukaan motivaatioon liittyviä tekijöitä ovat kiinnostus asiaa kohtaan sekä kiinnostuneisuuteen liittyvä mieltymys ja tekemisen mielekkyys. Hänen mukaansa myös kasvattajan kyky ohjata tehtävää, haastaa lasta tehtävän tekemiseen ja motivoida tätä pohtimaan omaa osaamistaan. Pohdin, olinko sittenkään onnistunut tehtävään virittäytymisessä, vaikka ilmapiiri mielestäni valtaosin oli myönteinen ja innostunut. Toisaalta saan Laitiselta vahvistusta sille, ettei tehtävä mahdollisesti sillä hetkellä vaikuttanut pojista mielenkiintoiselta ja tarpeeksi motivoivalta.

Lasten käyttäytymistä oppimistilanteissa voidaan jakaa tehtävään suuntautuvaan, tehtävää välttelevään ja sosiaalisesti riippuvaan käyttäytymiseen (Laitinen 2021, 26). Tehtävää välttelevässä käyttäytymisessä tunnusomaista on lapsen ”*valitus, kitinä ja ruikutus*”, jonka lapsi suuntaa esimerkiksi askarteluvälineisiin. Hän voi olla pettynyt omiin tuotoksiinsa tai todeta jo ennakkoon, ettei osaa. Lapsi voi keksiä itse työvälineille myös muuta käyttöä, kuin mihin ne on tarkoitettu. (Laitinen 2021, 54.)

Saan Laitiselta (2021, 71-74) myös tukea omalle kokemukselleni tyttöjen korkeammasta motivaatiosta tehtävien tekemisessä. Hänen ajatuksensa perustuu varhaiskasvatuksen opettajien arvioihin lasten toiminnasta kaikissa aikuisen ohjaamissa askartelu- ja toimintatilanteissa. Arvio

lapsesta tehtiin sen yleiskuvan pohjalta, joka heille oli syntynyt arviointihetkeä edeltävältä kolmen kuukauden ajanjaksolta. Lyhyesti näistä arvioista voidaan todeta 6-vuotiaiden lasten motivaatiokäyttäytymisen sijoittuvan tehtävää välttelevään toimintaan tytöillä 19 % ja pojilla 37 % osuudella. (Laitinen 2012, 71-74.) Tällä tavoin arvioituna ero on mielestäni huomattava.

Viikoittaiset retket lähimetsään kuuluvat kiinteästi esiopetusryhmämme toimintasuunnitelmaan ja on iso osa arkeamme. Miksi sitten olemme kokeneet lasten luontosuhteen vaalimisen ja rakentamisen niin tärkeäksi, että uhraamme sille yhden kokonaisen aamupäivän joka viikko? Oman kokemukseni mukaan metsään lähtee aina innokas lapsijoukko, joka keksii tekemistä ja löytää yhdessä uutta ihmeteltävää. Lasten puuhat ovat yleensä sopuisia, ristiriitatilanteita ei juurikaan synny. Kaveria autetaan oma-aloitteisesti ja pieniä eväitä jaetaan. Vuosi toisensa jälkeen yksi suosituimmista toiveista esiopetusvuodelle on metsäretket, myös huoltajat toivovat metsäretkiä. Kaikki nämä edellä luettelemani huomiot mielestäni vahvistavat ryhmän edellytyksiä toimia yhdessä ja tukevat ryhmäytymisprosessia.

Wahlströmin ja Juusolan (2017, 8) mukaan nykylapsuus on tiedollisesti ja taidollisesti kuormittunutta ja stressialtista, minkä vastapainoksi lapset tarvitsevat luontoyhteyttä ja paljon ”vihreää aikaa”. Heidän mielestään luonto on lapselle innostava ja hoitava ympäristö, jossa myös lapsen itsetunto, hyvinvointi ja sosiaaliset taidot kehittyvät. Wahlströmin ja Juusolan mukaan pienikin luontoaistikokemus lisää myötätuntoa kaikkea elollista kohtaan.

4.2 Toinen viikko: Pienryhmässä havainnointi helpottuu

Viikkosuunnitelma

Havainnointiin painottuvat viikot jatkuvat. Maanantaina aloitamme salissa liikkumalla. Lasten toiveena oli tempuradan rakentaminen. Tempurata onkin oivallinen paikka karkeamotoristen taitojen havainnointiin. Keskiviikkona osallistun lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman laadintaa ohjeistavaan etätapaamiseen, josta toivon saavani paljon tätä päiväkirjamuotoista opinnäytetyötäni ajatellen. Torstaina suuntaamme viikoittaiselle metsäretkelle. Opettelemme numerot kuusi ja seitsemän. Tarkoituksena on myös aloittaa lasten haastattelu eskarilentokone-lomaketta (liite 1) täyttäen. ”Minä olen hyvä...”, ”Minä olen kiinnostunut...”, ”Eskarissa haluaisin oppia...”, ”Toiveeni eskarivuodelle...”

Maanantai

Viikko alkoi henkilökuntavajeesta johtuen työvuorojen järjestelyllä ja päiväohjelman uudelleen suunnittelulla. Liikuntasalin tempuradalle pääsivät alkuperäisestä suunnitelmasta poiketen kaikki esikoululaiset, koko pesäryhmä. Paikalla oli 20 lasta, jotka jaoin kolmeen ryhmään.

Temppuradalla minun oli mahdollista havainnoida esikoululaisten karkeamotorisia taitoja. Ujutin temppujen joukkoon myös hieman matematiikkaa. Tasapainopolulla lasten piti noukkia numerohernepusseja (1-10) oikeassa järjestyksessä. Kysyessäni jumpan lopuksi jokaiselta osallistuneelta mieluisinta radan temppua, tämä piste osoittautui yhdeksi mieluisimmista. Kestosuositteja ovat aina kaikki kiipeilypisteet, niin tänäänkin. Uudet aitajuoksuaidat olivat myös lasten suosiossa. Niitä hypittiin yli ja ryömittiin ali. Takaperin kuperkeikka oli muutamista lapsista vaikea. Avustin halukkaita, mutta joitakin lapsia tempun tekeminen arvelutti, jopa pelotti. Silloin päätimme jättää tempun hautumaan.

Tiistai

Aamupäivä kului numero viiden harjoittelussa. Esikoululaisia oli paikalla 23. Ohjasimme kasvun- ja oppimisen tuen varhaiskasvatuksen lastenhoitajan kanssa tuokiot eilisissä, hyvin toimineissa ryhmissä. Jo vuosia käyttämäni mielikuvaohjaus: otsa-nenä-lippa, toimi tänäänkin mainiosti numeron hahmottamisessa. Piirrän taululle isonenäisen miehen profiilikuvan, jossa pystyviiva alaspäin piirtää otsan, koukku oikealle alas ison nenän ja otsalta viiva vaakaan oikealle lippiksen lipan. Kuva jaksaa aina naurattaa lapsia ja numero viisi piirtyy, kuin itsestään paperille. Todelista ilon kautta oppimista. Meidän aikuisten yhteistyö toimi saumattomasti ja ryhmät kulkivat jouhevasti ohjatusta tuokiosta ulkoilun ja vapaan leikin kautta lounaalle.

Iltapäivällä kokoontui varhaiskasvatuksen opettajien johtoryhmä. Totesimme yhdessä viime viikkojen henkilöstövajeen ja sijaisten saamisen vaikeuden jo alkavan vaikuttaa henkilöstön jaksamiseen. Mielestämme positiivinen pedagogiikka tarvitsee toteutuakseen ennen kaikkea positiivisia pedagogeja. Toivomme viime keväänä valittuun painopistetyöskentelyyn työhyvinvointiin panostamisesta olevan meille apua. Olemme sitoutuneet ryhmien vuoroin järjestämiin henkilöstön hyvinvointia ja jaksamista lisääviin erilaisiin tempauksiin. Tulevana perjantaina on vuorossa syksyn ensimmäinen.

Keskiviikko

Tänään opettelimme tekemään numeroa kuusi. Opettelimme myös hahmottamaan numeron ja lukumäärän vastaavuutta. Lapset alkavat jo itse miettiä mielikuvaharjoitusta uuden numeron opettelemiselle. Parhaiten heidän mielestään sai kuuden numerosta tontun kasvot ja tonttulaikin, vain yhden viivan lisäyksellä. Myös kirsikoita ja muita marjoja ehdotettiin. Ennen lounasta kokoontuimme kuuntelemaan Lukulumo-sovelluksesta laulaja ja lauluntekijä Mariskan itsensä lukemana kirjaa *Määt ja Muut*, runoja eläimistä ja ihmisistä. Lyriikan ja riimittelyn ammattilaiselta sujuivat mielestäni myös lasten runojen tulkinta. Lapsia huvitti erityisesti runo Lissu Lorkintytöstä, joka päätti lähteä torille pahantekoon.

*”Tänään minä aion olla ihan vähän tuhma”, sanoi Lissu Lokintyttö, iältänsä uhma. ”Taidan lentää torille ja jätskin sulta nappaan, syön sen sitten suihin ja tädin hattuun kakkaan. Nau-
ran, että räkäkä ihmisryökäleille, turha sieltä alhaalta on uhitella meille.” (Mariska 2018, 10.)*

Kakkaava lokki oli tietenkin lapsista hauska ja lapset kertoivatkin toinen toistaan hauskemmissa sattumuksista, joita perheen jäsenille tai tuttaville oli tapahtunut. Jopa ryhmän hiljaisimmat rohkaistuivat jakamaan kokemuksiaan. Hillitsin kohteliaasti puheliainta joukkoa ja jaoin puheenvuoroja aremmille kertojille. Menettelyni ei miellyttänyt kaikkia, mutta olin silti mielisäni, kun runot olivat saaneet hiljaisetkin lapset osallistumaan rohkeasti käytyyn keskusteluun. Etsimme kuunnelluista runoista riimipareja ja keksimme itse niitä lisää.

Iltapäivällä osallistuin lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman laadinta- klinikaluennolle etänä. Vantaan kaupungin esiopetuksen eri asiantuntijoiden ohjauksessa kävimme läpi laadintaan liittyviä yksityiskohtia ja saimme vastauksia ja käytännön ohjeita meitä askarruttaviin kysymyksiin. Yhtenäiset käytännöt ovatkin mielestäni ensiarvoisia, kaikkien kaupungin lasten ja huoltajien tasa-arvoista kohtaamista noudattaen.

Torstai

Suuntasimme metsään heti aamupalan jälkeen, mukanaamme istuinalustat ja aamukokoontumiseemme tarvittavat välineet, isoja paperiarkkeja ja paksut tussit. Esiopetusryhmässämme, kuten 42:ssa muussakin esiopetusryhmässä Vantaalla, toteutetaan englannin kielirikasteista esiopetusta. *”Kieltä harjoitellaan arjen toimintojen kautta leikkien, liikkuen ja laulaen sekä kieltä yhdessä maistellen. Kielirikasteisen esiopetuksen myötä lapsille luodaan luontevia mahdollisuuksia kiinnostua kielistä ja kulttuurien kohtaamisesta esiopetuksen arjessa. Englannin kieltä käytetään kielirikasteisessa esiopetuksessa alle 25 % toiminnasta”.* (Vantaan kaupunki 2021b.)

Tapanamme on aamuisin jutella lasten tunnelmista, viikonpäivistä, säästä ja muusta ajankohtaisesta, englannin kielisin sanoin ja fraasein tuetusti. Näin teimme tänäkin aamuna metsässä. *”Good morning!”*, *”How are you this morning?”*, *”Are you feeling good or are you tired?”*, *”The day of the week?”*, *”Today is...”*, *”Yesterday was...”*, *”Tomorrow is...”*, *”What kind of weather it is?”* ja *”What shall we do today?”* ovat lauseita, jotka kuuluvat päivittäisiin keskusteluihimme.

Joka päivä tutustumme myös yhteen tai useampaan uuteen englanninkieliseen sanaan. Näitä ”päivän sanoja” lapset keksivät kiinnostuksensa mukaan ja niitä selvitetään yhdessä. Täällä hetkellä keräämme metsään liittyvää sanastoa. Päivän sanaksi valikoitui fox. Sanan ehdottaja kertoi jo heti esiopetukseen aamulla tullessaan ja useaan otteeseen matkalla metsään, että hänellä on hyvä vaihtoehto tämän päivän sanaksi. Ikään kuin hän olisi pelännyt unohtavansa sen

ennen aamukokoontumista. Sana kirjoitettiin, lausumista harjoiteltiin ja kettu myös piirrettiin paperille.

Perjantai

Viikon odotetuin päivä oli vihdoinkin tullut. Lähdimme aamukokoontumisen jälkeen lähikoulun liikuntasaliin. Vaikka oman päiväkodin sali on lasten liikkumiselle hyvä ja välineet ovat ajanmukaiset, on koulun suuressa liikuntasalissa todella tilaa juosta ja erilaisia, jo hieman enemmän isommille lapsille suunniteltuja liikuntavälineitä on mukava kokeilla. Kävellessämme kevyenliikenteen väylää päiväkodilta koululle emme ylitä yhtään katua. Ilmassa on jännitystä, odotusta ja innostusta. Käytävällä tapaamme koulun rehtorin, joka toivottaa meidät pitkän koronataulun jälkeen taas tervetulleiksi. Vaihdamme muutaman sanan koulun ja esiopetuksen tulevista ryppästapaamisista, tulevan lukukauden yhteistyöstä ja sovimme mahdollisista luokkatilavierailuista syksyn ja tulevan kevään aikana. Varpaat paljajaksi, t-paidat päälle ja liikkumaan.

Ennen lounasta kokoonnuimme vielä summaamaan kaikkea sitä, mitä olemme esikoulussa jo ehtineet harjoitella, oppia ja tehdä. Kirjasimme ylös mitä lapset halusivat tehdä, mikä heitä kiinnostaa ja mitä haluaisivat esikoulussa vielä oppia. Tämä yhteinen keskustelu voikin toimia virittelynä tulevan viikon eskarilentokone-lomakkeen täyttämiseksi, jolloin kyselemme näitä edellä mainittuja asioita esikoululaisen kanssa kahden kesken. Muutamaa kritiikkiä esikoululaisten suusta jäin kuitenkin miettimään. Joku mainitsi leikkiaikaa olevan liian vähän, samoin ulkoilua toivottiin enemmän. Onko toiminta ollut liian aikataulutettua ja onko sitä ollut liian paljon?

Pääsin myös kuulemaan kahden esikoululaisen keskustelua piirtämisen lomassa, johon he olivat oma-aloitteisesti hakeutuneet. Keskustelussa vilahti sana ”tissi” ja mielenkiintoni heräsi välittömästi. Keskustelu ei ollut kikattelevaa, vaan enemmänkin pohdiskelevan asiallista. Ilman sensaationhakuisuutta kysyin lapsilta mitä he olivat piirtämässä. Toinen heistä kertoi, miten hän oli keksinyt numero kolmeen mielikuvaharjoituksen. Hänen mielestään kolmonen kaatuneena muistutti selvästi tissejä. Pyysin nähdä paperia, jota piirtäjä innostuneesti esittelikin. Hän oli piirtänyt paperille kaikki harjoittelemamme mielikuvaharjoitukset. Numero viiden lippispäisen miehen kasvoista hän löysi vielä numero kolmen. Sen muodostivat huulet, jotka näyttivät piirtäjän mielestä ”just pussaavan”. Olin löytänyt selvästikin toimivan menetelmän numeroiden opetteluun ja herättänyt innostuksen oppia uutta!

Viikkokooste

Edelleen havainnointiin ja arviointiin keskittyvällä viikolla jaoimme esikouluryhmää pienempiin ryhmiin aina, kun siihen oli mahdollisuus. Vaikka jakaminen joskus vaatii useamman samansäältöisen tuokion ohjaamista peräkkäin, on se minusta havainnoinnin kannalta ensiarvoista. Se mahdollistaa minulle myös lapsen henkilökohtaisen ohjaamisen silloin, kun siihen on tarvetta.

Voin myös muuttaa suunnitelmaa seuraavalle ryhmälle, jos huomaan sen toimivan paremmin jollain muulla tavoin. Näin toimivan kokonaisuuden löytyminen kokeilemalla ja arvioinnilla helpottuu. Voin myös rakentaa tulevaisuuden ryhmiä lasten tarpeet ja vahvuudet paremmin huomioiden. Kuluneella viikolla huomasin muun muassa leikkaamisessa ja värittämisessä suurta eri aikaisuutta. Toiset tarvitsivat työskentelyyn enemmän aikaa, kun taas toiset kiirehtivät tehtävästä toiseen kovalla vauhdilla.

Esiopetuksen opetussuunnitelman (2014, 28) ja varhaiskasvatussuunnitelman (2018, 33) perusteissa korostetaan opetuksen tapahtuvan joustavasti erikokoisissa ryhmissä, joissa lapsilla on mahdollisuus osallistua toimintaan ja vuorovaikutukseen omien henkilökohtaisten vahvuksiensa ja tarpeidensa edellyttämällä tavalla. Näiden mukaan toiminnan pedagoginen suunnittelu ryhmien erilaisuus huomioiden varmistaa lapsilähtöisen toiminnan ja antaa edellytykset lasten ja kasvattajan tehtävään keskittymiselle.

Pienryhmätoiminnan kiistaton etu on sen antama mahdollisuus jokaisen lapsen isommalle tilalle tulla huomatuksi ja ajalle huomioida yksilölliset tarpeet. Pienryhmässä sensitiivisesti havainnoiva kasvattaja huomaa helpommin lapsen vahvuudet ja mahdolliset haasteet. Näin lapseen ei kohdistu epärealistisia odotuksia ja hän voi tuntea kuuluvansa joukkoon ja yhteisöön omana itsenään. Jo pelkästään osallisuuden näkökulmasta on tärkeää, että lapsi voi olla mukana ryhmän toiminnassa omilla taidoillaan ja tiedoillaan. (Ahonen & Roos 2019, 44.)

Pienempi ryhmä ei kuitenkaan automaattisesti rakenna toimivaa oppimisympäristöä. Pienryhmää, kuten kaikkea muutakin toimintaa varhaiskasvatuksessa tulee suunnitella, arvioida ja kehittää jatkuvasti. Samanlaiset toimintamallit vuodesta toiseen eivät ehkä vastaa sen hetkisten ryhmien tarpeisiin. Lapsiryhmien vaihtuessa uusia toimintamalleja onkin etsittävä uutta tilannetta vastaaviksi. (Ahonen & Roos 2019, 45.)

Mielestäni jo pelkästään helpomman havainnoinnin näkökulmasta pienryhmässä toimiselle on toimintakauden alussa pedagoginen oikeutus. En myöskään voi välttyä ajatukselta, etteikö saman tahtinen ja -taitoinen pienryhmä antaisi lapselle paremmin onnistumisen kokemuksia ja luottamusta omiin taitoihin. Oman kokemukseni mukaan pienryhmissä toimiminen voi motivoida ryhmän hiljaisintakin lasta kertomaan ajatuksiaan ja osallistumaan rohkeammin. Edellä vain muutamia havaintojani pienryhmätoiminnan eduista, joita halusin tuoda esille tämän viikon viikkokoosteessa. Pienryhmissä toimimisesta en ole koskaan kokenut olevan haittaa varhaiskasvatuksen arjessa.

Palaan vielä perjantai-iltapäivän numeromielikuvaharjoitusten pohjalta käytyyn keskusteluun. Katsottuamme paperilta kaikki esikoululaisen piirtämät numeroharjoitukset huomasin, miten tarkasti hän oli muistanut kaikkien kuvien yksityiskohdat. Hänelle oli selvästikin helppoa oppia

asioita näkömuistin avulla. Piirrettyjä mielikuvaharjoituksia ei ole esillä missään ja ne on piirretty vain nopeasti harjoitukseen virittäytyessä. Jäin pohtimaan, pitäisikö kuvia sittenkin laittaa esille, jos ne vaikka motivoisivat muitakin lapsia kehittämään omia numeroharjoituksia.

Ehdotin esikoululaiselle, että hän voisi laittaa piirustuksensa esiopetuskansioonsa muiden tehtävien joukkoon, johon toinen esikoululainen tuumasi, ettei kansioon voinut laittaa mitä tahansa piirustuksia. Totesin, ettei kyseessä ollutkaan mikä tahansa piirustus vaan tärkeä asiakirja todisteena siitä, miten innostuksen ja kiinnostuksen kautta oppiminen tapahtuu kuin huomaamatta.

Toiminnan ollessa innostavaa ja lapsia aktivoivaa, sitoutuminen työhön tapahtuu helposti. Lasten sitoutuminen toimintaan on helppo todeta ilmeitä ja eleitä tulkitsemalla. Innostuksen voi havaita ulkoisesta olemuksesta, hyväntuulisesta jutustelusta tai punehtuneista poskista. Lapsen sitoutuessa toimintaan oma kiinnostuneisuus edesauttaa oppimista, jolloin oppiminen tapahtuu lapsen sisäisestä motivaatiosta kasvattajan ohjeistuksen sijaan. Lapsi miettii asioita itse. Asiat jäävät lapsen mieleen ja muodostavat siellä ymmärrettävän kokonaisuuden. (Ahonen & Roos 2019, 39.)

4.3 Kolmas viikko: Pedagogista dokumentointia ja osallisuutta

Viikkosuunnitelma

Tulevalla viikolla aion aloittaa eskarilentokone-lomakkeiden täyttämisen, joissa esikoululaiset kertovat omista vahvuuksistaan, kiinnostuksen kohteistaan ja toiveistaan esikoulun ajalle. Tarkoitukseni on myös kartoittaa lasten jo tunnistamia kirjaimia ja alkuäänteitä sekä numeroita lisäten ja vähentäen. Mielenkiintoista olisi myös tietää, miten lapset mieltävät kaverisuhteitaan tässä vielä melko uudessa ryhmässä. Olisin myös utelias tietämään, onko esikoulun toiminnassa heidän mielestään jotain ikävää, jopa pelottavaa tai jotakin, josta he eivät pidä.

Vantaa osallistuu valtakunnalliseen kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluun, ja arpaonni on suosinut meidän päiväkotiamme Vantaan sisällä. Tästä johtuen 6-vuotiaiden esiopetusryhmät tekevät yhteistyötä näiden kokeiluun osallistuvien 5-vuotiaiden kanssa. Vallitsevan covid-19-tilanteen takia kokoonnumme ulkona ja lähdemme yhteiselle metsäretkelle. Teemme metsäretket kahtena ryhmänä, kahtena eri päivänä. Tällä viikolla opetellemme myös numeron seitsemän tekemistä.

Maanantai

Tänään päivä alkoi työparini ohjaamalla puolen tunnin jumppatuokiolla salissa, jonka jälkeen aloin haastattelemaan esikoululaisia yksitellen. Lapset valitsivat mukavaa tekemistä, josta hain heitä tehtävälle varattuun, rauhalliseen huoneeseen. ”Minä olen hyvä...”, ”Minä olen kiinnos-

tunut...”, ”Eskarissa haluaisin oppia...” ja ”Toiveeni eskarivuodelle...” lauseen alut vaativat monelle lapselle tarkempaa avaamista. Joskus lauseeseen oli vaikea löytää jatkoa ja jotkut kohdat saattoivatkin jäädä tyhjiksi. Sovimme, että lauseisiin on mahdollista palata, jos mieleen sittenkin juolahtaa jotakin, jonka haluaisi kertoa.

Ryhmäni 13:sta lapsesta kukaan ei vielä lue, mutta kahdeksalle heistä kirjaimet olivat jo kovin tuttuja. Muutamaa tilanne saattoi jännittää ja oli vaikeaa löytää jopa oman nimen kirjaimia, vaikka syksyn esikoulutuokioilla nimen kirjoittaminen on onnistunut kaikilta ilman mallia. Numeroiden tunnistaminen sujui hyvin kaikilla. Muutamalle paikan käsitteet ja järjestysluvut tuottivat vielä vaikeuksia. Mielestäni tässä vaiheessa esikoulua ei ole suurta huolta lasten taidoista, olemmehan vasta esikoulun alkutaipaleella ja harjoitteluun on vielä hyvin aikaa. Erityisen mielissäni olin joidenkin hiljaisempien esikoululaisten iloisen pulppuavasta jutustelusta ja kun vielä huomasin taitojen olevan hyvin hallussa, oli ilo kaksinkertainen.

Mukavaa oli myös huomata, että lapset luettelivat joukoittain kavereita ja etteivät he juurikaan osanneet mainita mitään ikävää tai harmitusta aiheuttavaa esikoulusta. Edes kestoinhokkia, päivälepoa ei mainittu. Tämä ehkä siksi, että lepo hetket ovat melko lyhyitä ja luettavat kirjat ovat lapsista olleet kiinnostavia.

Yllättävintä minusta oli, etteivät lapset uskaltaneet esittää mitään kovinkaan viljeltyä toiveita esikouluvuodelle, vaikka yritin rohkaista heitä kovasti. Onko heistä jo melko pitkän varhaiskasvatusuran myötä tullut realisteja? Lapset eivät enää toivo, jos toteutumiskelpoiset toiveet ovat usein jääneet toteutumatta. Vai ovatko he vain tyytyväisiä tavallisiin arkisiin puuhiin, jotka uhkaavat jäädä kiireen jalkoihin? Yhden tytön toive olikin, että ”*saisi maalata*”. Rakensimme heti ateljeen yhteen ryhmänjakotiloista.

Tiistai

Tänään kaikki lapset olivat paikalla. Jaoimme taas numero seitsemän harjoituksen kahteen ryhmään ja teimme sen työparini kanssa yhtä aikaa, jolloin jäi mahdollisuus vielä leikille ja maalaamiselle. Esikoulun alusta lähtien olemme toteuttaneet ryhmässä niin sanottua käänteistä päiväjärjestystä, jolloin ryhmä ulkoilee vasta esiopetustuokioiden ja lounaan jälkeen, ennen lepoa. Toinen esiopetusryhmä ulkoilee heti aamupalan jälkeen, tästä johtuen vapaita jakotiloja on molemmille ryhmille enemmän käytössä ja yhteinen eteistilamme on rauhallisempi.

Saimme jo aiemmin lapsilta toiveen pidemmästä ulkoilusta, mikä nyt lounaan usein venyessä onkin jäänyt melko lyhyeksi. Vaikka esiopetushetket itsessään sujuvat hyvin, havaitsimme kuitenkin ryhmässä väsymystä ja levottomuutta vapaan leikin aikana, jolloin keskittyminen pidempikestoiseen tekemiseen on ollut välillä hukassa. Päätimme kokeilla ulkoilua heti esiopetustuokioiden jälkeen ja siirtää vapaan leikin lounaan jälkeiseen aikaan. Uskomme, ettei tämä

päiväjärjestyksen muutos sekoita lasten päivää kovinkaan, kun vielä käymme sen läpi aamukokoontumisessa.

Keskiviikko

Tänään olin avaamassa päiväkotia 6.30. Ehdin ennen 8.15 tarjoiltavaa aamupalaa monistaa aamun esikoulutehtävän. Aamukokoontumisessa kävimme läpi muuttuneen päiväjärjestyksen ja vaihdoimme sitä kuvaavat kuvat uusille paikoilleen. Ulkoilun aikaistuminen sai aikaan muutamia iloisia hihkaisuja. Esikoulutehtävänä oli värittää syksyn juureksia ja muita kasviksia. Kävimme värítettävät kuvat yhdessä läpi aamukokoontumisessa. Totesimme, ettei porkkanakaan ole enää pelkästään oranssi, vaan tätä tuttua juuresta löytyy nykyään monen värisenä. Tästä syystä etsimmekin kuvahaualla kasvisten kaikkia erilaisia väri vaihtoehtoja. Tehtävän yhtenä ohjeena olikin värittää mahdollisimman totuudenmukaisin värein. Keskustelimme myös, miten esikoululainen osaa jo hallita ranteen liikettään niin, että väritys pysyy jo melko tarkasti viivojen sisäpuolella. Riittää, kun yrittää parhaansa!

Tänään oli tuota toivottua aikaa ulkoilla reilusti. Ennen lounasta pelasimme lattialla numero muistipeliä (0-10) koko ryhmän voimin. Sanoimme käännetty kortit yhdessä ääneen englanniksi. Mahtavaa miten hyvin numerot ovat jääneet lasten mieleen. On aivan eri osata luetella numerot oikeassa järjestyksessä englanniksi, kuin sanoa ne sattumanvaraisesti oikein tunnistamalla. Joilakin harmitus oli suuri, jos onnistui saamaan vain kaksi paria, kun taas toiset eivät välittäneet jäädessään kokonaan ilman pareja. Seurasi hyvä keskustelu siitä, miten 11 numeroparia ei 13 osallistujaa voi millään jakaa kaikille tasan. Harjoittelimme myös numeroiden nopeaa nimeämistä.

Torstai

Aamupäivän vietimme puolikkaalla ryhmällä 5-vuotiaiden esikoululaisten kanssa metsässä. Heidän opettajansa kertoi ryhmänsä lasten olevan tällä hetkellä kovin kiinnostuneita sienistä. Hän ehdottikin, että kuvaisimme ja tunnistaisimme niistä muutamia yleisimpiä lasten kanssa. Tämä järjestely sopi meille, sienibongareille hyvin. Olimmehan etsineet ja löytäneet sieniä jo edellisillä metsäretkillämme. Emme koskaan kerää sieniä, joita emme tunnista varmasti. Tunnistaminen oli oman ryhmäni lapsille helppoa. Olikin hienoa seurata, miten lapset kertoivat toisilleen mikä sieni oli milloinkin kyseessä.

Iltapäivällä kirjasin ylös havaintojani maanantain haastatteluista, lasten kielellisten ja matemaattisten valmiuksien osa-alueilta. Esiopetusikäisten lasten havainnointilomake on siihen hyvä apuväline. Lomakkeessa on kattavasti lueteltuna kaikki esiopetussuunnitelmaan pohjaavat tavoitteet, joihin on hyvä kiinnittää huomiota lasten vahvuuksia ja haasteita kartoitettaessa.

Perjantai

Aamulla suuntasimme taas metsään. Toimimme saman suunnitelman mukaan, mutta kävelimme hieman pidemmälle eri paikkaan, kuin torstaina. Jos eilen kaikki lapset olivat innolla mukana sienten etsimisessä ja keräämisessä, niin tänään vain muutamaa lasta tunnistaminen kiinnosti. Enemmän he viihtyivät kaatuneiden kuusien pystyyn nousseiden juurakoiden ”puhdistamisessa”, joita he tökkivät ja hakkasivat kepeillään irrottaen niistä multaa ja kariketta. Lasten innostuneessa, kovaäänisessä keskustelussa vilahtelivat sanat *tuhota*, *räjättyä* ja *ampua*. Pohdimme yhdessä, kuinka hyvin nuo kyseiset sanat sopivat tällaiselle luontoa kunnioittavalle retkeilylle. Sovimme, että lapset siivoavat vain yhden juurakon ja jättävät muut ötököille asumukseksi. Torstain ja perjantain ryhmät olivat dynamiikaltaan kovin erilaiset.

Iltapäivällä kirjoitin huoltajille viikoittaisen WhatsApp-viestin kuluneen viikon toiminnasta. Viestissä kerroin myös lasten antamasta palautteesta koskien liian lyhyitä ulkoiluja ja sen korjaamiseksi tehdystä päiväjärjestysmuutoksesta. Muistutin huoltajia myös esiopetuksen olevan koulun tavoin velvoittavaa opetusta, jolloin lasten paikalla olo on tärkeää heti 8.30, esiopetusajan alkaessa. Päiväohjelman aloitus häiriintyy ja viivästyy harmillisesti, jos lapset tulevat paikalle kovasti myöhässä, tiputellen. Pyysin vanhempia myös pikaisesti palauttamaan vielä uupuvia lasten valokuvaus- ja julkaisulupalomakkeita, jotta viikoittaisten viestien mukaan voitaisiin lisätä myös valokuvia lasten tekemisistä.

Iltavuorossa tapasin huoltajia, joiden mielestä WhatsApp-viestit ovat hyvä tapa kertoa esiopetuksen toiminnasta. Sähköpostiviestit hukkuvat heidän mielestään helposti muiden viestien joukkoon. He myös toivoivat kovasti enemmän kuvia lastensa arjesta, mutta ymmärsivät toki lupa-asioiden tärkeyden. Minulla oli myös mahdollisuus muutama lyhyeen juttutuokioon huoltajien kanssa, joita en ollut pitkään aikaan tavannut. Teemme työvuoroja kolmen viikon periodeissa ja aamu- iltaja välivuorot sijoittuvat hyvin laajalle pilkottuina. Esimerkiksi iltavuoro voi päättyä jo 16.30, jolloin sen jälkeen lapsiaan noutavia huoltajia ei ehdi tavata. Saman periodin aamuvuorot voivat alkaa vasta 7.30, jolloin et mahdollisesti tapaa huoltajia aamuksiin. Keskusteltavia asioita oli jäänyt harmillisesti roikkumaan ilman läpikäyntiä. Puhelinkeskustelut eivät kaikkien asioiden hoidossa ole aina paras vaihtoehto.

Viikkokooste

Erityiseen tarkasteluun tämän viikon osalta nostan tekemissäni lasten haastatteluissa esiin nousseita asioita ja niitä toimenpiteitä, joihin ne ryhmässämme johtivat. Haastattelut, esiopetusikäisen havainnointi, lomakkeen avulla kirjatut havainnot lapsista ja viikoittaiset WhatsApp-viestit huoltajille ovat kaikki oivallisia pedagogisen dokumentoinnin välineitä. Mikä ero sitten on dokumentoinnilla ja pedagogisella dokumentoinnilla?

Samaa on pohtinut Rintakorpi (2018) väitöskirjassaan Varhaiskasvatuksen tallentamisesta kohti pedagogista dokumentointia. Rintakorpi (2018, 5) tiivistää ajatuksen yhdeksi lauseeksi. Hänen mielestään dokumentointi, toiminnan tallentaminen, muuttuu pedagogiseksi dokumentoinniksi silloin, kun dokumentin avulla tehdään varhaiskasvatuksen suunnittelua ja kehittämistä.

Tutkimuksessaan Rintakorpi selvitti, minkälaiseen varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin pedagoginen dokumentointi sisältyy ja mitkä ovat sen mahdollisuudet ja haasteet suomalaisessa varhaiskasvatuksessa. Tutkimuksessa selvisi, että miltei 40 % varhaiskasvattajista ei juurikaan käyttänyt pedagogista dokumentointia työssään. Kasvattajat itse arvioivat tähän syyksi pulan ajasta, välineistä ja osaamisesta. Kaikkein vähiten pedagogista dokumentointia käytettiin pienten lasten kanssa. Kasvattajat tekivät lasten toimintaa näkyväksi dokumentoinnilla. Lapset eivät itse juurikaan dokumentoineet, jolloin dokumentoinnista tuli aikuislähtöistä. Tämä puolestaan asetti haasteita lasten kuulemiselle, osallisuudelle ja yksityisyyden suojalle. (Rintakorpi 2018, 5.)

Dokumentoinnin lähestyessä pedagogisempaa näkökulmaa, toiminta näyttäytyi kokeilevampana, luovempana, heittäytyvämpänä ja tunnepositiivisempänä. Lasten osallisuus lisääntyi heidän osallistuessa enemmän toiminnan prosessimaiseen suunnitteluun ja toteutukseen, jolloin toiminnasta tuli lapsilähtöisempää ja rikkaampaa. Myös pienemmät lapset tulivat enemmän kuulluiksi ja tuetuiksi muutostilanteissa. Haasteiksi pedagogiselle dokumentoinnille osoittautuivat huoltajien osallistaminen, pitkän aikavälin systemaattinen toteuttaminen ja uudelleen suuntaaminen tilanteiden muutoksessa. (Rintakorpi 2018, 6.)

Pedagogisen dokumentoinnin avulla varhaiskasvatus- ja esiopetustoimintaa arvioidaan, kehitetään ja siihen tehdään muutoksia havaintoihin ja dokumentteihin perustuen. Dokumentointi onkin hyvä aloittaa tekemällä kysymyksiä aiheesta, josta halutaan tietoa. Juuri kysymykset avaavat hyvin lapsen omaa näkökulmaa ja antavat vastauksia lapsen kannalta tärkeisiin ja merkityksellisiin asioihin. Joskus lapsen on vaikea löytää mielestään oikeita vastauksia. Silloin huoltajat voivat olla lastensa ajatusten ja toiveiden tulkkeina. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 92.)

Mielestäni lasten palaute ulkoiluiden lyhyydestä oli erittäin aiheellinen, koska useana päivänä syksyn aikana lounaan venyessä lapset olivat tuskin ehtineet ulos ja päässeet tekemistensä alkuun, kun jo piti lähteä sisään molempien ryhmien yhteiselle lepohetkelle. Lapset olivat syystäkin turhautuneita. Päiväjärjestysmuutoksen jälkeen ulkoiluaajat pitenevät ja lasten mielestä tämä järjestely oli parempi. Myös esikoululaisen maalaustoive toteutui ja maalaushuone on käytössä myös tulevina viikkoina. Tällä viikolla harjoittelimme vesiväreillä välivärien sekoittamista. Värioppi olikin maalareilla hyvin hallussa. Pensselin käyttö vaatii toisilla vielä hienosäätöä. Haimme yhdessä hellyyttä ronskiin, hankaavaan otteeseen.

Lapsilähtöisessä toiminnassa lasten toiveet, tiedot, taidot ja näkemykset vaikuttavat toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. Aikuinen on vastuussa toiminnan sujumisesta ja tavoitteiden saavuttamisesta vuorovaikutuksessa lapsen, koko yhteisön ja ympäristön kanssa. Kattava pedagoginen kokonaisuus rakentuu lapsinäkökulman kautta pedagogisen dokumentoinnin avulla. (Rintakorpi ym. 2017, 17.)

Jäin myös pohtimaan, miksi joidenkin esikoululaisten oli vaikea kertoa omista vahvuuksistaan, kiinnostuksen kohteistaan ja toiveistaan esiopetusvuodelle, vaikka keskustelutilanne oli rauhallinen ja uskon lasten jo kokevan minut tuttuna ja turvallisenä aikuisena. Lapsen itsearvioinnin motiivina ei mielestäni ole pelkästään lapsilähtöisen toiminnan ja pedagogisen dokumentoinnin varmistaminen. Kokemukseni mukaan sillä on myös lapsen minäkuvan ja itsetunnon näkökulmasta suuri merkitys lapsen kasvussa, oppimisessa ja kehityksessä.

Lapsen itsearvioinnin lähtökohtana on rauhallinen ja pohdiskeleva luonteva vuorovaikutukseen perustuva keskustelutilanne. Itsearvioinnin taidot kehittyvät vähitellen, jolloin aikuisen rooli on tukea lasta arvioinnissa tarpeen mukaan. Varhaislapsuudessa on tärkeää korostaa lapsen olevan arvokas ja ainutlaatuinen omana itsenään. Aikuisen antama palaute kuuluu oleellisesti lapsen omaan arviointiin. Sen avulla lapsi oppii arvioimaan omaa kehittymistään ja vertaamaan kehitystään omiin aikaisempiin taitoihinsa. Arvioinnin tulee olla rakentavaa, jolloin kaiken oppimisen perusta, lapsen positiivinen minäkuva vahvistuu. Tämä auttaa lasta asettamaan uusia tavoitteita omalle oppimiselleen ja arvioimaan mistä toiminnasta hän hyötyy tavoitteiden saavuttamiseksi. (Heikka ym. 2009, 96-97.)

Valmiin havainnointilomakkeen käyttö on lasten vahvuuksien ja haasteiden arvioinnissa on kokemukseni mukaan hyvä apuväline. Tällöin saan varmuuden, ettei mikään osaamisen osa-alue jää huomiotta. Koivusen ja Lehtisen (2015, 48) mukaan, kasvattajat tekevät havainnointia eniten ohjattujen toimintatuokioiden aikana. Tuokiot ovat kasvattajan suunnittelemlia, jolloin hän tietää mitä tavoitteita tuokiolle on kulloinkin asetettu. Lapsi toimii tuokioilla kasvattajan ohjeen mukaan, jolloin oman toiminnan ohjaus ja toimintatapa vaikuttavat vähemmän havainnointiin ja arviointiin. Kasvattaja voi ennen tuokiota päättää, mihin osa-alueisiin hän havainnoissaan kiinnittää erityisesti huomiota. (Koivunen & Lehtinen 2015, 48.)

Havainnoitavia asioita voivat olla lapsen taito kuunnella ja noudattaa annettuja ohjeita. Voidaan myös tarkastella, kuinka tarkkaavainen, keskittynyt tai häiriöherkkä lapsi on toimintatuokion aikana. Mielenkiintoista on myös, miten lapsi osaa soveltaa jo olemassa olevia taitojaan tehtävän tekemisessä ja miten kognitiiviset taidot ja muisti vaikuttavat tehtävästä suoriutumiseen. Puhe- ja kielelliset taidot näkyvät ohjeiden ymmärtämisenä ja taitona ilmaista sanallisesti omia ajatuksiaan. Puheen selkeyttä, artikulaatiota ja kieliopillisia taitoja on myös tarpeen havainnoida. Omatoimisuutta voidaan tarkkailla lapsen kyvyssä tehdä omia aloitteita ja sitä, miten rohkeasti hän käyttää jo oppimiansa toimintatapoja tehtävän tekemisessä. Karkea- ja

hienomotorisia taitoja sekä silmän ja käden yhteistoimintaa voidaan tarkastella esimerkiksi lapsen tasapainon, kynäotteen ja saksien käytön harjoituksissa. (Koivunen & Lehtinen 2015, 50-51).

Oman kokemukseni mukaan lasten luovuutta, kekseliäisyyttä, ongelmanratkaisukykyä ja omaaloitteisuutta voidaan parhaiten havainnoida toiminnalla, johon valmista lopputulosta ei ole määritetty. Tähän sopivat mielestäni hyvin erilaisista askartelumateriaaleista kerätyt korit, joista lapset voivat itse valita materiaalit sekä suunnitella ja toteuttaa haluamiaan töitä.

Myös Heikan, Hujalan, Turjan ja Fonsenin (2017, 57) mukaan tällaiset avoimiksi suunnitellut tehtävät ja toiminnot antavat lapsille mahdollisuuden päätyä erilaisiin tuotoksiin käyttämällä haluamiaan toimintatapoja ja materiaaleja. Tällöin lasten omat taidot, mielenkiinnon kohteet ja halut ohjaavat toimintaa. Ympäristön muokkaaminen arvioinnissa saadun tiedon mukaan mahdollistaa lasten toimimisen yhdessä, uuden oppimisen ja oppimiseen virittäytymisen. Heidän mielestään joustamiskykyisen kasvatushenkilöstön tuleekin ottaa lapset mukaan toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin.

Toiminnan muokkaaminen lapsilta saadun palautteen perusteella ja huoltajille osoitetut viikoittaiset WhatsApp-viestit noudattavat pedagogisen dokumentoinnin prosessia. Samalla ne tukevat lasten ja huoltajien osallisuutta esiopetuksen arjessa. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014,15) sanotaan osallisuuden toteutumisesta seuraavasti: *”Henkilöstön tehtävä on varmistaa, että kaikki lapset saavat ilmaista näkemyksiään ja mielipiteitään ja että lasten ideoita ja aloitteita otetaan huomioon toiminnassa.”*

Esiopetusta koskeva lainsäädäntö, perusopetuslaki (628/1998) 3 § 3 momentti korostaa huoltajien osallisuutta. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2014,13) mukaan *”Huoltajilla on oikeus saada tietoa esiopetuksen tavoitteista ja toiminnasta jo ennen esiopetukseen ilmoittautumista sekä lapsensa esiopetuspäivästä esiopetuksen aikana. Huoltajien mielipiteitä ja tietoja kuullaan sekä heidän antamaansa palautetta hyödynnetään esiopetuksen kehittämisessä.”*

4.4 Neljäs viikko: Sadutus havainnoinnin välineenä

Viikkosuunnitelma

Viikko alkaa maanantain jumppatuokioilla päiväkodin omassa salissa. Viikon ohjelmaan kuuluu myös s-kirjain harjoituksia, s-askartelu, riittelyä, musiikkia ja metsäretki. Päivien ohjelma tarkentuu viikon sääennusteen mukaan. Ilmojen viiletessä metsässä on mukavampaa, jos ei sada. Aloitamme myös eskarilentokoneen värityksen lapsen itsearviointiin perustuen. Viikkoon kuuluu myös oman tiimin palaveri, johtoryhmän kokous ja ”rypäs”-tapaaminen. Rypäs

tapaamisissa kokoontuvat oman alueeni esiopetuksen ja perusopetuksen opettajat keskustelemaan ajankohtaisista asioista ja tulevasta toiminnallisen yhteistyön muodoista. Tänä aineena olivat myös kaksivuotinen esiopetuskokeilu ja Vantaan Lukunen - Lumoudu Lukemisesta hanke.

”Lukunen on opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama lukemisen kulttuuria ja lukutaitoa vahvistava hanke. Vantaalla hanke toteutetaan yhteistyössä varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja kirjaston kanssa.” (Vantaan kaupunki 2021c.)

Maanantai

Paikalla oli tänään 12 lasta. Jaoimme lapset kahteen jumpparyhmään. Näin ulkoiluunkin jäi taas hyvin aikaa ja lasten liikkumisen havainnointi on helpompaa. Tänä aineen muun muassa kehon keskiviivan ylitystä, yhdellä jalalla hyppelyä ja pallonkäsittelytaitoja. Maa-meri-laiva-leikki oli myös hyvä tilan ja suuntien hahmottamisen havainnointiin.

Ennen lounasta riimittelimme. Muutamille lapsille riimitely oli aluksi vaikeaa. Tämä voi mielestäni osaksi johtua myös siitä, etteivät lapset vielä lue ja lähellä lukemaan oppimista on vain yksi esikoululainen. Samasta syystä lienee alku- ja loppuäänteiden tunnistaminen aiemmin ollut joillekin lapsille haasteellista. Riimitelyharjoituksiin on syytä palata vielä uudestaan.

Tiistai

Aamukokoontumisessa harjoittelimme tunnetilojen ilmaisua englannin kielellä. ”How are you this morning?” Lapset näyttivät peukalollaan vointiaan joko ylös-keskelle-alas oman kokemuksensa mukaan. Sen jälkeen lapset pohtivat mikä tunnetila kuvaa aamutuntemusta parhaiten. ”I am tired”, ”angry”, ”sad”, ”excited”, ”feeling good” ja ”happy” olivat tunteita, joita lapset opettelivat englanniksi. Tunnetaidot ovat yksi nosto ryhmän omista tavoitteista esiopetusvuodelle.

S-kirjaimen harjoittelu sujui hienosti. Myös sanojen alusta ja lopusta s-kirjain löytyi helposti. Lapset keksivät s-alkuisia sanoja vaivatta. Ennen lounasta keksimme yhdessä tarinan 6-vuotiaasta esikoululaisesta, jonka piirsin samalla isolle paperille seinälle. Lapset rakensivat tarinaa antamieni yksityiskohtaisten kysymysten pohjalta. Oliko esikoululainen tyttö vai poika? Mikä hänen nimensä oli? Millaisessa esikouluryhmässä hän oli? Minkälaisia aikuisia oli ryhmässä? Montako hyvää ystävää hänellä oli? Tyttöjä? Poikia? Mitä kaverukset tekivät yhdessä? Miksi ystävät halusivat leikkiä juuri hänen kanssaan? Missä esikoululainen oli erityisen taitava? Vahvuudet? Mitä hän halusi esikoulussa vielä ennen koulun alkua oppia? Mistä hän oli erityisen kiinnostunut ja mistä hän halusi tietää vielä enemmän? Ehdimme vielä lopuksi, ennen lounasta, piirtää esikoululaiselle kuvitellun perheen. Kysymykset olivat lähestulkoon samanlaisia kuin olin heiltä haastattelussani kysynyt edellisellä viikolla. Näitä kysymyksiä olen suunnitellut esittää heille

pitkin esiopetusvuotta, jotta toimintaamme olisi enemmän lapsilähtöistä ja lapsilta tulleet toiveet ja ideat ohjaisivat enemmän toimintaamme. Tämän harjoituksen toivon myös madaltavan yhteisen tarinan kerronnan ja ryhmäsadutuksen kynnystä, jota aion syksyn aikana käyttää pedagogisen dokumentoinnin välineenä. Harjoitus on omiaan myös mielikuvituksen ja syy- ja seuraussuhteiden harjaannuttamiseen.

Keskiviikko

Tänään suuntasimme metsään heti lyhyen aamukokoontumisen jälkeen. Yö oli ollut kylmä ja maa oli paikka paikoin ohuessa härmässä. Metsään lähteminen kesti kauan, koska kaikilla lapsilla ei ollut tarkoituksenmukaisia vaatetusta mukanaan päiväkodissa. Syksyn ensimmäiset pakasaamut pääsevät vuosi vuoden jälkeen yllättämään perheitä. Kaivoimme lapsille lämmintä päälle pantavaa päiväkodin varavaatevarastoista.

Oman ryhmän viikkopalaverissa kävimme läpi kulunutta viikkoa ja suunnittelimme tulevaa. Kävimme vielä läpi ensiviikon koko päiväkodille järjestämämme Sadonkorjuujuhlan työnjakoa. Juhlat järjestetään ulkona koronarajoitukset huomioiden. Saamme lähimarketistamme lahjoituksena juureksia ja kasviksia, joita esikoululaiset pilkkovat ja tarjoilevat maistiaisina muille ryhmille. Ohjelmassa on myös syksyisiä lauluja yhdessä laulettuna. Yhteisiä juhlia ei ole ollut pitkään aikaan, siksi odotamme sitä kovasti kaikki. Yritämme saada takaisin sitä yhteisöllisyyden ja yhdessä tekemisen tunnetta, joka on meidän päiväkodissamme ollut perinteisesti aina vahva. Teimme ensi viikolle myös työvuoromuutoksia henkilöstövajeesta ja henkilöstön vuosilomapäivistä johtuen.

Torstai

Aamukokoontumisen jälkeen lapset kirjaimellisesti väänsivät rautalangasta s-kirjaimia. He pujoittelivat erilaisia helmiä piipunrassiin, joista sitten muotoilivat s-kirjaimet. Uuteen, opeteltavaan kirjaimen yritetään tutustua monesta eri näkökulmasta ja tehdä kirjaimia myös konkreettisesti käsin. Tällöin mahdollistuu paremmin lasten erilaiset tavat oppia uutta. Osa lapsista maalasi ja osa leikkasi keräkaaleja elonkorjuujuhlan somistamiseen. Ulkona on jo pitkään ollut esikoululaisten suosiossa Kirkonrotta-pihaleikki ja niin tänäänkin aamu-ulkoilussa pensaissa piilotteli iso joukko innokkaita leikkijöitä. Myös pienemmät pääsivät mukaan ja he juoksivat isompien perässä sinne tänne. Aikuisen apua ongelmatilanteissa tarvittiin usein. Vuosi toisensa jälkeen esikoululaiset ovat kiinnostuneita yhteisistä, perinteisistä pihaleikeistä. Sääntöleikit ovat 6-vuotiaiden suosiossa ja sääntöjen noudattamista vaaditaan tiukasti kaikilta.

Tänään lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman laadintaprosessi alkoi konkreettisesti. Latasin ajantasaisen lomakkeen ja tallensin sen jokaiselle esikoululaiselle valmiiksi. Lomakkeen avaaminen ja lataaminen ei heti onnistunut. Onneksi pätkäilimme ongelmia yhdessä työparini kanssa ja saimme työn lopulta tehtyä.

Perjantai

Aamu oli sateinen ja esikoululaiset halusivat jäädä sisään esikoulutuokion jälkeen. Järjestely sopikin hyvin aamun ohjelmaan, koska olin ajatellut aloittaa sadutusryhmiä ja ne saattavat usein lasten innostuessa jatkua pitkään. Nyt niiden kestoa ei tarvitsisi rajoittaa ulkoilun takia. Jaoin lapset kahteen ryhmään. Kuuden tai seitsemän lapsen ryhmät ovat mielestäni sopivan kokoisia sadutukseen. Silloin omaa vuoroa ei tarvitse odottaa kauaa ja omaa tarinaa voi olla helpompi kertoa pienessä ryhmässä.

Annoin molemmille ryhmille valmiin alun, ”Olipa kerran 6-vuotias esikoululainen...”, koska halusin vieläkin tietää enemmän, mitä esikoululaisten mielessä liikkuu ja mistä he mahdollisesti olisivat kiinnostuneita tällä hetkellä. Ensimmäisen ryhmän tarina lähti lentoon heti. Kaikki olivat innolla mukana ja sieltä täältä pulpahteli esiin yksityiskohtia viime viikkojen tapahtumista. Sadutusta voidaan mielestäni pitää siksi myös arvioinnin välineenä. Tavalla tai toisella merkitykselliset hetket jäävät lasten mieleen ja tulevat sopivassa hetkessä mainituiksi.

Toisen ryhmän tarinasta tuli ”Tykkäsi-tarina”. Laskimme tarinan sisältävän 18 tykätä verbiä. Tarinasta muodostui todellinen esikoululaisen ”Tästä minä pidän”-tarina. Kun luin lapsille tarinan, ei naurusta meinannut tulla loppua. Lapset olisivat halunneet kuulla tarinan aina uudestaan ja uudestaan. Luin tarinat vielä koko ryhmälle ennen lounasta. Sadutusta pitää ehdottomasti jatkaa ja kokeilla myös yksilösadutusta.

Viikkokooste

Menneen viikon viikkokoosteessa haluan ehdottomasti pohtia sadutusta tarkemmin pedagogisen dokumentoinnin ja lasten osallisuuden lisäämisen välineenä. Minut yllätti se innostus ja lasten välitön heittäytyminen sadutukseen ja tarinan kerrontaan mukaan, josta kerroin perjantain päiväkirjamerkinnöissäni. Aikaisemmissa kokemuksissani muistan ryhmässä kiusallisia hiljaisia hetkiä, jolloin kenelläkään ei ole ollut mitään sanottavaa ja sadutusta on päätetty jatkaa jonain muuna hetkenä. Pohdinkin ovatko nämä aikaisemmat kokemukseni olleet syynä siihen, etten ole sadutusta pitkästä varhaiskasvatusurastani huolimatta juurikaan käyttänyt työssäni. Se on kuulunut työmenetelmiini vain satunnaisesti. Opiskeluni ja opinnäytetyöni kautta saamani tieto ja kokemus ovat kuitenkin kiistattomasti avanneet minulle laajemmin sadutuksen tarjoamia mahdollisuuksia.

Aiemmin tässä työssäni pohdin, miten joidenkin lasten oli vaikea keksiä, mitä vastaisivat haastattelussa esittämiini kysymyksiin: Missä minä olen hyvä? Mistä minä olen kiinnostunut? tai Mitä haluaisin oppia? Myös Karlsson (2003, 34) toteaa, että lapsille tämänkaltaisten kysymysten esittäminen on haasteellista monestakin eri syystä. Hänen mielestään lapset usein kokevat aikuisen kysymykset turhiksi, aikuisen kuitenkin jo kysyessään mahdollisesti tietävän vastauksen kysymykseen.

Lapset ovat erittäin sosiaalisia ja tahtovat vastata aikuisten kysymyksiin tavalla, jonka he arvelevat olevan aikuisen tahdon mukainen. Lapsi vastaa kysymyksiin yleensä lyhyesti, jolloin aikuisen on usein esitettävä lisäkysymyksiä. Tästä kaikesta saattaa jäädä vaikutelma aikuisen johdattelemista vastauksista ja todellisen lapsen tahdon mukainen vastaus voi jäädä vajaaksi. Aikuisen kysyessä, ei lapsen tarkentaville lisäkysymyksille aina ole tilaa, jolloin lapsen oma ajatuspolku jää käyttämättä ja tilaa ottaakin aikuisen vallankäytön myötä mahdollisesti hänen tahtomansa ajatustenkulku. (Karlsson 2003, 35.)

Haastatellessani lapsia tein itsekin edellisen kaltaisen havainnon. Jos lapsen oli lisäkysymyksistäni huolimatta vaikea pukea sanoiksi se, mitä hän odotti esiopetusvuodelta tai mitä hän haluaisi vielä oppia, jätimme kysymyksen avoimeksi. Päädyin tähän, koska minusta alkoi tuntua, ettei lapsen todellinen halu päässyt esiin, vaan hän etsi vastausta, jota hän luuli minun haluvan.

Paras keskusteluyhteys lapsen ja aikuisen välille syntyy, kun ollaan aidosti kiinnostuneita toisen ajatuksista ja halutaan yhdessä miettiä ja tuoda esiin eri tulkintoja. Keskustelu on tällöin vastavaroista ja todelliseen kumppanuuteen perustuvaa. (Karlssonin 2003, 36.) Sadutuksessa lapsi kertoo itse asioita, jotka hän kokee tärkeiksi ja saduttava aikuinen kirjaa tarinan tarkasti lapsen kertoman mukaan. Lapsella on myös oikeus halutessaan muuttaa kertomaansa kirjaamisen jälkeen. (Karlsson 2003, 10.)

Hämmästyin, miten helposti ryhmieni tarinat syntyivät, vaikka olimme tehneet vain yhden yhteisen piirtämieni kuvien avulla dokumentoidun kertomuksen. Ilokseni löysin tarinoista tehdyt metsäretket, löydetyt suppilovahverot ja mustikat, jotka lasten tarinoissa jatkojalostuivat. Sienistä tehtiin ruokaa ja niitä pakastettiin. Näillä tapahtumilla oli siis ollut merkitystä lasten kokemuksissa.

Sadutus on oivallinen ja merkittävä lasten osallisuuden ja osallistavan toiminnan lisäämisen menetelmä. Se päästää aikuisen kurkistamaan sisään lasten ajatusmaailmaan, ja kiinnostuksen kohteet paljastuvat kuin itsestään. Sadutuksessa lapsella on mahdollisuus aloitteellisuuteen ja omien ajatusten esittämiseen. Aikuisen herkkä tulkinta ja sensitiivisyys antaa mahdollisuuden lasten toiveiden toteutumiselle. Tulleessaan kuulluksi lapsi uskaltaa rohkeampaan itseilmaisuun ja oma-aloitteisuus kasvaa. (Karlsson 2003, 41-42.)

4.5 Viides viikko: Esikoululaisen itsearviointi

Viikkosuunnitelma

Kuluvan viikon aikana on tavoitteena saada lasten itsearvioitilento-kone-lomake (liite 1) valmiiksi, jonka jälkeen lähetän siitä valokuvan lapsen huoltajille. Kuvan avulla lapsi voi kotona kertoa huoltajilleen omasta itsearvioinnistaan, ajatuksistaan ja toiveistaan. Näin menetellään,

koska covid-19-tilanteesta johtuen lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmat tehdään tänä syksynä puhelimitse, eikä lapsen läsnäolo puhelinkeskustelussa ole luontevaa. Lasten itsearviointin jälkeen selvitämme ja tunnistamme yhdessä lasten omia luontevahvuuksia. Tavoitteenani on sanallistaa ja havainnollistaa vahvuuksia siten, että lapsi itse huomaa omat hyvät vahvuutensa. Sadonkorjuujuhlia vietämme torstaina.

Maanantai

Tänään paikalla oli kymmenen esikoululaista. Aloitimme eskarilentokoneiden värityksen pareittain. Asetin lapset istumaan niin, etteivät he näe toistensa väri valintoja, mutta niin, että näen itse molempien paperit. Kukaan esiopetusryhmäni lapsista ei osaa vielä lukea, siksi oli tärkeää, että he ohjeitteni perusteella löysivät oikeat värityskohdat. Tehtävä olikin hyvä myös paikan ja suunnan käsitteiden kertaamiseen. Vain muutaman taidon kohdalla pelkkä lauseen lukeminen lapsille riitti asian ymmärtämiseen. Suurimman osan lauseista jouduin avaamaan lapsille tarkemmin. *"Tunteista on helppo puhua"* lausetta jäin pohtimaan itsekin. Tarkoitetaanko lapsen omien tunteiden sanoittamista vai tunteita yleensä? Päädyin kuvailemaan tilannetta aamukoontumisessa, jolloin kerromme senhetkisistä omista tunnelmistamme. Toki tunteista puhutaan monissa eri tilanteissa esiopetuksen arjessa, mutta koin tämän esimerkki tilanteen lapsille helpoksi yhdistää juuri tähän taitoon.

Sovimme myös, etteivät lapset puhu ääneen värivalinnastaan, jotta kaikki varmasti päätyisivät omaan arvioon, eikä kaverin valinta vaikuttaisi päätökseen. Arviointitilanteessa riitti myös valitulla värillä tehty rasti tai merkki oikean kuvion sisään. Kuvan koko väritys tehtäisiin myöhemmin. Tähän ratkaisuun päädyin, koska ryhmässä on eri tasoisia ja eri tavoin motivoituneita värittäjiä. Joskus minusta tuntuukin, että tehtävän päätarkoitus, itsearviointi, jää toisarvoiseksi värittämisen viedessä kaiken huomion.

Tiistai

Tänään oli aamupäivän aikana mahdollisuus tehdä itsearviointilentokoneen väritys loppuun, omassa tahdissa. Nyt on valmiina kymmenen konetta. Vallitseva väri lasten lentokoneissa oli vihreä, eli lapset arvioivat pääosin jo hallitsevansa kysytyt taidot. Arvioitavat taidot sijoittuvat esikoululaisten kognitiivisten-, motoristen-, ja vuorovaikutustaitojen osa-alueille kouluvalmiuksien näkökulmasta. Vain yhden esikoululaisen lentokone oli kokonaan vihreä. Muilla lentokoneissa oli myös muutamia keltaisia, jo vähän hallussa olevia taitoja. Yhden lapsen lentokoneissa oli yksi punainen kohta, jonka mukaan hän arvioi, ettei tunnista kirjaimia vielä ollenkaan. Lapset keskustelivat värittäessään valitsemistaan väreistä. Heille tuntui olevan tärkeää, kuinka paljon koneissa oli vihreää, ei niinkään mitkä taidot he olivat vielä arvioineet keltaisella. Keskustelimme siitä, miten nämä vielä keltaiset taidot ovat mahdollisesti ensi kevään itsearviointilentokoneessa muuttuneet vihreiksi ja, että on hyvä myös olla joitakin omia tavoitteita esiopetusvuodelle.

On myös kiinnostavaa, miten lapsista pieni joukko mielestäni arvioi omia taitojaan hieman alakanttiin, kuin mihin olisi ollut aihetta. Toisista taas huokui valtava varmuus omiin taitoihin. Haasteena onkin, miten saada nämä heikommin omiin taitoihin luottavat saamaan lisää varmuutta omaan osaamiseen. Positiivinen käsitys omasta oppimisesta ja innostunut oppija ovat niitä ominaisuuksia, joihin koko tulevan oppimisen polun perusta luodaan. Varhaiskasvatuksella ja erityisesti esiopetuksella on tässä pohjatyössä suuri rooli. Jäin pohtimaan, olisiko kaksivuotinen esiopetus tähän ratkaisu.

Keskiviikko

Aamulla suuntasimme metsään perinteisille poluille. Olemme kävelleet usein samaa reittiä ja lapset hahmottavat jo hyvin oikeat polut ja suunnat. Reitin varrella on kaksi vanhaa käppyrää mäntyä, joihin aina tietyt lapset kiipeävät kalliolta ketterästi. Ylempää kalliolta pääsee kiipeämään männyn oksistoon todella korkealle. Toiset lapset eivät mene lähellekään noita kahta puuta. Pysähdymme aina, myös katsomaan onko keijuille rakennettu maja vielä pystyssä ja ehjä. Emme ole ainoita metsässä kävijöitä ja joskus rakennelmat löytyvätkin rikottuina.

Osa lapsista kävelee aivan aikuisten lähellä, kun toisia saa huhuilla tulemaan lähemmäksi. Metsässä saa liikkua vapaasti kuitenkin niin, että aikuinen on aina näköpiirissä. Jotkut keräilevät ja syövät jo hieman vetisiä mustikoita. On hämmästyttävää, miten toisistaan poiketen lapset liikkuvat metsässä ja miten erilaisia lasten luontosuhteet voivat olla. Osa juoksee sammaleet pöllyten, eikä mikään kiinnostava paikka jää tarkastamatta. Toiset eivät juurikaan poikkea polulta. Tämän ryhmän kohdalla rohkeampia seikkailemaan olivat ryhmän muutamat pojat.

Torstai

Aamu alkoi heti juhla järjestelyin. Lapset saivat halutessaan pukeutua sadonkorjuutyylisesti erilaisiin päähineisiin ja vaatteisiin. Pojat olivat löytäneet lieri- ja huopahattuja sekä liivejä ja ruutupaitoja. Tytöillä oli esiliinoja ja huiveja. Olipa muutamilla pojilla myös esiliinoja. Ihailtavaa rohkeutta mielestäni, aamupalalla käydyin keskustelun jälkeen, jossa muutamien poikien mielestä esiliinat eivät ole pojille sopivia. Esikoululaiset jakoivat pilkkomiaan kasviksia päiväkodin muille lapsille, koronaohjeiden mukaisesti kertakäyttöiset muovihanskat käsissään.

Päiväkodillemme on yli 20 toimintavuoden aikana muotoutunut vahva yhdessä tekemisen kulttuuri. Vuoroin suunnitellut juhlat ja tapahtumat ovat odotettuja, eivätkä ne mielestäni ole vain pakon edessä varhaiskasvatussuunnitelman perusteita noudattaen järjestettyjä. Juhlia on järjestetty paljon sekä lapsille, että aikuisille. Toki viimeisen puolentoista vuoden aikana juhlat ovat olleet covid-19-pandemian vuoksi miltei kokonaan tauolla. Sadonkorjuujuhlien järjestelyistä saimme hyvää palautetta. Koko työyhteisömme ja lapset ovat selvästi kaivanneet näitä yhteisiin juhliin kokoontumisia. Yhdessä tekeminen luo yhteisöllisyyttä ja saa tuntemaan, että minä ja työpanokseni ovat tärkeitä kokonaisuuden rakentumisen näkökulmasta.

Perjantai

Aamupäivän lähikoulun liikuntasalivierailu oli peruttu koululaisten valokuvauksen vuoksi, tästä johtuen salivierailu siirtyi seuraavan viikon perjantaille. Sateisesta ja harmaasta säästä huolimatta päätimme lähteä reippaalle kävelylenkille ja suunnata kohti lähikoulun läheisyydessä olevaa leikkipuistoa. Leikkipuiston alue on myös lähikoulun välituntialuetta, ja esikoululaiset lähtevätkin mielellään juuri tähän puistoon, koska täällä he saattavat tavata omia isompia sisaruskuksiaan tai vanhoja päiväkotikavereita, joista on jo tullut koululaisia. Muutenkin koulun läheisyys kiinnostaa. Ehkä esikoululaiset näkevät itsensä tässä ympäristössä jo koululaisina. Mielestäni juuri kouluympäristöön tutustuminen, sekä sisä-, että ulkotiloihin, on omiaan hälventämään sitä jännitystä, jota tuleva koulun aloitus mahdollisesti esikoululaisissa aiheuttaa. Myös vanhemmat toivovat kovasti vierailuja ja tutustumista tulevan koulun ympäristöön.

Lounaan jälkeen aloitimme tutustumisen Kaisa Vuorisen (2017) Vahvuusvariksen bongausoppaassa esittämiin luonteenvahvuuksiin. Ensimmäiseksi otimme tarkasteluun ystävällisyyden, reiluuden ja rehellisuuden. Luonteenvahvuuksien avaaminen sanallisesti lapsille lapsen tasoisin käsittein ei oman kokemukseni mukaan ole helppoa. Aloitimme näistä kolmesta, mielestäni helpoimmin ymmärrettävästä luonteenvahvuudesta. Vahvuusvariksen vahvuuskorteissa kuvan ja tarinan yhteensovittaminen helpottaa lapsen ajatuksen muodostumista. Rehellisyyden ja reiluuden yhdistin samaan tutustumiskertaan, koska ne mielestäni limittyvät paljon toisiinsa, jolloin esimerkkitalanteisiin soveltaminenkin helpottuu. Jäljellä on vielä 13 luonteenvahvuutta, joista osaan tutustumme vain hipaisten. Tarkoituksenani onkin käsitellä vahvuuksia, joita esikoululaisen on helpompaa sijoittaa omaan kokemusmaailmaansa.

Viikkokooste

Päiväkirjamuotoinen opinnäytetyöni on nyt viikoiltaan puolivälissä. Takana on viisi lasten havainnointiin ja sen pohjalta tehtävään arviointiin painottuvaa viikkoa. Haastattelujen avulla olen selvittänyt lasten mielenkiinnonkohteita ja toiveita esiopetusvuodelle. Lasten itsearviointin jälkeen on vuorossa vahvuuksien tunnistaminen ja mahdollisten tavoitteiden pohdinta yhdessä lasten ja huoltajien kanssa sekä lasten esiopetussuunnitelmien laadinta. Näiden suunnitelmien pohjalta tehty koonti siirtyy pedagogisen dokumentoinnin keinoin kehkeytyväksi ryhmän toimintasuunnitelmaksi. Tämän prosessin läpikäynnin jälkeen on opinnäytetyöni aineisto valmiina yhteenvetoon ja syvemmin pohdittavaksi.

Yhtenä tavoitteena opinnäytetyölleni oli perehtyä tarkemmin lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman laadintaan ja sitä edeltävään työhön. Tämän tavoitteen toteutumisen koen vahvasti jo alun osalta toteutuneen näiden kuluneiden viiden viikon aikana. Edellä kuvaamani tapahtumasarjan suunnitelmallinen toteuttaminen viikkokohtaisesti on selkiyttänyt laadintaa edeltävää työtä todella merkittävästi. Koen vahvasti näin, vaikka sopimusten laadinta on minulle jo ennestään tuttua. Uskon, että tämän toisiaan seuraavien ja eri vaiheiden muodostaman rungon

avulla voi sopimusten laadinta helpottua myös tulevien esiopetusryhmien varhaiskasvatuksen opettajien työssä. Rungosta voisi olla hyötyä myös varhaiskasvatussuunnitelmien laadinnan toteuttamisessa pienin muutoksin.

Itsearviointilientokone-tehtävän (liite 1) aikana ja jälkeen jäi pohdittavakseni muutamia tekemiäni huomioita. Päiväkirjamerkinnöistäni käy esiin toisten esikoululaisten itsevarmuutta uhkuva omien taitojen arviointi, kun taas toiset arvioivat taitojaan omasta näkökulmastani, jopa liiankin alakanttiin. Enemmän minua näistä kahdesta ääripäästä kuitenkin huolettavat nämä omiin taitoihin ja tietoihin väheksyyn suhtautuvat lapset. Samankaltaisia huomioita olen tehnyt yhteisissä esiopetustuokioissa, joissa on aina lapsia, jotka varmasti tietävät oikeita vastauksia tai osaavat tehdä asioista oikeita tulkintoja, mutta eivät kuitenkaan osallistu keskusteluun.

Tämänkaltaisen alisuoriutumisen jatkumon katkaiseminen on varmasti sitä vaikeampaa, mitä pidemmälle se lapsen oppimisen ja kehityksen polulla pääsee vaikuttamaan. Siksi koenkin, että jo esiopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa tulisi kiinnittää huomiota siihen, millainen käsitys lapsella on itsestään oppijana ja miten lasta voisi kannustaa enemmän luottamaan omiin tietoihin ja taitoihin sekä tuomaan niitä rohkeammin esiin. Huonoimmassa tilanteessa alisuoriutuminen ei lopu perusopetukseen, vaan jatkuu toisen asteen opintoihin tai on jopa esteenä niiden suorittamiselle kokonaan. Voiko alisuoriutuminen, heikko itseluottamus ja omat huonot oppimiskokemukset olla nuorten syrjäytymisen taustalla? Näin pitkälle vietyinä skenaariona alisuoriutumisen negatiiviset vaikutukset voivat olla yhteiskunnallisestikin merkittäviä.

Lasten yksilölliset eroavaisuudet määrittävät sen, miten lapsi oppii. Oppimiseen vaikuttavat keskeisesti edeltävät oppimiskokemukset, kiinnostuksen kohteet ja opittavien asioiden oma-kohtainen merkitys. Suhtautuminen oppimiseen vaihtelee ja lasten oppimistaipumukset voivatkin olla joko negatiivisia tai positiivisia. Positiivisilla oppimistaipumuksilla katsotaan olevan suuri merkitys etenkin elinikäisen oppimisen osa-alueella. Näitä myönteisiä oppimistaipumuksia ovat muun muassa oma motivaatio, pitkäjänteisyys, itsenäisyys ja luovuus. Lapset voivat luontaisesti vältellä oppimista suorittamalla vain itselle helppoja tehtäviä. Myös haastaviin ja oman mukavuusalueen ulkopuolella oleviin tehtäviin ei tartuta niin helposti. Myönteisellä vuorovaikutuksella ja perehtymällä lapsen oppimisen tapoihin voidaan oppimistaipumuksia kuitenkin muuttaa toivottuun suuntaan. Ei myöskään voida väheksyä lapsen sosiaalisten suhteiden, käsityksen itsestä tai tunne-elämän merkitystä oppimisessa. Näillä on katsottu olevan vaikutusta varsinkin oppimisvaikeuksien ja -haasteiden selättämisessä. (Heikka ym. 2009, 54-55.)

Ilokseni kuitenkin huomasin, että valtaosa lasten värittämistä taidoista oli väritetty vihreällä. Keltaisiksi väritetyt kohdat tarkoittivat, että kyseinen taito oli jo pääosin hallussa eli lähestyttiin niin sanottua lähikehityksen vyöhykkeellä olevaa taitoa. Yhden punaisen taidon epäilen johtuneen kielen ymmärtämisen vaikeudesta. Värittäjän kotona puhuttu kieli ei ole suomi.

Heikka ym. (2009, 55) avaavat lähikehityksen määritelmää Vygotskyn ajatuksin, joiden mukaan sosiokulttuuriseen teoriaan kuuluva lähikehityksen vyöhyke on tärkeässä asemassa lapsen oppimisen, opetuksen ja arvioinnin näkökulmasta. Hänen mielestään olennaista oli arvioida niitä taitoja, joihin lapsi yltää opettajan avustuksella. Ei niinkään sitä, mitä lapsi osaa tehdä itsenäisesti.

Tällä lähikehityksen alueella olevien taitojen huomaaminen ja arviointi sekä näiden pohjalta tehty opettamisen suunnittelu onkin ensiarvoista. Se takaa lapsen oppimisen tavoitteelle sopivan haasteellisuuden ja pitää näin myös lapsen mielenkiinnon yllä tulevaa oppimista silmällä pitäen. Oppimisessa korostuu vuorovaikutus ympäristöön, jolloin oppiminen tapahtuu ensin opettajan avustuksella ja myöhemmin lapsen itsenäisenä toimintana. (Heikka ym. 2009, 55.)

Myös esiopetussuunnitelman perusteissa (2014, 29) todetaan, että lapsen itsearvioinnin taitoja opetetaan muun muassa rohkaisemalla lasta kertomaan omista mielenkiinnonkohteista, jo opituista taidoista ja uuden oppimisen tavoitteista. Iän mukana kehittyvä itsearvioinnin taito on osa lapsen omaa oppimisen jatkumoa.

4.6 Kuudes viikko: Lapsen vahvuudet ja positiivinen pedagogiikka

Viikkosuunnitelma

Tällä viikolla jatketaan luontevahvuuksiin tutustumista ja lasten omien vahvuuksien tunnistamista. Myös lasten viime viikon poissaolojen vuoksi värittämättä jääneet itsearviointilento-koneet pitää saada valmiiksi. Tavoitteena on myös jo sopia muutamia puhelinaikoja lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman laadinnalle. Torstaina suuntaamme metsään ja perjantaina koulun liikuntasaliin. Tulevalla viikolla tutustumisvuorossa on n-kirjain.

Maanantai

Aamukokoontumisessa kävimme vielä läpi perjantain luontevahvuus-keskusteluamme. Kerkaus oli tarpeen, koska käsitteitä oli silloinkin avattava useiden eri esimerkkien avulla ja osa esikoululaisista ei ollut paikalla. Juttelun aikana yksi esikoululainen hautasi kasvot käsiinsä ja totesi: *”Minulla ei ole yhtään vahvuutta!”* Tämä toteamus ei ollut itkuinen, pikemminkin hiukan epätoivoinen ja samalla huvittunut. Jatkoimme keskustelua toteamalla, että kaikilla on jokin erityisvahvuus - taito, jossa on taitava ja jonka osaa hyvin. Vahvuutta voi olla myös halu ja kiinnostus uuden oppimiseen ja pyrkimys harjaannuttaa jo olemassa olevia taitoja vielä paremmiksi.

Oman salin liikuntatuokiot maanantaille olin suunnitellut pidettäväksi kahdessa ryhmässä. Tämä siksi, että pystyisin paremmin ohjaamaan ja seuraamaan esikoululaisten toimintaa paremmin. Liikunnalliseen tehtävään olin ujutannut tähän mennessä opitut numerot, päävärit, oikean numerojärjestyksen ja -suunnan. Parin kanssa oli myös sovittava vuoroista tehtävän suorittamisessa. Oman kokemukseni mukaan saattaa liikunnallisten ja vilkkaiden lasten uusien asioiden oppiminen helpottua, kun tehtävät sijoitetaan motoristen taitojen lomaan.

Aamupäivän aikana kävi myös selväksi, että henkilöstövajeesta johtuen osa viikolle suunnitelluista tapahtumisista ja tapaamisista siirtyy myöhempään ajankohtaan. Muuttuneet suunnitelmat ja aikataulumuutokset ovat kuitenkin varhaiskasvatuksessa, niin kuin muussakin työelämässä arkipäivää ja siksi ammattitaitoinen, joustava ja työssään motivoitunut kasvatushenkilöstö on tottunut löytämään luovia ratkaisuja uusiin toimintamalleihin.

Tiistai

N-kirjain oli mekaanisesti helppo kirjain tehdä, mutta se sekoittui lasten korvissa kuultuna usein m-kirjaimeen. Keksimme yhdessä suuren joukon n-alkuisia sanoja, ennen kuin se alkoi erottua sanojen alkuääntenä. Loppuääntenä se löytyi paljon nopeammin.

Välipalan aikana ryhmässä käytiin keskustelua hyvää tarkoittavasta vitsailusta ja jekuttamisesta, josta saimmekin kätevästi aasinsillan uuteen luonteenvahvuuteen, huumorintajuun. Puhuimme siitä, miten tähän vahvuuteen liittyy olennaisesti se, mistä voidaan vitsailla ja miten. Lapset löysivät melko helposti esimerkkejä, milloin vitsailu on hauskaa ja milloin se ei ole sopivaa. Monet esikoululaiset olivat sitä mieltä, että huumorintaju on varmasti yksi heidän luonteenvahvuuksistaan. Luonteenvahvuuksien sanoittaminen lapsen tasoisesti ei todellakaan ole helppoa. Lasten ymmärtämisen tasot ovat myös yksilöllisiä. Joskus tuntuu, ettei useatkaan esimerkit aukaise ajatusta riittävästi kaikille. Tällaisina hetkinä epäileekin, osaako itse olla sanavalinnoissaan riittävän selkeä ja tuoda asian esille tarpeeksi konkreettisesti, lapsen omaan maailmaan sijoittuvin esimerkein.

Keskiviikko

N-kirjaimeen tutustumista jatkettiin vahaliiduilla piirtäen ja peitevärillä laveeraten. Lapset sekoittivat perusväreistä haluamiaan laveerausvärejä. Minusta tuntuu, että esikoululaiset tietävät hienosti, mitä tarvitsevat välivärejä sekoittaessaan. Myös pastellit sävyt löytyivät valkoisen värin avulla.

Luovuus oli tänään luonteenvahvuus, johon tutustuimme. Oli luontevaa ottaa esimerkiksi lasten omat valinnat ja ideat piirtämisessä sekä värien valinnat maalatessa. Lasten maailmaan liittyvät läheisesti myös lasten itsensä keksimät ja tutuista leikeistä varioidut uudet leikit. Keskustelimme siitä, miten joillakin lapsilla on erityinen taito uusien, mukaansatempaavien leikkien

suunnittelussa ja toteutuksessa. Tällaiset lapset ovat yleensä suosittuja kavereiden keskuudessa ja haluttuja leikkikavereita.

Luovuutta avattiin myös tehtävällä, jossa lasten piti miettiä millä muulla tavalla, kuin kävellessä he liikkuvat lounaskokoontumisesta ruokailuun. Lapset todella näkivät vaivaa yrittäessään löytää toinen toistaan eriskummallisempia liikkumistapoja. Tämänkin vahvuuden avaamisessa oli suurta apua Kaisa Vuorisen ja Lotta Uusitalo-Malmivaaran Huomaa hyvä! -toimintakorteista, joista saa käsiteltävään vahvuuteen sopivia keskustelu- ja tehtävävinkkejä.

Torstai

Tänään oli hieno sää metsäretkelle. Kävelimme perinteisen lenkkimme poikkeuksellisesti vastakkaiseen suuntaan. Lapset hahmottivat oikeat reitit helposti tästä huolimatta. Olimme tuskin päässeet metsään saakka, kun lapset jo kysyivät: ”Voidaanko jäädä tähän leikkimään?” Vaikka olemme tehneet metsässä paljon erilaisia oppimistehtäviä ja ryhmätöitä, minusta tuntuu, että juuri leikkiminen ja kaikenlainen seikkailu metsässä on vielä esikoululaisellekin kaikkein mielisintä metsätekemistä.

Omasta mielestäni metsäretkien tärkeimpiin tavoitteisiin kuuluu positiivisen luontosuhteen rakentaminen ja sen ikätasoinen vahvistaminen. Alle 3-vuotiaiden luontoon tutustuminen voi omiin hyviin kokemuksiini pohjaten alkaa pienin askelin aivan lähimetsästä. Rattailla avustusti voidaan retkeillä niin, että päiväkotirakennus ja lapsille tuttu ympäristö on koko ajan näkyvissä. Kun lapsi kokee metsäympäristön turvalliseksi, mahdollistuu kokemuksellinen ja elämyksellinen luonnossa oppiminen helpommin.

Luontevahvuuksista oli tänään vuorossa innostuneisuus. Yhteistä keskustelua tästä vahvuudesta oli vaikeaa saada käyntiin. Enkö osannut virittää lapsia keskusteluun riittävän hyvin vai oliko lounaan jälkeinen aika huono osallistavalle keskustelulle. Itse jäin pohtimaan, missä kulkee innostuneisuuden ja keskittymättömyyden hiuksenhieno raja, varsinkin esi- ja alkuopetuksessa.

Perjantai

Aamukokoontumisessa otimme vielä viimeiset kaksi Vahvuusvariksen luontevahvuutta, sinnikkyuden ja rohkeuden. Olimme nyt käyneet läpi yhteensä kahdeksan luontevahvuutta, jotka lapset mielestäni muistivat hyvin ja osasivat myös liittää niihin oikeanlaista toimintaa ja tapahtumia. Korttien piirretyistä kuvista oli paljon apua vahvuuksien mieleen palauttamisessa, kun lukutaitoa ryhmän esikoululaisilla ei vielä ole.

Käsitlemämme luontevahvuudet olivat: ystävällisyys, reiluus, rehellisyys, innostus, huumorintaju, rohkeus, sinnikkyys ja luovuus. Valinnoissa korostui pojilla huumorintaju ja rohkeus.

Tytöillä korostui ystävällisyys. Yhden esikoululaisen valinta, innostus, oli mielestäni tälle esikoululaiselle hyvin osuva vahvuus. Tällä valinnallaan hän ilmensi myös rohkeutta, joka myös on mielestäni yksi hänen vahvuuksistaan. Samoin tapahtui toisen esikoululaisen kohdalla hänen valitessa ainoana vahvuudekseen luovuuden. Mielestäni myös rohkea valinta.

Vielä kerran läpikäytyämme luontevahvuudet, pyysin lapsia miettimään, mikä vahvuuksista sopisi parhaiten heille itselleen. Tätä ennen olimme keskustelleet, kuinka jokaisella voi olla ja onkin monta vahvuutta, mutta nyt valitsimme niistä vain yhden. Lapset kävivät yksitellen kiinnittämässä omat nimilappunsa valitsemansa vahvuuskortin alapuolelle. Aina, kun tällaiset valinnat tai äänestykset suoritetaan yhdessä, on vaarana, että joidenkin valintaa ohjaavat kaverien tekemät valinnat. Olin hämmästynyt, kun valtaosa esikoululaisista suoritti valinnan muiden päätöksistä piittaamatta ja, kuinka hyvin he osasivat valita mielestäni juuri oikeita vahvuuksia itseään kuvaamaan. Vain muutamalla lapsella kaverin valinta selkeästi vaikutti omaan valintaan.

Viikkokooste

Edellisessä viikkokoosteessa pohdin alisuoriutumisen ongelmaa aina varhaiskasvatusikäisistä lapsista toisen asteen opintoja suorittaviin nuoriin saakka, ja sitä miten kauaskantoisia vaikutuksia voi negatiivisilla oppimiskokemuksilla olla jopa yhteiskunnallisesti. Tähän minusta läheisesti liittyvät myös lasten luontevahvuuksien löytäminen ja niiden valjastaminen hyvinvoinnin, kasvun ja oppimisen voimavaroiksi. Tässä viikkokoosteessa pohdin, miksi omien vahvuuksien löytäminen ja käyttäminen on merkityksellistä lapsilla ja jatkumona elinkaaren kaikissa vaiheissa.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014, 29) todetaan, että lapselle on päivittäin annettava myönteistä ja rakentavaa palautetta hänen vahvuuksistaan ja kehittämisen kohteistaan. Näin lapselle muodostuu positiivinen kuva itsestään oppijana. Tämän kerättävän tiedon myötä lapsi voi nähdä oman kehittymisensä eri osa-alueilla.

Uusitalo-Malmivaaran ja Vuorisen (2017a, 9) mukaan luontevahvuuksien varhainen löytäminen ja niiden huomioiminen takaavat lapselle ja nuorelle paremmat edellytykset selvitä tulevista haasteista. Heidän mielestään myös luonteen kasvua voidaan opettaa, samoin kuin tieto- ja taideaineita, ja näiden kognitiivisten taitojen oppiminen onkin selkeästi kytkeytynyt luonteseen ja sen kehittämiseen.

Positiivista pedagogiikkaa toteuttamalla voidaan saada oppija uskomaan omiin kykyihinsä ja tiedostamaan omat vahvuusalueensa. Nämä vahvuudet kantavat ja samalla vahvistavat itsetuntoa. Kannustava palaute ja hyvän huomaaminen antavat positiivisia oppimiskokemuksia ja uskoa omiin mahdollisuuksiin oppia uutta. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2017a, 10.)

Itse olen huomannut kuinka lapsen epätoivotun käytöksen huomiotta jättäminen ja samassa tilanteessa toisille annetun myönteisen palautteen vaikutus on kaikille osapuolille hedelmällisempää. Näin menettelemällä toivottu käytös palkitaan, mutta ei kuitenkaan korosteta väärin toimimista suoralla käytöksen tuomitsemisella. Usein ei toivottu käytös loppuu ja muuttuu kehuun suuntaan. Tällä tavoin vältetään myös syntipukiksi leimaantuminen muiden lasten keskuudessa.

Hyvän huomaaminen on toimintatapa, jossa painottuu toivotun käytöksen ja menettelyn korostettu esiin nostaminen. Lapsen taidot itsesäätelyyn kehittyvät pikkuhiljaa ja valinta toivotun ja ei toivotun välillä helpottuu. Positiivinen käsitys itsestä ja usko omaan onnistumiseen lisäävät hyvinvointia, kun taas hyvinvointi ennustaa uuden oppimista. Hyvinvoinnin myötä myös onnellisuuden on katsottu lisääntyvän. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2017b, 22-23.)

Hyvinvoinnin saavuttamista on selvitetty tutkimuksin ja onkin tullut selväksi, että hyvinvointia voidaan opettaa. Toistaiseksi se ei kuitenkaan kuulu varhaiskasvatus- tai opetussuunnitelmiin. Sen on ehkä katsottu rakentuvan, kuin itsestään, muiden oppimiskokonaisuuksien myötä. Pitäisikö opetusta kuitenkin tapahtua, kun melkein joka toinen suomalainen kokee elämänsä aikana mieleensä kohdistuvaa ongelmaa. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2017a, 17.)

Yhdyn itsekin Uusitalo-Malmivaaraan ja Vuorisen pohdintaan, koska juuri hyvinvoinnin ja onnellisuuden lisääntyminen omien vahvuuksien löytämisen myötä on merkityksellistä yksilön elinikäisen oppimisen ja mielenterveyden näkökulmasta myös omasta mielestäni. Työssäni olen huomannut, ettei luontevahvuuksien avaaminen ja niiden määrittely ole esiopetusikäisille helppoa. Usein se ei ole selvää vielä aikuisenakaan. Esiopetusikäisillä tähän vaikuttavat kokemukseni mukaan lasten erilaiset oppimisen ja käsitteiden ymmärtämisen tasot. Myöhemmin erikäisinä vahvuuksien löytymistä saattavat mielestäni vaikeuttaa myös niiden erilainen ilmeneminen. Usko omien vahvuuksien olemassaoloon voi vanhemmalla iällä olla heikompi mahdollisten huonojen kokemusten myötä. Edellä kuvatun vuoksi luontevahvuuksien löytäminen yksilön elinikäisiksi voimavaroiksi mahdollisimman varhain on ensiarvoista.

4.7 Seitsemäs viikko: Kuraattorin ja konsultoivan varhaiskasvatuksen erityisopettajan tuki esiopetuksessa

Viikkosuunnitelma

Vantaalla esiopetuksen kuraattori ja konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja pyrkivät vierailemaan kaikissa esiopetusryhmissä toimintaa seuraamassa. Näin toimitaan, vaikkei erityistä syytä tai tarvetta vierailulle olisi. Huoltajille kerrotaan vierailusta etukäteen ja heitä rohkaistaan matalalla kynnyksellä ottamaan yhteyttä näihin asiantuntijoihin. Ennen ryhmien valittavissa olevaa vierailuaikaa saimme täytettäväksemme lomakkeen, jossa selvensimme ryhmärakennetta, toiminta-ajatusta ja painopistetyöskentelyn osa-alueita.

Tällä viikolla tehdään N-kirjain askartelu valmiiksi. Maanantai aamupäivän aikana myös esiopetuksen kuraattori vierailee molemmissa esiopetusryhmissä seuraamassa toimintaa. Alkuviikolla esikoululaiset askartelevat kortteja lauantaina vietettävän isovanhempienpäivän ja isovanhempien muistamiseksi. Viikkoon sisältyy tietysti myös metsäretki. Numeroista harjoitteluvuorossa on numero yhdeksän ja kirjaimista e-kirjain.

Maanantai

Tänään esiopetuksen kuraattori ja konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja (kveo) vierailivat esiopetusryhmässä seuraamassa toimintaa. Kuraattorin toiveena oli, että ryhmä toimii tavalliseen tapaan. Niinpä jaoin ryhmän kahteen osaan, niin kuin meillä on aina tapana tehdä silloin, kun toiminta tarvitsee enemmän aikuisen ohjausta. Vieraat aikuiset eivät lasten keskitymistä häirinneet, vaan tuokio sujui rauhallisesti ja työskentely oli intensiivistä.

Kuraattorin vierailusta kerroin ennakkoon huoltajille lähettämässäni viestissä. Rohkaisin huoltajia kertomaan, jos heitä huolettaa, jokin esikoululaisen arkeen liittyen. Huoltajien suostumuksella voimme keskustella esikoululaisen asioista lapsen nimellä ja saada myös kuraattorin näkemys huolenaiheesta. Vantaalla kuraattorin palvelut kuuluvat esiopetuksen hyvinvointityöhön, jota tehdään huoltajien kanssa aktiivisesti. Toiminta on tavoitteeltaan ennaltaehkäisevää ja pyrkimyksenä onkin puuttua mahdollisimman aikaisessa vaiheessa mahdollisiin haasteisiin. Vantaalla esiopetuksen kuraattorin toimenkuvaan kuuluu lasten, ja perheen hyvinvointiin sisältyvät arjen asiat, kun taas konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja tukee lapsen kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen liittyvää toimintaa.

Kahden esikoululaisen vanhemmat olivat minuun yhteydessä ennen vierailua ja heidän luvallaan keskustelimme tilanteesta alustavasti. Käytyjen keskusteluiden pohjalta sovimme, että annan huoltajille kuraattorin yhteystiedot lisäkonsultaatiota varten. Saimme vierailijoita hyvää palautetta muun muassa ryhmän seesteisestä tunnelmasta ja keskusteleavasta ilmapiiristä. Heidän huomionsa mukaan lapset näyttivät viihtyvän ja tyytyväisiltä. Koin itsekin, että olin saanut tältä vierailulta hyviä vinkkejä ja ideoita työhön ryhmässä ja että olin tehnyt oikeita pedagogisia ratkaisuja ryhmän toimintaa ajatellen.

Tiistai

Sateinen tiistai aamupäivä vietettiin isovanhempien kortteja tehden samoissa pienryhmissä, joissa maanantainakin askarrettiin. Olimme suunnitelleet, että ulkoilemme askartelun jälkeen, mutta lapset viihtyivät pistelemässä ja piirtämässä niin pitkään, ettei ulkoilulle sadevaatteiden pukemisen jälkeen olisi jäänyt juurikaan aikaa.

Iltapäivällä johtoryhmän kokouksessa vieraili konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja kertomassa huolen puheeksi ottamisesta. Hän korosti havainnoinnin ja dokumentoinnin tärkeyttä. Tehdyn dokumentoinnin pohjalta on helpompaa hahmottaa, miltä ajalta ja minkälaista huolta lapsen arjessa on havaittu. Hänen mukaansa konkreettisten tapahtumien ja havaintojen kirjaaminen on tärkeää, omaa tulkintaa kuitenkin välttäen.

Iltavuorossa tapasin huoltajan, jolle työparini oli eilen antanut kuraattorin yhteystiedot. Jutelimme hetken ja hänestä välittyi huojennus ja tyytyväisyys tilanteen mahdollisesta helpottamisesta. Sovimme palaavamme asiaan huoltajan ja kuraattorin keskustelun jälkeen.

Keskiviikko

Osa esikoululaisista jatkoi isovanhemmille lähetettävien korttien askartelua ja osa tutustui e-kirjaimeen. Tänään vapaalle leikille esikoulussa oli aikaa vain aamun ulkoilussa. Minusta tuntuu, että varsinkin pojat haluavat kovasti vielä leikkiä rakenteluleikkejä. Tosin toimintakauden alkuun verrattuna he hakeutuvat mielestäni enemmän piirtämään ja askartelemaan omaehtoisesti. Tämä onkin poikien hienomotoristen taitojen harjaantumiseksi hyvä asia.

Oman tiimin viikkopalaverissa suunnittelimme tulevan syyslomaviikon toimintaa. Valtaosa esikoululaisista lomailee syyslomalla. Varsinaista esikoulua ei järjestetä koulujen loma-ajalla. Varhaiskasvatustoimintaa toteutetaan kuitenkin normaalisti. Myös osa henkilöstöstä lomailee. Paikalla olevat varhaiskasvatuksen opettajat voivat mahdollisuuksien mukaan olla pois ryhmän toiminnasta ja kirjata lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmia ja varhaiskasvatussuunnitelmia. Tähän työhön on mielestäni valitettavan vähän aikaa varhaiskasvatuksen tavallisessa arjessa.

Torstai

Aamulla esikouluryhmän ovelle muodostuu pandemiasta johtuvien rajoitusten vuoksi jonoa, koska vain yksi perhekuunta voi olla pienessä eteistilassa kerrallaan. Niinpä käytin tätä tilaisuutta hyväkseni ja kävin ulkona odottavien esikoululaisten ja heidän huoltajien luona esittelemässä esikoululaisen värittämää itsearviointilentokonetta. Tämä lomake voi olla vielä vieras monelle, varsinkin jos perheessä ei ole ennestään esikoulusta kouluun siirtyneitä sisaruksia. Kerroin heille myös mitä värit vihreä, keltainen ja punainen kertoivat taitojen hallinnasta.

Useat vanhemmat tunnistivat lastensa arvioimat taitojen tasot ja monet heistä kysyivät, onko lapsilla minun mielestäni oikeansuuntainen käsitys omista taidoistaan. Kerroin heille, että lapset osaavat melko hyvin arvioida taitojaan ja myös niitä osa-alueita, jotka vielä tarvitsevat harjaantumista. Totesin heille myös, että lapset mieluummin aliarvioivat, kuin yliarvioivat taitojaan. Lieneekö tämä liika vaatimattomuus ja omien taitojen vähättely olla suomalaisessa kulttuurissa tyypillistä, monet huoltajat pohtivat.

Kokemukseni mukaan, esikoululaisten huoltajat ovat kovasti kiinnostuneita esikoululaisensa taidoista, tiedoista ja kouluvalmiuksien hallinnasta. Niin he olivat tänäänkin. Huoltajien kasvoilta näkyi huojennusta, ylpeyttä ja iloa. Huolestuneita huoltajia lohdutin toteamalla, että esikoulua on käyty vasta kaksi kuukautta. Koulun aloitukseen on aikaa vielä runsaasti.

Perjantai

Perjantai iltapäivän aikana kirjoitan huoltajille jokaviikkaisen WhatsApp-viestin menneen viikon tapahtumista ja tulevan viikon muistettavista ja ajankohtaisista asioista. Viestiin kirjoitin lyhyesti kuraattorin ja konsultoivan varhaiskasvatuksen erityisopettajan huomioista ryhmästämme ja käydystä keskustelusta. Viestin liitteeksi laitoin videoita ja valokuvia esikoululaisten puuhista viikolla. Mukaan lähti myös kuva lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmalomakkeesta huoltajien pohdittavaksi osoitettu kohta, huoltajien puheenvuoro. Tässä pyydetään huoltajaa kertomaan lapsestaan ja tiedustellaan huoltajien odotuksia esiopetusvuodelle. Lomakkeessa on varattu kohta myös asioille, joista huoltajat haluavat erityisesti keskustella lapsen esiopetukseen liittyen. Näitä toivoin heidän pohtivan ennen tulevaa lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma-keskustelua.

Viikkokooste

Kuluneella viikolla korostuivat varhaiskasvatuksen ulkoisiin sidosryhmiin kuuluvien esiopetuksen kuraattorin ja konsultoivan varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa tehtävä yhteistyö. Miten sitten heiltä saatu tuki ja asiantuntijuus näkyy omassa työssäni varhaiskasvatuksen opettajana esiopetusryhmässä?

Omia kokemuksia huoltajien suhtautumisessa kuraattoripalveluihin leimaa toisinaan huoltajien ennakkoluulo siitä, miten kuraattorin luo joudutaan, vaikka nykypäivänä voidaan ajatella, että kuraattorin palveluita saadaan ja häntä päästään tapaamaan. Lieneekö taustalla huoltajien omat kokemukset kouluajoilta, jolloin kuraattori oli henkilö, jonka luokse päädyttiin juttelemaan juuri silloin kun ikäviä asioita oli jo tapahtunut, ikään kuin rangaistuksena. Itse olen pyrkinyt rohkaisemaan huoltajia ottamaan yhteyttä kuraattoriin ja konsultoivaan varhaiskasvatuksen erityisopettajaan matalalla kynnyksellä heti huolen herättyä jos heidän asiantuntijuutensa tähän tuntuu sopivalta yhdessä käymämme keskustelun jälkeen.

Kuraattori on sosiaalialan asiantuntija, joka tukee lapsen kehitystä ja kasvua. Kuraattorin työn lähtökohtana on lapsi ja hänen lähipiirinsä. Kuraattorin asiantuntijuutta tarvitaan, jos vanhemmuus tai perheen hyvinvointi kaipaa tukea tai, jos lapsen tunne-elämä ja käyttäytyminen aiheuttaa huolta. Vantaalla esiopetuksen oppilashuoltoa nimitetään esiopetuksen hyvinvointityöksi. Tämä pitää sisällään lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin varmistamisen. Siihen kuuluvat oppimisen, psyykkisen ja fyysisen terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edellytysten tur-

vaaminen. Hyvinvointityölle on luonteenomaista luottamuksellisuus ja lasten sekä perheen kunnioittava kohtaaminen, ennaltaehkäisevä ote ja varhainen huolen puheeksi ottaminen. Hyvinvointityö voidaan jakaa yhteisölliseen ja yksilölliseen hyvinvointityöhön. Yhteisöllinen hyvinvointityö tähtää koko esiopetusryhmän turvallisen, positiivisen ja rakentavan ilmapiirin luomiseen ja ylläpitämiseen. Yleiseen esiopetusryhmän hyvinvointityöhön puolestaan keskittyy yhteisöllinen hyvinvointiryhmä (YHR), joka koostuu pienalueittain moniammatillisista esiopetustyössä vaikuttavista asiantuntijoista. Yksilökohtainen hyvinvointityö keskittyy lapsen hyvinvointiin, kokonaisvaltaiseen kasvuun, kehitykseen ja terveyteen yhdessä huoltajien kanssa. Huoltajien tukena ovat myös neuvolan terveydenhoitaja, psykologi ja kuraattori. (Vantaan kaupunki 2021d.)

Konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja tukee, ohjaa ja neuvoo varhaiskasvatuksen henkilöstöä ja huoltajia lapsen tuen tarpeen ilmetessä. Hänen tukensa painottuu erityisesti lapsen kasvun, kehityksen ja oppisen haasteisiin. (Vantaan kaupunki 2021e.) Esiopetuksen kuraattorin ja varhaiskasvatuksen konsultoivan erityisopettajan työjako ja erilaiset toimenkuvat ovat mielestäni selkeät. Kuraattorin työ keskittyy lapsen ja koko perheen arjen hyvinvointiin painottuen enemmän sosiaalisiin suhteisiin ja vuorovaikutukseen sekä perheen tukemiseen arjen vastoinkäymisissä. Konsultoivan varhaiskasvatuksen erityisopettaja on puolestaan lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen asiantuntija. Häneen voin olla yhteydessä, jos huoli herää vaikkapa lapsen ikätasoisissa taidoissa. Molempien asiantuntijuus tähtää samaan, lapsen ja perheen hyvinvointiin.

Sekä kuraattori, että varhaiskasvatuksen konsultoiva erityisopettaja toteuttavat varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018, 57) mukaista lasten ja perheiden hyvinvointia tukevaa toimintaa, joita nämä ohjauskäynnit ja puhelimitse tapahtuva konsultaatio muun muassa ovat. Hyvinvointia tukevat järjestelyt voivat olla lapsikohtaisia tai ne voidaan suunnitella koko lapsiryhmää koskeviksi. Järjestelyt voivat koskea myös lapsen perhettä, kun suunnitellaan yhteistyötä muiden hyvinvointityötä tekevien tahojen kanssa. Tällainen yhteistyötaho voi olla esimerkiksi lastensuojelu tai perheneuvolapalvelut. (Pihlaja & Viitala 2019, 102.)

4.8 Kahdeksas viikko: Mitä lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan kirjataan?

Viikkosuunnitelma

Vantaan kouluissa vietetään syyslomaviikkoa, jolloin varsinaista esiopetustakaan ei järjestetä. Valtaosa esikoululaisista viettää myös syyslomaa. Paikalla olijolle tarjoamme varhaiskasvatusta normaalisti. Tämän viikon tavoitteena on kirjata mahdollisimman paljon lasten perustietoja, vahvuuksia ja esiopetusvuoden tavoitteita esiopetuksen oppimissuunnitelmien lomakkeisiin. Isänpäivälahjan tekeminen alkaa.

Maanantai

Tänään kirjasin lasten esiopetuksen oppimissuunnitelmia lähestulkoon koko päivän. Tämä järjestely oli mahdollista, koska paikalla oli 26 lapsesta vain yhdeksän. Ennen kirjaamista olimme työparini kanssa käyneet keskustelua lapsista ja havainnoistamme heistä menneen syksyn ajalta. Ajatustenvaihtoa huomioista käytiin myös päivän aikana. Näytin parilleni alustavat kirjaukseni ja kerroin omista huomioistani, varmistaakseni etten ollut ajatusteni kanssa yksin. Joissakin pohdinnoissani kysyin myös toisen esiopetusryhmän varhaiskasvatuksen opettajan mielipidettä. Kollegoiden tuki pohdinnassa on arvokasta, kun lapsen esiopetuksen arkea sanotaan lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan.

Esiopetusvuosi ei mielestäni ole erillinen kokonaisuus varhaiskasvatusajassa, vaan sekin on osa jatkumoa kohti perusopetusta ja toisen asteen koulutusta. Siksi onkin tärkeää tietää lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen historiasta. Tähänastisista vahvuuksista, tiedoista ja taidoista sekä tavoitteista löydän parhaiten tietoa lapsen edeltävistä varhaiskasvatuksen suunnitelmista. Näihin tutustuminen vei ison osan päivästä, vaikka olinkin selannut ne pääpiirteittäin läpi esiopetuksen alkaessa.

Tiistai

Minulla oli tänäänkin mahdollisuus olla pois lapsiryhmän toiminnasta ja keskittyä vain oppimissuunnitelmien kirjaamiseen. Jatkoin lapsen edellisiin varhaiskasvatussuunnitelmiin tutustumista ja erityisesti viime vuoden tavoitteisiin ja niihin mietittyjen pedagogisten ratkaisujen toimivuuden arviointiin. Ilokseni huomasin, että monen lapsen kohdalla ei ollut enää tarvetta palata vanhoihin tavoitteisiin. Kasvamista kohti kouluvalmiuksia oli tapahtunut. Joidenkin kohdalla oli jopa vaikea tunnistaa lasta samaksi ja uskoa, että kuvatus kaltaista käyttäytymistä tai haastetta oli vielä viime vuonna esiintynyt. Myös kirjaamistavoissa oli suuria eroavaisuuksia. Laadinta- ja arviointikeskusteluiden päivämääriä saattoi puuttua. Kirjaaminen on selkiytynyt huomattavasti, kun se on siirtynyt käsintehdystä tietokoneella tehtäväksi. Käsintehdyt lisäykset sivujen reunassa tekivät näistä tärkeistä asiakirjoista sekavia ja vaikeasti luettavia.

Keskiviikko

Tänäänkin oli vähän lapsia paikalla. Lapset selvästikin nauttivat väljästä ja rauhallisesta tunnelmasta. Hiljaisetkin lapset saavat äänensä kuuluviin helpommin, eikä aikuisten huomiota ja kohtaamista tarvitse odottaa. Tästä syystä minusta tuntuu, että syyslomaviikko on tavallaan lomaa kaikille paikalla olijoille kaikesta päivittäisestä melusta ja hälinästä. Onneksi kaikilla esikoululaisilla on ainakin muutamia lomapäiviä syyslomaviikon aikana tai sen välittömässä läheisyydessä. Heille se tuntuikin olevan kovin tärkeää. Lapset keskustelivat ja vertailivat keskenään, kenellä oli lomaa ja kuinka paljon.

Aloitimme isänpäivälahjaksi suunnitellun lapsen ja isän yhteisen kirjastokassin painamisen. Vantaan esiopetussuunnitelmaan kuuluu tutustuminen kirjastopalveluihin. Pandemiarajoitusten vuoksi kirjastovierailut ja julkinen liikenne ovat olleet kiellettyjen asioiden listalla. Siksi päädyimme ratkaisuun, jossa lapset ensin piirtävät kangastusseilla ja sen jälkeen maalaavat kangasväreillä suunnittelemansa kuvan kassiin, joka on ommeltu lahjoituksena saaduista valkoisista kangaspöytäliinoista. Kassiin lapset laittavat esikoululaisen oman kirjastokortin hakemuslomakkeen, jonka he voivat yhdessä isän kanssa täytettynä viedä lähimpään kirjastoon. Näin eskarilaisen aloittavat toivottavasti pitkän asiakkuutensa kirjastopalveluiden käyttäjänä.

Torstai

Aamu oli ryhmässä hiljainen ja sain ennen lasten tuloa kirjattua viimeisetkin havainnot oppimissuunnitelma-lomakkeisiin. Seuraava vaihe on lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman laadintakeskustelu, joka tänä syksynä tehdään poikkeuksellisesti puhelimitse. Ensi viikolle on sovituna kaksi aikaa. Keskusteluihin on varattu aikaa noin puoli tuntia. Keskustelujen tulisi olla pääsääntöisesti käytyinä lokakuun loppuun mennessä.

Kirjastokassien painanta jatkui. Muutamat esikoululaiset pääsivät jo ompelemaan kassejaan ompelukoneella. Ompeleminen oli lapsista jännittävää ja koneeseen tutustuminen jopa pelotti. Monelle ompelukone oli aivan uusi tuttavuus. Lapset olivat valmiista kirjastokasseista silminnähten ylpeitä ja leikkivät valmiit kassit olallaan koko iltapäivän. Kasseja myös esiteltiin hakemaan tulleille äideille.

Perjantai

Perjantaina kirjastokassien ompelu jatkui ja kaikkien syyslomalla paikalla olevien kassit valmistuivat päivän aikana. En voinut sopia enempää lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman keskusteluajoja, koska en halunnut häiritä syyslomaansa viettäviä perheitä ”työasioilla”. Heti maanantaina tavoitteena onkin mahdollisimman monen puheluajan sopiminen.

Viikkokooste

Näiden kuluneiden kahdeksan päiväkirjaviikon aikana lasten esiopetuksen oppimissuunnitelman laadintaprosessi on edennyt suunnitellusti. Tässä prosessin vaiheessa koen tärkeäksi pohtia, mitä asioita minun tulee huomioida pian alkavien lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman laadintakeskustelussa. Olen päässyt Åkerfeltin (2021) kuvaaman laadintaprosessin kohtaan, jossa huoltajien ja lasten oma näkökulma tulee tärkeään tarkasteluun ja kirjattavaksi lapsen oppimissuunnitelmaan. Tätä vaihetta on edeltänyt usean viikon havainnointi ja havainnoinnin perusteella tapahtunut arviointi. Sensitiiviseen havainnointiin päästään kokeilemalla laajasti erilaisia menetelmiä ja dokumentoimalla monipuolisesti.

Ennalta lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan kirjaan esiopetuksen näkökulmasta tekemäni havainnot. Itse käytin havainnoinnissa muun muassa lapsen haastattelua, itsearviointilentokone-lomaketta, esiopetusikäisen lapsen havainnointilomaketta, ryhmäsadutusta ja pedagogisesti liikunnallisiin, matemaattisiin ja kielellisiin taitoihin erityisesti keskittyviä toimintatuokioita. Åkerfeltin (2021) kuvaamassa prosessissa lasten kiinnostuksen kohteet, vahvuudet ja erilaiset tavat oppia uusia taitoja ovat keskiössä, joiden mukaan toiminnan suunnittelua tehdään. Tässä suunnittelussa havaintojen ja niiden pohjalta tehtyjen arvioiden dokumentointi jalostuu pedagogiseksi dokumentoinniksi.

Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmalomakkeen ”lapsen vahvuudet ja tämänhetkiset kiinnostuksen kohteet” -osioon havaintoja kirjatessa on tärkeää muistaa, että oppimisen lähtökohdaksi on hänen aiempi osaamisensa ja aiemmat kokemukset. Kirjausten tulee olla selkeitä ja tiiviitä sekä keskittyä lapsen tilanteeseen juuri tällä hetkellä. Erityisesti tarkastellaan lapsen vahvuuksia, voimavaroja, opittuja asioita ja kiinnostuksen kohteita. On hyvä myös mainita, miten edellä mainitut asiat näkyvät lapsen arjessa. Lomakkeeseen ei kirjata lapsen ominaisuuksia, diagnoositietoja, lääkitystä tai kuntoutuksia. Tämän osion kirjaukset siirtyvät huoltajien suositumuksella lapsen tulevaan kouluun keväällä tapahtuvan tiedonsiirron yhteydessä. (Åkerfelt 2021.)

”Lapsen puheenvuoro ja itsearviointi” -osiossa kuullaan ja nähdään lapsen näkemyksiä esiopetuksesta, omista taidoista ja oppimisesta, kiinnostuksen kohteista ja toiveista esiopetusvuodelle. Tätä selvitystyötä helpottavat lapsen haastattelu ja itsearviointilentokoneen väritystehävä. Se, miten lapsi tulee kuulluksi, on hyvin lapsikohtaista ja näin ollen tapa toimia on hyvin joustava, lapsen tilanteesta lähtien. Joskus opettajan on syytä avata hankalaa käsitteistöä lapselle paremmin ymmärrettävään muotoon. (Åkerfelt 2021.)

Lomakkeen neljännessä osiossa, ”Esiopetuksen ja valmistavan opetuksen tavoitteet sekä toimintatavat ja pedagogiset ratkaisut lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tueksi”, keskitytään lapsen tarpeista lähteviin tavoitteisiin. Koska kyseessä on suunnitelma, tavoitteiden asettaminen on olennaista. On kuitenkin erityisen tärkeää muistaa, ettei tavoitteita aseteta lapselle vaan ne laaditaan kaikelle lasta ympäröivälle pedagogiselle toiminnalle. Keskiössä ovat toimenpiteet ja pedagogiset ratkaisut, joilla tavoitteisiin pyritään. Yhdessä käydyn keskustelun pohjalta lapsen esiopetuksen toiminnalle asetetaan tarkoituksenmukainen määrä noin yhdestä kolmeen tavoitteita, vastaamaan lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tarpeeseen. (Åkerfelt 2021.)

Huoltajilta saatu tieto lapsesta, hänen kokemuksistaan, kiinnostuksen kohteistaan, kasvustaan ja kehityksestään on ensiarvoista, kun lapsen vahvuuksia ja haasteita arvioidaan ja oppimista suunnitellaan. Huoltajat saavat keskustelussa vastavuoroisesti tietoa lapsestaan esiopetuksen näkökulmasta ja voivat näin olla tukena lapsensa kasvussa ja oppimisessa myös kotona. (Heikka ym. 2009, 103.)

Lapsikohtaiset suunnitelmat ja lasten yksilöllinen kohtaaminen on ollut jo pitkään käytäntöinä suomalaisessa varhaiskasvatuksessa. Tästä huolimatta olemme kuitenkin uuden kirjaamisohjeistuksen myötä täysin uudessa tilanteessa arviointia tehdessämme. Tavoitteet kohdistetaan nyt aikuisten tekemiin pedagogisiin ratkaisuihin, ei lapsen kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle. Suunnitelmien laadintaan liittyvien muutosten toteuttaminen on varhaiskasvatuksen kentällä jo hyvin hallussa osaksi aiheeseen liittyvän runsaan materiaalin ansiosta. Lapsikohtaisessa suunnittelussa tulisikin arvioida entistä enemmän lapsen yksilöllistä tapaa oppia. Tulisi myös muistaa, mitä on tapahtunut ennen suunnitelman laadintaa ja mitä tapahtuu sen jälkeen. Usein huomio kohdistuu vain täytettävään lomakkeeseen ja kirjaamistilanteeseen, kun olennaista olisi kysyä ja selvittää, miksi suunnitelmia laaditaan. Itse laadintatilanteeseen tulisi myös kiinnittää huomiota. Hallitseeko keskustelua opettajan asiantuntijuus vai pääseekö huoltajan näkemys arvoiseensa asemaan lapsesta keskusteltaessa? Entä miten lapsi tulee kuulluksi ja rakentuuko keskustelijoiden välille aitoa yhteyttä? (Ahonen & Roos 2019, 53-54.)

Åkerfelt (2021) muistuttaa vielä käymään keskustelua lapsen kasvatuskatsomuksen toteuttamisesta. Esiopetuksen kasvatuskatsomuksen toteutuksessa tutustutaan yhteisesti lapsiryhmässä läsnä oleviin uskontoihin, katsomuksiin ja niiden mukanaan tuomiin kulttuurisiin eroihin. Esiopetus kunnioittaa perheiden erilaisia taustoja, katsomuksia ja arvoja.

4.9 Yhdeksäs viikko: Lasten esiopetuksen oppimissuunnitelmien laadinnat alkavat

Viikkosuunnitelma

Kahden seuraavan viikon aikana on tavoitteena laatia mahdollisimman monta lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaa. Isänpäiväksi tehtävien kirjastokassien painanta ja ompelu jatkuu. E-kirjain askartelu tehdään pastelliliiduilla piirtäen ja lopuksi työ ”maalataan” vedellä. Tarkoituksenamme on myös kuvittaa ryhmäsadutuksella valmistunut tarina ryhmän yhdessä tekemäksi kuvakirjaksi.

Maanantai

Normaali arki palasi esiopetukseen, kun suurin osa lapsista palasi syyslomalta. Aamukokoontumisessa oli kaikilla paljon asiaa. Lomalaiset kertoivat lomastaan ja paikalla olijat esittelivät ylpeinä tekemiään kirjastokasseja. Työelämään tutustumisen jakson aloitti esiopetusryhmässämme yhdeksäsluokkalainen nuori, joka oli ollut itse esiopetusryhmässäni kymmenen vuotta sitten. Hänellä ei ollut selkeitä muistikuvia tuosta ajasta, mutta aikuiset hän kertoi muistavansa. Ilmeisesti hatarat muistot olivat kuitenkin hyviä, kun hän halusi vielä palata esikouluun kahdeksi viikoksi.

Kirjastokassien suunnittelu, piirtäminen ja maalaaminen jatkui. Lepohetken aikana soitin syksyn ensimmäisen lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman laadintapuhelun. Olimme sopineet,

että puheluuni vastaava huoltaja mahdollisesti liittää toisen huoltajan mukaan keskusteluun omien yhteyksiensä kautta ja avaa minun puheeni kuulumaan puhelimen kaiuttimesta. Työes- teen vuoksi näin ei kuitenkaan toimittu. Puhelun aluksi kerroin havainnoistamme esikoulun nä- kökulmasta. Pohdimme yhdessä lapsen vahvuuksia, taitoja ja kiinnostuksen kohteita. Tote- simme, ettei viime vuoden tavoitteisiin ollut tarvetta enää palata ja asetimme yhden molem- pien huoltajien mielestä tärkeän taidon vahvistamisen tavoitteeksi esikouluvuodelle. Minun oli helppo olla samaa mieltä huoltajien kanssa. Tätä kyseistä taitoa vahvistamme huomaamalla hyvän, kannustamalla ja kehumalla. Pienryhmässä toimiminen antaa myös mahdollisuuden kes- kustelevalle vuorovaikutukselle ja vertaisikäisten tuelle. Pienessä ryhmässä tulee helpommin kuulluksi, nähdyksi ja hyväksytyksi omana itsenään, eikä omasta tilasta tarvitse kilpailla jatku- vasti.

Puhelu kesti noin 30 minuuttia. Se oli helppo toteuttaa päivän lomassa, eikä se tarvinnut eri- tyisiä järjestelyjä tilan, paikalle saapumisen ja aikataulujen sovittamisen suhteen. Olen ehdot- tomasti etälaadinnan puolestapuhuja silloin, kun keskustelu ei vaadi ulkopuolisia asiantunti- joita ja jos lapsen asiat eivät muutenkaan aiheuta erityistä huolta koulun aloituksen suhteen. Tämä menettely säästää selvästi sekä varhaiskasvatuksen opettajien, että huoltajien aikaa. Huoltajien on heidän sanojensa mukaan, melko helppo järjestää tarvittava aika töidensä lo- maan. Myös opettajat voivat lasten lepoajan aikana helpommin irrottautua ryhmästä, eikä yli- töitä kerry, kuin jos keskusteluaikoja on ollut tarvetta lisätä oman työvuoron ulkopuolelle. Maa- nantain kuluessa sain sovituksi viikolle vielä kaksi laadintapuhelua.

Tiistai

Liikuntapainopistetyöskentelyyn liittyen koko päiväkotia pelaa liikuntabingoa. Kuluvan kahden viikon ajan ryhmät suorittavat erilaisia liikuntatempauksia. Suoritusmerkinnän saa muun mu- assa vieraillemalla lähileikkipuistoissa, hiekkakentällä ja metsäretkipaikoilla, joissa liikutaan erilaisten vinkkien tai oman idean mukaan. Eniten liikkunut ryhmä palkitaan. Myös tulevilla viikolla olevaa Halloweenia juhlietaan esiopetusryhmissä perinteisen näyttävästi. Naamiaiasui- hin pukeutumista suunnitellaan viikkoja ennen tapahtumaa ja kurpitsoja, lepakoita ja luuran- koja askarrellaan ahkerasti.

Iltapäivällä käydyn lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma-puhelun lopuksi tiedustelin lapsen huoltajalta, miten hän kokee puhelimitse tehdyn oppimissuunnitelman laadinnan. Huoltajan mukaan tämä järjestely sopii hänelle erityisen hyvin. Hänen mielestään näin toimien säästyy monelta aikatauluongelmalta. Myös huoltajien saattaa olla vaikea järjestää aikaisempaa työstä lähtemistä tai myöhäisempää menoa. Omasta mielestäni tämän käytännön sujuvuuteen voin paljolti vaikuttaa itse. Tapaan huoltajia miltei päivittäin esiopetuksen arjessa. Siksi olenkin voinut esitellä lapsen värittämän itsearviointilentokoneen ja haastattelun yhdessä esikoululai-

sen kanssa huoltajille ennen tulevaa puhelin keskustelua. Kaikki huoltajat saavat muistinvirkistykseksi myös kuvan tästä lomakkeesta ja myös kuvat lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmalomakkeen niistä kohdista, joihin huoltajien puheenvuoroa toivotaan. Tähän mennessä molempien käytyjen keskusteluiden huoltajat ovat olleet tyytyväisiä puhelimitse tehtävään oppimissuunnitelman laadintaan.

Keskiviikko

Aamukokoontumisessa pohdimme yhdessä lasten kanssa, miten voisimme kerätä mahdollisimman monta liikuntabingon suoritusmerkintää yhden aamupäiväulkoilun aikana. Päätimme lähteä lasten suosikki leikkipuistoon hieman pidemmän reitin kautta. Matkaa taitettiin mahdollisimman monella eri tavalla kävellen. Puistossa pidimme leikkimieliset juoksukilpailut, jossa matkaan lähdettiin yksitellen ennakkoon sovitulla tavalla. Kilpailua syntyi siis vain itseä vastaan, siinä miten kauan malttoi edetä hieman työläämmin ennen kuin vaihtoi helpoksi, tavaliseksi juoksuksi. Saimme liikuntabingosta tehdyksi kolme suoritusta.

Iltapäivällä kirjasin viikon kolmannen esiopetuksen oppimissuunnitelman. Tiedän jo tässä vaiheessa päiväkirjavaihetta, yhdeksännen viikon puolivälissä, etten saa kaikkien 13 esikoululaisen oppimissuunnitelmaa laadituksi ennen päiväkirjavaiheen päättymistä. Uutena tavoitteenani onkin kirjata reilusti yli puolet, noin kymmenen sopimusta. Odotan vielä muutaman sidosryhmäasiantuntijan yhteydenottoa ennen huoltajien kanssa käytävää keskustelua. Myös tulkkipalvelun tarpeen yhteensovittaminen toisen esiopetusryhmän ja heidän huoltajiensa aikataulujen kanssa siirtää keskusteluja myöhemmäksi marraskuulle.

Torstai

Aamun esiopetustuokio rakentui lasten innostuksen ja kiinnostuksen myötä. Englannin kielirikasteista esiopetusta toteuttaessamme aamukokoontumisen kalenteri, lasten kuulumiset ja päivän tapahtumat sanoitetaan myös suurelta osin englannin kielellä. Halloween hulina on pitkälti määrittänyt koko viikon toimintaa. Lapsia on pukeutumisen lisäksi askarruttaneet Halloween aiheiset englanninkieliset sanat. Sanoja, joita emme muistaneet, etsimme tabletilla sanakirjoista. Suuri määrä sanoja oli kuitenkin jäänyt lasten mieliin lauluista, joita olimme viikon aikana laulaneet. Lapset kirjoittivat sanat ja piirsivät kuvat vihkoihinsa. Vihot täyttyivät hirviöistä, noidista, velhoista, lepakoista, kurpitsaista ja kaikesta mitä vain kuvitella saattaa aiheeseen liittyvän. Joka puolelta kuului kiinnostuneita kysymyksiä, ”*Mikä on englanniksi...?*” ja mikä parasta, myös ryhmän pojat olivat innostuneesti mukana. Tehtävä selvästi motivoi heitäkin. Ilon ja kiinnostuksen myötä oppimistakin tapahtuu parhaiten, ikään kuin huomaamatta.

Perjantai

Aamupäivän numero yhdeksän harjoituksen jälkeen kaikki numerot nollasta yhdeksään on nyt käyty läpi. Kahdessa kuuden lapsen ryhmässä työskentely sujui taas hienosti. Omalla nimellä varustetut uudet puuvärikotelot tekivät harjoitustehtävästä juhlallisen tuntuisen. Tunnelma oli miltei harras, kun lapset pujottivat kyniä takaisin koteloon ja valitsivat sieltä uuden. Tästä voimme päätellä, että tarkoituksenmukaiset välineet motivoivat myös lapsia tehtävien suorittamiseen. Tehtävän jälkeen lapset arvioivat missä tehtävässä he omasta mielestään onnistuivat parhaiten ja sen merkiksi he liimaavat valitsemansa tarran. Lasten itsearviointia tapahtuu näinkin menetellen. Lopuksi lapset laittavat tehtävän omaan kansioon. Näin on toimittu koko syksyn ajan ja tästä tapahtumasarjasta onkin tullut lapsille jo automaatio, jonka he tekevät tottuneesti itse.

Iltapäiväksi olin sopinut kaksi aivan perättäistä oppimissuunnitelman laadintaa. Ensimmäisen keskustelun huoltajat toivoivat ryhmäpuhelua niin, että molemmat voisivat osallistua. Jostain teknisistä syistä tämä ei kuitenkaan onnistunut. Ajan puutteen takia, emme voineet jäädä sitä pohtimaan, koska silloin seuraavalle puhelulle ei olisi jäänyt riittävästi aikaa. Laadinta tehtiin toisen huoltajan kanssa keskustellen. Toisen puhelun huoltajilla oli mahdollisuus osallistua laadintaan kotoaan. Keskustelu käytiin kaiuttimen kautta ja se onnistui hyvin. Molemmat saivat näin käytettyä omaa puheenvuoroaan lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman laadinnassa.

Puheluiden väliin jäi aikaa vain muutamia minutteja. Tästä kokemuksesta viisastuneena en ajoita tulevia lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma-puheluita näin peräkkäin. Onneksi olin valmistautunut hyvin ja minulla oli kaikki tarvittavat dokumentit valmiina. Alustavasti täytetyt oppimissuunnitelmat olivat kannettavassa tietokoneessa edessäni. Näin pystyin helposti löytämään kirjaukseni keskustelun tueksi. Tein puheluiden aikana käsin muistiinpanoja, jotka heti puheluiden jälkeen kirjasin lasten oppimissuunnitelmiin. Koin menettelyn erittäin toimivaksi.

Viikkokooste

Oppimissuunnitelma rakentuu lapsen haastattelusta ja itsearviointitentokoneesta, huoltajien puheenvuorosta ja esiopetuksen näkökulmasta. Tässä viikkokoosteessani koetan selventää, miksi huoltajien kuuleminen on tärkeää ja miksi esiopetuksen näkökulmalla on väliä lapsen siirtyessä perusopetukseen. Kuluneen viikon aikana laadin yhdessä huoltajien kanssa viisi lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaa. Kokemani perusteella puhelimitse käydyt laadinnat sujivat hyvin. Huoltajilta saamani palaute oli samansuuntaista.

Esiopetuksessa tulee huomioida huoltajien aiempi tieto lapsen kasvuympäristöistä, kehityksestä, opituista taidoista ja kiinnostuksen kohteista. Huoltajien kanssa keskustellaan sekä perheen, että esiopetuksen arvoista, kasvatuskulttuurista ja kasvatuksen tavoitteista. Lasten ja huoltajien toiveita ja ajatuksia kuullaan opetusta suunniteltaessa ja toteutettaessa. Samoin

molempia kuullaan lapsikohtaisessa esiopetuksen oppimissuunnitelman laadinnassa. (Opetushallitus 2014, 25.)

Yksittäisen lapsen asioita pohditaan etupäässä henkilökohtaisin keskusteluin. Huoltajien tulee myös saada tietoa lapsensa esiopetuksesta ja sen toteuttamisesta. Tiedon tulee olla asianmukaisesta ja jatkuvaa. Kaikille esiopetukseen osallistuville lapsille laaditaan esiopetuksen oppimissuunnitelma. (Vantaan kaupunki 2019, 35.)

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet (2014) ja Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelma (2019) ovat ne asiakirjat, jotka ohjeistavat huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä esiopetuksessa. Näissä lapsen tärkeissä siirtymäkohdissa, siirryttäessä ensin varhaiskasvatusryhmästä esiopetukseen ja taas keväällä esiopetuksesta perusopetukseen, on sidosryhmien yhteistyöllä mielestäni erityisen suuri merkitys. Lapsen aikaisemmat varhaiskasvatussuunnitelmat ja niiden asianmukaiset kirjaukset, tiedonsiirto ryhmien kasvattajien välillä, mahdollinen yhteistyö eri asiantuntijoiden kanssa, huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö ja tiedonsiirto perusopetukseen ovat tämän nivelvaiheen osa-alueita, joilla lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen matkaa turvataan. Esiopetuksen henkilöstö on mielestäni tässä siirtymävaiheessa tärkeä koordinaattori.

Karikosken ja Tiilikan (2017, 93) mukaan lapsen hyvinvointia, kasvua ja oppimista ja koko perheen etua ja vanhemmuutta voidaan siirtymäprosessissa parhaiten edistää onnistuneella pedagogisella ohjauksella. He esittävätkin konkreettisia ehdotuksia, siitä miten ehjä kasvun ja oppimisen mahdollisuus voidaan lapselle varmistaa. Mielestäni varhaiskasvatuksesta esiopetukseen siirtymisen suurta ja joskus myös jännittävääkin askelta ei voida myöskään väheksyä. Kokemukseni mukaan esiopetusvuosi on kokonaisuudessaan lapselle uuteen sopeutumista, jolloin nopea fyysinen kasvu voi vielä pienen lapsen ajatusmaailman kanssa aiheuttaa hämmennystä ja ristiriitoja.

Huoltajilla ja lapsella tulee olla mahdollisuus ennalta tutustua uuden ryhmän aikuisiin ja kasvu- ja oppimisympäristöön. Tuttuun ympäristöön siirtyminen helpottaa sopeutumista. Huoltajille tulee myös olla mahdollisuus itse antaa haluamansa etukäteistieto lapsestaan ja heidän näkemystään lapsen toimintatavoista uusissa tilanteissa tulee kuulla. Näin menetellen huoltajien osallisuus toteutuu. Lapsen osallisuus toteutuu hänen toiveitaan ja ajatuksiaan kuunnellen siirtymävaiheen suunnittelussa ja sen aikana. Kasvun ja oppimisen jatkumon takaamiseksi käydään valtakunnallisten opetussuunnitelmien perusteiden edellyttämät pedagogiset keskustelut. Huoltajien yhdessä tekemä kasvatustyö varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen kanssa mahdollistaa myös huoltajien osallisuuden antaen ajatuksen jaetusta kasvatusvastuusta. Työelämän tulisi myös voida mahdollistaa lastensa varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen liittyvät tutustumiset, varhaiskasvatussuunnitelma- ja esiopetuksen oppimissuunnitelmakeskustelut työpäivän aikana. (Karikoski & Tiilikka 2017, 93-94.)

Omasta mielestäni näitä toimenpiteitä ja Karikosken ja Tiilikan ajatuksia lapsen ehyen kasvun ja oppimisen polun takaamiseksi voidaan soveltaa kaikkiin lapsen kohtaamiin siirtymävaiheisiin. Erityisesti mietin voisiko työelämän jousto siirtymäprosesseissa ollakin työajalla puhelimitse käytävien varhaiskasvatussuunnitelma- ja esiopetuksen oppimissuunnitelmakeskusteluiden mahdollistaminen silloin, kun se muuten on tarkoituksenmukaista. Noin puolen tunnin pituisena se ei kohtuuttomasti rasittaisi työelämääkään.

4.10 Kymmenes viikko: Huoltajien kanssa käytyjen keskusteluiden sisältöä

Viikkosuunnitelma

Tällä kymmenennellä ja samalla viimeisellä päiväkirjaviikolla tavoitteenani on mahdollisimman monen lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman laatiminen. Toki Vantaan tasoisesti suunnitelmat pitäisi kokonaisuudessaan olla pidettyinä lokakuun loppuun mennessä, mutta kiirehdin laadintaa myös saadakseni mahdollisimman laajasti esille huoltajien näkökulmaa opinnäytetyöni pohdintaosuutta silmällä pitäen. Viikon tavoitteena on myös Halloween-aiheinen askartelu perjantaisen Halloween-juhlan koristeluun. Aamupäivän ulkoilu-aikaan koetamme saada liikuntabingon tehtäviä suoritetuksi.

Maanantai

Aamupäivän liikuimme päiväkodin jumppasalissa. Alkuvuoden liikuntahetket painottuivat pitkälti lasten motoristen taitojen havainnointiin, ja liikkuminen tapahtuikin pääasiassa puolitehtulla ryhmällä. Välillä on kuitenkin hyvä harjoitella pelaamista isommassa ryhmässä. Tänäpäivä lapsia oli paikalla juuri sopiva määrä nuijapallon pelaamiseen. Nuijapallo muistuttaa hyvin paljon sählyä, mutta on paljon hidastempoisempaa pelissä käytettävän suuremman ja painavamman pallon takia.

Onnistuimme tasaväkisten joukkueiden tekemisessä ja siitä johtuen maaleja saatiin harvakseltaan. Lapset olivat motivoituneita ja jaksoivat yrittää palloa maaliin. Oman kokemukseni mukaan tyttöjä on joskus vaikea saada innostumaan pallo- ja mailapeleistä, mutta tänään he olivat innolla mukana. Ehkä juuri pelin ”rauhallisuus” auttoi uskaltamaan, kun kukaan ei jäänyt jalokoihin ja yhteentörmäyksiä ei tullut. Kaikki noudattivat hienosti sääntöjä, eivätkä vastapuolen maalit aiheuttaneet mielipahaa.

Heti lounaan jälkeen soitin kuudennen lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma-puhelun. Puhelu kesti muutamaa minuuttia vaille puoli tuntia. Mielestäni puhelimitse pidetyt laadinnat pysyvät kasvotusten pidettyihin verrattuna paremmin aikataulussa ja ovat näin tehokkaita. Puhelimesta on kokemukseni mukaan helpompi pysyä asiassa, kun taas kasvotusten keskustelu saattaa livahtaa sivuraiteille.

Tiistai

Tänään aloitimme ryhmäsadutustarinan kuvittamisen. Pilkoin tarinan muutamiksi lauseiksi ja lapset piirsivät lauseisiin sopivan kuvan A4-kokoisille papereille. Muutamat lapset piirsivät useamman kuvan, kun taas toisille yhdenkin kuvan tuottaminen oli ponnistuksen takana. Lapset saattoivat olla tyytymättömiä työn tulokseen tai heidän saattoi olla vaikea keksiä, miten lauseen kuvaisi paperille. Lauseita avattiin ja mahdollisia piirrosaiheita pohdittiin yhdessä. Tällaiset ryhmän yhteiset projektit kasvattavat mielestäni ryhmähenkeä ja antavat lapsille ajatuksen siitä, ettei kaikkea tuottamaansa tarvitse saada omaksi. Näin tehden lopputulokseen pääsemiseksi tarvitaan jokaisen työpanosta ja yhteinen lopputulos on kaikkien ihailtavana.

Iltapäivällä laadin kaksi lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaa. Pohdin tarkemmin oppimissuunnitelmien sisältöjä ja huoltajien nostoja esiopetusvuoden toiveiksi ja tavoitteiksi tulevassa viikkokoosteessa.

Keskiviikko

Sateenuhan takia esikoululaiset ulkoilivat tänään heti aamupalan jälkeen. Ulkoilun aikana minulla oli aikaa kirjata eilen käytyjä lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma-keskusteluja lasten omiin lomakkeisiin. Tarkistin tulevan iltapäivän keskustelun tueksi kirjatut asiat ja luin ne vielä läpi. Minusta on tärkeää, että olen valmistautunut keskusteluun hyvin. Oma valmistautumiseni viestii huoltajille asian tärkeydestä.

Ulkoilun jälkeen lapset askartelivat hämähäkkejä. Hämähäkeille askarrettiin myös pesälaatikot vanupehmusteiseen, joissa hämähäkit voi perjantaisen salin Halloween-tapahtuman jälkeen viedä kotiin. Hämähäkkiaskartelu motivoi erityisesti poikia ja he viihtyivät tekoturkiksia ja piipunrasseja valikoiden askartelupöydän ääressä pitkään.

Torstai

Aamupäivän ohjelmaan kuului vierailu Halloween-salissa, jossa teimme ryhmän kanssa erilaisia rohkeutta vaativia tehtäviä. Lapset kömpivät pimeissä kammokäytävissä, etsivät hämähäkkejä raakojen makaronien seasta ja taskulamppujen avulla heijastimia pimeästä, laskivat kummituksia ja pelasivat Halloweenbingoa. Minusta tuntuu, että Halloweenista on kehkeytynyt ehkä jopa suosituin juhla esiopetusvuoden aikana. Esikoululaiset selvästi kamppailevat mielessään uskoako vai eikö uskoa kummitusten, noitien ja muiden monstereiden olemassaoloon. Kerroin lapsille näiden olevan mielikuvitusolentoja, koska hahmot selvästi hiukan pelottivat, jopa niitä kaikkein vilkkaimpia ja äänekkäimpiä lapsia.

Henkilöstövajeen vuoksi olin ryhmässä tänään koko päivän ja olin siksi tyytyväinen, etten ollut loppuviikoksi sopinut yhtään esiopetuksen oppimissuunnitelman laadintaa. Näin ollen saldokseni jäi tämän kymmenen viikon lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman laadintaprosessin

ajalle yhdeksän laadittua sopimusta. Tämä on mielestäni kuitenkin melko kattava määrä antamaan näkökulmaa viimeisen viikon viikkokoostetta silmällä pitäen.

Perjantai

Tänään oli lasten mielestä viikon ehkä odotetuin päivä. Halloween teemaista pukeutumista oli suunniteltu pitkään ja sen eteen oli selvästikin nähty perheissä vaivaa. Henkilöstövajeesta johtuvia työvuoromuutoksia tehtiin myös tälle päivälle ja myös minun oli osittain suunniteltava ryhmäni päivän kulkua uudelleen. Päivä oli varsinainen hulinapäivä ja lasten mielestä varmasti hauska.

Ryhmässämme olleen yhdeksäsluokkalaisen kaksiviikkoinen työelämään tutustumisen jakso päättyi tänään. Ja vaikkei hänelle voinut osoittaa mitään varsinaisia työtehtäviä oli hän lasten kanssa pelatessaan ja leikkiessään suuri apu ryhmälle. Jakson positiivisen cv:n vahvuuksien kohdalle kirjasin hänen taitonsa kohdata lapset luontevasti ja lasten tasoisesti. Hän myös puhui lapsille erityisen kauniisti. Nähtäväksi jää, saammeko hänestä jonain päivänä uuden varhaiskasvatuksen ammattilaisen.

Kymmenen viikon päiväkirjavaihe päättyy tänään. Kokonaisuudessaan uskomaton matka, jonka kaltaista päivittäistä työanalyysiä oli silmiä avaava tehdä. Mitä, miksi ja miten työtä tehdään, tulee kysytyksi itseltään aivan liian harvoin. Perinpohjainen tutustuminen lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman laadintaan vahvisti entisestään ajatusta asiakirjan ja kaikesta siihen liittyvän oheistyön tärkeydestä.

Viikkokooste

Menneinä kahtena viikkona puhelimitse käydyistä lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman laadinnosta (9/13) on nyt hyvä nostaa tarkasteluun muutamia esille nousseita huoltajien ajatuksia, odotuksia ja myös huolen aiheita. Pääsääntöisesti voidaan todeta, että huoltajat olivat tyytyväisiä mahdollisuudesta laatia oppimissuunnitelma puhelimitse. Omasta mielestäkin se on hyvä tapa silloin, jos lapsen kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen liitty mitään erityistä huolta. Huoltajien toiveesta kokoonnumme muutaman lapsen suunnitelman laadintaan kasvotusten nyt kun se on pandemiarajoitusten höllentymisen myötä mahdollista.

Huoltajat kertoivat lapsestaan, toivat ajatuksiaan toiminnasta ja toiveitaan esiopetusvuodelle esiin kovin vaihtelevalla volyyymilla. Toisilla oli paljon kerrottavaa, kun taas toisten kanssa koin olevani itse enemmän vastuussa keskustelun kulusta. Pällimmäisenä jäi mieleeni huoltajien tyytyväisyys toimintaa kohtaan. Erityisesti he olivat tyytyväisiä runsaaseen pienryhmätöimintaan, jossa vilkkaanpien ja äänekkäimpien lasten ei tarvitse niin suurella vimalla saada huomiota ja ääntään kuuluviin. Samalla hiljaisempien esikoululaisten keskusteluun osallistumisen

kynnys madaltuu. Sekä vilkkaiden ja puhelioiden lasten, että hiljaisempien lasten huoltajien puheesta nousi esiin huoli hyvän itsetunnon kehittymisestä ja omiin kykyihin luottamisesta.

Hyvän itsetunnon omaava lapsi on toiveikkaan luottavainen itseään, ympäristöönsä ja tulevaa kohtaan. Hyvällä itsetunnolla varustettu lapsi antaa itselleen luvan olla oma itsensä, leikkiä halutessaan, kertoa mielipiteitään ja kuunnella myös muita. Itsensä kanssa tasapainossa oleva lapsi ei koe tarvetta kiusata, eikä ristiriitoja muiden kanssa useinkaan synny. (Cacciatore, Korteniemi-Poikela & Huovinen 2008, 15.)

Keskusteluista nousi myös hiljaisempien lasten alisuoriutumisen uhka ja vilkkaiden lasten mahdollinen tulevan koululuokan pellen rooli. Ei ole tavatonta, että lapsen vetäytyminen tai ryhmässä esiintyvä uhkakkuus liittyisi pelkoon epäonnistumisesta. (Cacciatore ym. 2008, 17). Muutaman esikoululaisen huoltajat toivat esiin myös tyytyväisyyttään ryhmämme ilmapiiriin, joka on heidän mielestään välittävän rajaava. Itse kutsumme sitä ”rajalliseksi rakkaudeksi”. Meidän mielestämme hyvät käytöstavat, kanssaihmiä kunnioittava kohtaaminen ja yhdessä laadittujen sääntöjen noudattaminen luo ryhmään turvallisuutta, johon lasten on helppo luottaa. Lapset ovat tarkkoja, tietävät oikeutensa ja ovat tottuneet siihen, että mahdolliset vääryydet selvitetään. Näiden käytäntöjen noudattaminen tukee huoltajien mielestä kotona tehtävää kasvatustyötä erinomaisesti, kun näitä koulussa tarvittavia taitoja harjoitellaan myös kotiympäristössä.

Melkeinpä jokaisessa keskustelussa esiin nousi kysymys: ”*Onko minun lapsellani kavereita?*” Esikoululainen on saattanut kertoa kotona leikkineensä TAAS yksin. Tämä tietenkin huolettaa vanhempia. Olen lohduttanut huoltajia kertomalla, että näin tiiviissä 13 lapsen esiopetusryhmässä kahden kasvattajan on melko helppo havainnoida lapsia ja leikkiä tilanteita. Jos yksin leikkijöitä tavataan, tilannetta avataan ja kaverin etsintä yhdessä alkaa. Toisinaan lapset haluavat leikkiä tai puuhailla yksin ja siihen heillä on oikeus, mutta jos yksin oleminen ei ole oma valinta, siihen tietenkin puututaan.

Keskusteluissa nousivat esiin myös joidenkin esikoululaisten kovin valikoiva suhtautuminen esiopetuksessa tarjottavaan aamupalaan, lounaaseen ja välipalaan. Huoltajat olivat huolissaan lastensa jaksamisesta, kun maisteluannokset ovat toisinaan todella pieniä ja nekin saattavat jäädä lautaselle. Lapsen puheenkehitys ja artikulaatiovirheet olivat joidenkin huoltajien huolena. Pandemia ajan vuoksi on puheterapia aikojen varaamisessa ollut huoltajien mukaan haasteita. Kehotin heitä ottamaan uudestaan yhteyttä neuvolaan puheterapialähetteen uusimiseksi.

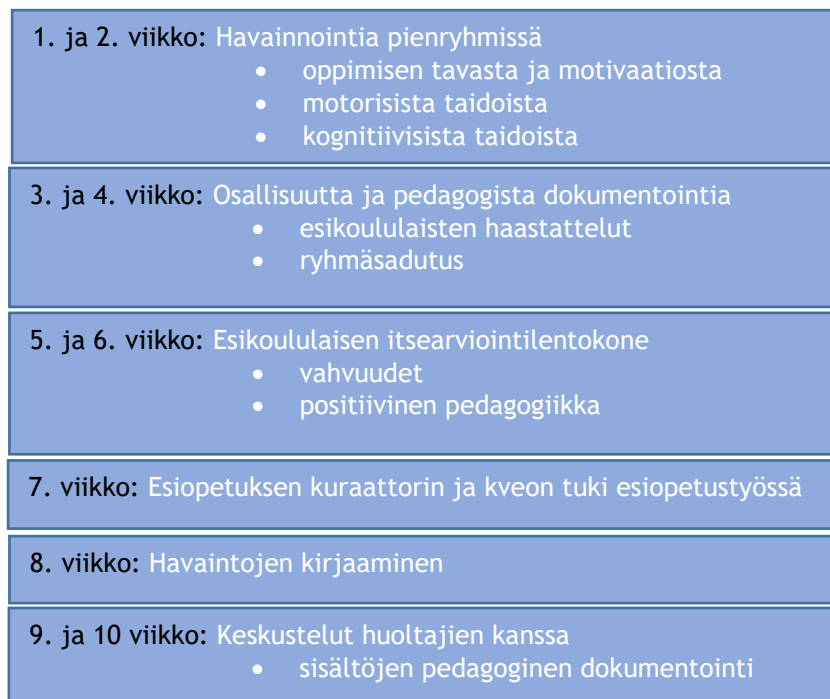
Omasta mielestäni esiopetusvuoden tärkeimpiä tavoitteita on konkreettinen tulevaan kouluympäristöön tutustuminen. Keskusteluissa kävi ilmi, että myös huoltajat pitävät kouluvierailuja erittäin tärkeinä. Edellisinä esiopetuksessa viettämiä vuosien aikana esikoululaiset ovat vierailleet sekä koulun liikuntasalissa, että koululuokissa ahkerasti. Yhteisiä tapahtumia tulevan koulun kanssa on ollut useita. Pandemian ollessa laajimmillaan ovat nämä tutustumiskerrat

olleet täysin katkolla. Nyt olemme päässeet muutaman kuukauden ajan aina perjantaisin liik-
kumaan koulun liikuntasaliin.

Karikoski (2008, 58) on väitöskirjassaan Lapsen koulun aloittaminen ekologisena siirtymänä tut-
kinut vanhempien antamaan tietoon nojaten lasten siirtymistä esiopetuksen kasvu ympäristöstä
perusopetuksen kasvu ympäristöön. Hän pohjaa tutkimustaan Bronfenbrennerin (1979) ekologi-
seen teoriaan, jonka mukaan lapsen esikoulusta kouluun siirtymistä helpottaa, kun uuteen ym-
päristöön tehtävässä tutustumisessa on mukana joku lapselle tuttu henkilö tämän edellisestä
kasvu ympäristöstä. Näin toimien lapsen turvallisuudentunne ei järky ja hän saa käyttäytymis-
mallin sosiaaliseen vuorovaikutukseen tässä uudessa toimintaympäristössä. Karikoski (2008, 57)
korostaa myös eri kasvu ympäristöjen keskinäisiä vuorovaikutussuhteita, joiden tavoitteena on
molemminpuolinen ja avoin vuoropuhelu sekä lasta, perhettä, esikoulua ja koulua sisältävän
tiedon jakaminen.

5 Yhteenveto

Alla oleva kuvio selventää lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman prosessia. Havainnointi
esiopetuksen arjessa on jatkuvaa. Ennen keskusteluita havainnoinnin ja arvioinnin merkitys kui-
tenkin korostuu. Prosessin edetessä painottuivat havainnoinnin eri menetelmät ja välineet. Tar-
kasteluun nousivat erityisesti toiminta pienryhmissä, jolloin taitojen havainnointi ja opetus hel-
pottui. Esikoululaisten haastattelut ja ryhmäsadutus toivat puolestaan osallisuuden näkökul-
maa. Lasten mielenkiinnon kohteiden ja toiveiden huomioiminen ryhmän toiminnassa näyttäy-
tyi pedagogisena dokumentointina. Esikoululaisen itsearviointi ja vahvuuksien pohdinta toivat
positiivisen pedagogiikan luontevasti esiopetuksen arkeen. Esiopetuksen kuraattorin ja konsul-
toivan varhaiskasvatuksen erityisopettajan vierailu ryhmässä konkretisoivat heiltä saatavan asi-
antuntijuuden tuen sekä omalle työlle, että huoltajien mahdollisille huolenaiheille. Kolmen
viimeisen päiväkirjaviikon aikana havainnot ja arviot kirjataan lapsen esiopetuksen oppimis-
suunnitelma -lomakkeisiin. Keskusteluissa huoltajien puheenvuoroissa esille tulleet asiat koo-
taan pedagogisesti dokumentoiden.

Kuvio 2: Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman laadintaprosessi

6 Pohdinta

Tämän päiväkirjamuotoisen opinnäytetyöni tavoitteena oli perehtyä syvemmin lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman laadintaan ja kaikkeen siihen läheisesti liittyvään, edeltävään työhön. Kymmenviikkoinen päiväkirjavaihe jaksotti erinomaisesti tätä syksyn työrupeamaa ja rakensi luontevasti toimivan rungon ja punaisen langan, jota oli vaivatonta seurata. Viikkokoosteissa esiin nousivat aiheet, jotka olivat omasta mielestäni kiinnostavia ja herättivät uteliaisuutta tietää aiheesta enemmän lähdekirjallisuuteen perehtymällä. Lähdekirjallisuudesta sain tukea myös omalle pohdinnalleni.

Päivittäiset päiväkirjamerkinnot todella tekivät varhaiskasvatuksen arjessa tekemäni työn näkyväksi. Valtaosasta näkemästäni pidin, koska tärkeät ja olennaiset asiat nousivat esiin kuin itsestään ja niihin oli helppo pysähtyä. Hetkittäin oli vaikeaa poimia päivästä opinnäytetyöni kannalta olennainen ja kerronta oli vain peräkkäisten tapahtumien kuvausta. Joskus kirjaus syntyi helposti, toisinaan muutama rivikin oli tuskan takana. Välillä myös mietin, oliko kirjoittamani teksti opinnäytetyöhön liian kevyttä. Olisi kuitenkin tuntunut kummalliselta kirjoittaa päiväkirjaa lasten kanssa tehtävästä työstä ryppyotsaisesti. Viikkokoosteissa lähdekirjallisuuteen viittaava tekstini oli kuitenkin mielestäni sävyltään asiantuntevampaa.

Päivät olivat keskenään erilaisia. Aina ei päivässä ollut mihin tarttua. Oli vain tavallista hyvää arkea, joka mielestäni ansaitsisi myös tulla kerrotuksi. Varsinkin tänä päivänä, kun mediasta

kuulemme päivittäin, miten varhaiskasvatuksen henkilöstö uupuu työssään ja pätevien työntekijöiden ja sijaisten saaminen on kiven takana, pitäisi huomata se olemassa oleva hyvä arki, jota vielä kuitenkin oman kokemuksen mukaan on olemassa.

Yhtenä opinnäytetyöni tavoitteena oli lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman laatimiseen sisältyvien havaintojen ja arvioiden tarkoituksenmukainen dokumentointi sekä huoltajien arkea, omaa työtäni ja ryhmän toimintaa vähiten kuormittava ajankohta. Dokumentoinnin apuna käytin Vantaan kaupungin esikoululaisen havainnointiin tarkoitettuja lomakkeita. Nämä kasvatustajan havainnoinnin ja oman työn tueksi laaditut lomakkeet auttoivat tärkeiden osa-alueiden huomioimisen varsinkin, jos jokin lapsen kasvussa, kehityksessä ja oppimisessa pohditutti. Helppointa kuitenkin oli kirjata havaintoja perinteisesti käsin niille tarkoitettuun vihkoon. Menetely saattaa kuulostaa vanhanaikaiselta, mutta ryhmälläni ei ole käytössään omaa kannettavaa tietokonetta, vaan se on yhteinen toisen esiopetusryhmän kanssa, joka sijaitsee fyysisesti talon eri kerroksessa. Tämä asettaa usein haasteita sille, miten kannettava tietokone on käytettävissä. Mielestäni kuitenkin itse kirjaaminen on olennaista, ei miten se tehdään.

Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma-keskusteluihin huolella valmistautuminen on aina tärkeää. Ennen keskustelua on myös hyvä pohtia omaa rooliaan keskustelun vetäjänä. Annanko tarpeeksi tilaa huoltajien ajatuksille ja maltanko kuunnella? Osaanko sensitiivisesti lukea keskustelutilannetta tai johdatella keskustelua vahvemmin, jos siihen on tarvetta? Erityisen olennaista se on kuitenkin mielestäni puhelimitse käytävissä keskusteluissa, jolloin sanaton viestintä, ilmeet ja eleet eivät tue keskustelua. Sujuvan keskustelun luomiseksi olin kirjannut ennakoon lomakkeeseen kaikki ne tiedot, jotka oli mahdollista kirjata. Näitä olivat perustiedot, esiopetuksen näkemys lapsen vahvuuksista, tiedoista ja taidoista sekä mahdollisista haasteista. Ennakoon olin myös kirjannut, miten ryhmän toimintaa voitaisiin muokata ja millä pedagogisilla keinoilla parhaiten tuettaisiin esikoululaisen taitojen kehittymistä. Näin menetellen dokumentointi tuki mielestäni hyvin sopimuksen laadintaa.

Puhelimitse käytävien keskusteluiden ajankohdaksi valikoitui 12.00-14.00 välinen aika, jolloin itselläni on mahdollisuus parhaiten irrottautua ryhmän toiminnasta. Näin myöskään ylitöitä ei kertynyt. Tämä osoittautui myös huoltajille hyväksi ajankohdaksi omasta työstään irrottautumiseen. Puolen tunnin pituisena sen pystyi helposti sijoittamaan työn taukoihin. Suuri osa huoltajista teki etätöitä kotonaan ja se mahdollisti toisinaan myös molempien huoltajien osallistumisen sopimuksen laadintaan. Olisiko tässä myös työnantajille keino työntekijöiden työhyvinvoinnin lisäämiseksi, jos laadinnat olisi mahdollista tehdä työajalla. Näin toimien työnantaja osoittaisi perhearvojen ja perheen hyvinvoinnin olevan myös yrityksen arvo.

Etäyhteyksin tehtävä yhteistyö huoltajien kanssa, lasten varhaiskasvatussuunnitelmien ja esiopetuksen oppimissuunnitelmien etälaadinta oli väistämätön seuraus pandemian mukanaan

tuomista turvasuosituksista. Tämä on mielestäni hyvä esimerkki siitä, miten ympäristön muutoksista johtuvat paineet asettavat tarpeen työn kehittämiseksi. Huoltajilta saadun hyvän palautteen vuoksi toivonkin, että etälaadinta olisi yksi vaihtoehto sopimuksia laadittaessa myös tulevaisuudessa. Varhaiskasvatuksessa sen käyttöä mielestäni puoltaa huoltajien tiivis tapaaaminen päivittäin tuonti- ja hakutilanteissa, jolloin lyhyet keskustelut huoltajien kanssa kasvotusten ovat usein mahdollisia. Keskelle päivää sijoittuvat lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmakeskustelut eivät myöskään pidennä omaa työpäivääni ja vähentävät siten osaltaan oman työni kuormittavuutta.

Ennen käytäntönä on valtaosin ollut varhaiskasvatussuunnitelmien ja lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmien laadinta ja arviointikeskusteluiden sijoittaminen joko lapsen varhaiskasvatuspäivän alkuun tai loppuun, jolloin huoltajilla on ollut helpointa saapua paikalle. Tämä on kuitenkin usein vaatinut joko keskustelevan kasvattajan tai lapsiryhmän kanssa jäävän kasvattajan työpäivän pidentämistä, eikä ylitöiden tekeminen ole varhaiskasvatuksessa suositeltavaa.

Vaikkei päiväkirjamuotoinen opinnäytetyöni täytäkään kaikkia tutkimukselle ominaisia piirteitä ja vaatimuksia, eikä varsinaista tutkimusta tehdä, yhteneväisyyttä mielestäni kuitenkin on. Työelämän kentällä tutkimuksen tarve kohdistuu työn käytäntöihin ja senhetkisten ilmiöiden mukanaan tuomiin vaateisiin. Tästä syystä tutkimusta kohdistetaan työn tekemisen tapoihin, joille on muutos- tai ylläpitotarvetta tai jos kokonaan uuden käytännön luominen on välttämätöntä. (Vilka 2015, 18.) Teorian, kokemuksen ja työn käytäntöjen yhdistäminen ovat työelämä tutkimuksen tavoitteena. Tutkimuksessa tärkeää on eri asiantuntijoiden ammattiosaamisen vahvistaminen. Tästä syystä työelämä tutkimus painottuu mielellään käytännönläheiseen, soveltavaan tutkimukseen, jonka tähtäimessä on muun muassa kehittää asiakastyön toimintatapoja ja palveluja. (Vilka 2015, 19.)

Löydän myös oman päiväkirjamuotoisen opinnäytetyöni valmistumisen ja tutkimuksen prosessin väliltä yhteneväisyyttä. Vilkan (2015, 57) mukaan tutkimuksen kulku voidaan jakaa viiteen peräkkäiseen jaksoon, jotka ovat ideataso, sitoutuminen, toteuttaminen, kirjoittaminen ja tiedottaminen. Hän kuitenkin painottaa, että kirjoittamista tapahtuu koko tutkimusprosessin ajan väliraporttien, muistiinpanojen ja lopullisen tutkimustekstin hiomisen ja valmistumisen myötä.

Oma opinnäytetyöni käynnistyi kiinnostavan ja ajankohtaisen aiheen löytymisestä omassa työssä toteutettavaksi. Sitoutuminen tapahtui kymmenen viikon päiväkirjaviikkeen rungon suunnittelemisella ja tutkimusluvan hakemisella Vantaan kaupungilta. Itse toteutus tapahtui päiväkirjaviikkojen aikana, joka oli tavallaan tutkimusaineiston hankintaa ja analysointia. Kirjoittamista tapahtui koko opinnäytetyön ajan. Valmiin opinnäytetyön esittely ja julkistaminen päätävät oman prosessini, joka luonnollisesti pituudeltaan ei yllä tutkimuksen vaatimaan aikaan.

Esikoulussa lapset harjoittelevat arvioimaan omia taitojaan, löytämään vahvuuksiaan ja asettamaan itselleen tavoitteita tulevaan. Nämä ovat tärkeitä taitoja perusopetuksen oppimisenpolulla. Lapsen itsearviointilomake (liite 1) ei mielestäni ole enää esikoululaisia motivoiva. Oltuaan pitkään käytössä samanlaisena, se kaipaisi jonkinlaista päivitystä. Useaan otteeseen minusta on tuntunut, että alueen värittäminen on vienyt energian ja huomion olennaisesta, taidon hallinnan arvioinnista. Tästä syystä jaoin lomakkeen täytön kolmeen eri kertaan. Ensimmäisellä kerralla kirjasin lapsen haastattelun. Toisella kerralla hän valitsi taitoon sopivan värin ja merkitsi alueen värillä. Viimeisellä kerralla oli halutessa mahdollista värittää koko lentokone. Mietin myös, olisiko jonkinlaisen itsearviointisovelluksen tekeminen mahdollista. Tällöin lapsi voisi tehdä arvioinnin itse tietokoneella ja arvio voitaisiin myöhemmin yhdessä tulostaa. Näin sovelluksen käyttö tietokoneella tukisi myös esiopetuksen opetussuunnitelman mukaista tieto- ja viestintäteknisten taitojen harjoittelua (Opetushallitus 2014, 18). Näin myös kokemukseni mukaan värittämisestä vähemmän innostuvat pojat saataisiin ehkä innokkaammin mukaan.

Viimeisen päiväkirjaviikon koosteessa avasin huoltajien kanssa käytyjen keskusteluiden sisältöjä hyvin yleisellä tasolla. Tämä siksi, ettei lasten, heidän huoltajiensa eikä sidosryhmissä toimivien henkilöiden anonymiteetti vaarantuisi. Näistä huoltajien kanssa käydyistä keskusteluista huomasin huojentuneena, että menneinä vuosina toisinaan pinnalla ollut huoltajien huoli koulun aloituksesta oli mielestäni hälvennyt ja tilalle oli tullut luottavaista uteliaisuutta. Tämä suuntaus on mielestäni ollut vahvana jo useampien vuosien ajan. Näin uskallan todeta, koska kokemukseni esikoululaisten ja heidän huoltajiensa kanssa työskentelystä ulottuu neljän viime vuosikymmenen ajalle.

Mistä tämä sitten voisi johtua? Mielestäni tämän päivän huoltajat ovat valtaosin erittäin tietoisia ja kiinnostuneita asioista, jotka koskettavat perhettä läheisesti. Ja mikä olisikaan huoltajille läheisempää kuin omat lapset. Tietoa on paljon ja helposti saatavilla valvutuneille ja tiedonhaluisille huoltajille. Helpoiten tämä tieto löytyy ehkä juuri siitä omasta kämmenestä löytyvästä älylaitteesta, puhelimesta, josta huoltaja voi helpotukseksi huomata vertaisryhmien keskustelufoorumeissa pohtivan samansuuntaisia koulunaloitukseen liittyviä asioita. Helposti saatavilla olevan vertaisryhmän tuki on mielestäni ensiarvoista.

Kaikenlainen varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen liittyvä tiedottaminen on mielestäni myös lisääntynyt merkittävästi. Ja vaikka kuulemme tiedotusvälineistä ikävästä varhaiskasvatusta kurruttavasta pätevien kasvattajien ja sijaisten saamisen vaikeudesta, kuulemme sieltä myös valtakunnallisesta kaksivuotisesta esiopetuksen kokeilusta, jonka tavoitteena on tasavertaisten oppimisvalmiuksien luominen jokaiselle koulunsa aloittavalle lapselle (Vantaan kaupunki 2021f). Kuulemme myös 45 vantaalaisessa päiväkodissa toteutettavasta englannin kielirikasteisestä esiopetuksesta, jonka tarkoituksena on kielenoppimisen herkkyyksikaudella tutustuttaa esikoululaista uuden kielen saloihin leikinomaisin menetelmin (Vantaan kaupunki 2021b).

Oman kokemukseni mukaan huoltajat ovat myös päivittäin kiinnostuneita esiopetuksen toiminnasta ja haluavat tietää mitä uutta esikoulussa on harjoiteltu ja opittu. Tähän tiedonjanoon koetamme vastata parhaamme mukaan lyhyissä keskusteluissa lapsia tuodessa ja haettaessa sekä viikoittaisilla tiedotteilla, joille huoltajat ovatkin antaneet kiitosta. Kaikkien huoltajien mielenkiinto varhaiskasvatusta ja esiopetusta kohtaan ei kokemukseni mukaan yllä samalle tasolle. Kasvattajan ammattitaitoon mielestäni kuuluu huomata huoltajat, joiden tiedonhalua pitää herätellä ja kertoa esiopetuksen arjesta tavalla, joka tavoittaa huoltajan parhaiten.

Palaan muutama vuosi sitten käytyyn keskusteluun lähikoulun alkuopettajien kanssa tavatesamme. Esikouluryhmän opettajina tiedustelimme kollegani kanssa, mikä olisi heidän mielestään kaikkein tärkein taito, joka koulutiensä aloittavan tulisi hallita. Yhdessä tuumin he vastasivat - ryhmässä toimimisen taidot. Jos yhdistän tähän ajatukseen lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma-keskusteluissa kuulemani huoltajien yleisimmän kysymyksen, ”*Onko minun lapsellani kavereita?*” onkin selvää, että vuorovaikutustaitojen opettaminen ja harjoittelu on yksi ryhmämme esiopetusvuoden painopistetyöskentelyn osa-alueista. Muita tärkeitä nostoja ovat kokemukseni mukaan ahkera tutustuminen fyysiseen kouluympäristöön, oppimisen ilo, positiivinen käsitys itsestä uuden oppijana ja omiin jo opittuihin taitoihin luottaminen. Näihin keskittymällä madalletaan esiopetuksesta perusopetukseen siirtymisen kynnyistä tai niin kuin tämän opinnäytetyöni johdannossa kuvasin ”ruiskutetaan rasvaa” tähän lapsen oppimisen polun nivelvaiheeseen.

Yhdeksi tämän opinnäytetyön tärkeimmistä tavoitteista asetin oman kehittymiseni varhaiskasvatuksen opettajan tehtävässä. Syvempi perehtyminen lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman laadintaan ja kaikkeen sitä ympäröivään työhön onkin antanut minulle ammatillista varmuutta ja uutta näkemystä sen laajasta viitekehystä. Kehittymiseni näkyy uskona omaan arvioon lasten havainnoinnissa ja luottamuksena omaan asiantuntijuuteen. Omalta osaltaan myös opiskeluni lähestyessä loppuaan, opinnäytetyön kohta valmistuessa ja kun jäljellä on enää vain viimeinen työn kehittämisen harjoittelu, tuntuu pätevytyminen varhaiskasvatuksen opettajan ammattiin erityisen hyvältä.

Toiminnan suunnittelua ja arviointia tehdään varhaiskasvatuksessa paljon. Päiväkirjavaihe päivittäisine kirjauksineen kuitenkin ikään kuin nosti näiden tarkastelun uudelle tasolle, arjen automaatioksi. Kirjaamisen myötä työ myös muuttui enemmän näkyväksi ja avasi jo ennestään laajaa varhaiskasvatuksen opettajan työnkuvaa.

Työyhteisössäni toivon opinnäytetyöni antavan uudenlaisia ideoita, ajatuksia ja toimintamalleja lapsen esiopetuksen laadintaprosessiin ja rohkeasti tuomaan niitä yhteiseen keskusteluun. Opinnäytetyöni tietoperusta ja lähdekirjallisuus antoivat itselleni paljon uutta ja mielenkiintoista pohdittavaa. Toivon sen herättävän kiinnostusta myös työyhteisössäni. Mielestäni var-

haiskasvatushenkilöstön kiinnostuneisuus oman ammatillisen osaamisen ylläpitämiseen ja kehittämiseen sekä avoin uteliaisuus uusia varhaiskasvatuksessa syntyviä ilmiöitä kohtaan on yksi tärkeimmistä laadukkaan varhaiskasvatuksen edellytyksistä.

Näin ollen meidän, työn kehittämistä ja uusien menetelmien löytämisestä innostuneiden varhaiskasvatuksen ammattilaisten työpanoksesta pääsevät välillisesti hyötymään koko varhaiskasvatuksen kenttä, asiakasperheet ja lukuisat sidosryhmät. Emmekä unohda joukosta työnantajamme Vantaan kaupunkia, jonka esiopetussuunnitelman (2018, 18) mukaan esiopetuksen arvopohja nojaa vahvasti Vantaan varhaiskasvatuksen visioon ”*iloisista, oppivista ja osallistuvista lapsista, jotka kasvavat kestävään tulevaisuuteen*”.

Miten tämä lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman laadintaan keskittynyt opinnäytetyöni jää elämään ja miten voin sitä edelleen hyödyntää? Eskarista ekalle -yhteistyöprosessi jatkuu Vantaan esiopetusryhmissä pitkälle kevääseen. Ennen lähikoululle tehtävää tiedonsiirtoa ja toukokuusta kouluun tutustumispäivää palataan huoltajien kanssa arvioimaan, miten esiopetuksen toiminnalle asetetut konkreettiset tavoitteet ovat vastanneet esikoululaisen mahdollisiin haasteisiin. Havainnointi, toteutus, arviointi ja kehittäminen siis jatkuvat ja hyvä niin.

Kokemuksiani tämän päiväkirjamuotoisen opinnäytetyöni tekemisestä aion vielä hyödyntää kolmannen ja viimeisen työn kehittämisen harjoittelussa. Nostan lähempään tarkasteluun lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman syksyisen laadinnan ja keväällä tehtävän arvioinnin etäyhteyksin toteutettuina. Haluaisin kovasti nähdä, että etäyhteyksin käydyt sopimusten laadinnat ja arvioinnit olisivat tulevaisuudessa huoltajille yhtenä vaihtoehtona.

Lähteet

Painetut

Ahonen, L. & Roos, P. 2019. Iloa ja oivalluksia! Pedagogiikan arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa. Nokia: Piia Roos Oy & Kyröskoski: Kasvusto.

Cacciatore, R., Korteniemi-Poikela, E. & Huovinen, M. 2008. Miten tuen lapsen ja nuoren itsetuntoa. Helsinki: WSOY.

Heikka, J., Hujala, E. & Turja, L. 2009. Arvioinnista opiksi. Vantaa: Printel.

Heikka, J., Hujala, E., Turja, L. & Fonsen, J. 2017. Havainnointi ja arviointi varhaispedagogiikassa. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.). Varhaiskasvatuksen käsikirja. 4. painos. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Karikoski, H. & Tiilikka, A. 2017. Eheä kasvunpolku - haaste yhteistyölle. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. 4. painos. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Karlsson, L. 2003. Sadutus. Avain osallistavaan toimintakulttuuriin. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Koivunen, P-L. & Lehtinen, T. 2015. Kasvu kiikarissa. Havainnoinnin käsikirja varhaiskasvattajille. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Laitinen, S. 2021. Pienten lasten motivaatio. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Mariska. 2018. Muut ja Määt. Runoja eläimistä ja ihmisistä. Helsinki: Tammi.

Pihlaja, P. & Viitala, R. 2019. Varhaiserityiskasvatus. 2. painos. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Rintakorpi, K. & Vihmari-Henttonen. 2017. Tää on meidän maailma! Pedagoginen dokumentointi varhaiskasvatuksessa. 2. painos. Helsinki: Lasten Keskus ja Kirjapaja.

Uusitalo-Malmivaara, L. & Vuorinen, K. 2017a. Huomaa hyvä! Näin ohjaat lasta ja nuorta löytämään luontevahvuutensa. 2. painos. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Uusitalo-Malmivaara, L. & Vuorinen, K. 2017b. Huomaa hyvä! Vahvuusvariksen bongausopas. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Vilkkä, H. 2015. Tutki ja kehitä. 4. painos. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Wahlström, R. & Juusola, M. 2017. Vihreä hoiva ja kasvatus. Helsinki: Artemia.

Sähköiset

Arene ry 2020. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset ohjeet. Viitattu 21.8.2021. <https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20OPINN%C3%84YTET%C3%96IDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202020.pdf?t=1578480382>

Karikoski, H. 2008. Lapsen koulunaloittaminen ekologisena siirtymänä. Väitöskirja. Oulun yliopisto. Viitattu 6.11.2021. <http://jultika.oulu.fi/files/isbn9789514287459.pdf>

Laurea. 2021. Lähdeviitteet ja lähteiden merkintätavat Laureassa. Viitattu 4.12.2021. <https://laureaas.sharepoint.com/sites/Opiskelijaintranet/Jaetut%20asiakirjat/L%C3%A4hdeviitteet%20ja%20l%C3%A4hteiden%20merkitseminen%20Laureassa.pdf>

OAJ- Opetusalan ammattijärjestö 2020. Opettajana varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Viitattu 21.8.2021. <https://www.oaj.fi/arjessa/mita-opettajan-tyo-on/opettajana-varhaiskasvatuksessa-ja-esiopetuksessa/>

Opetushallitus 2021a. Mitä on varhaiskasvatus? Viitattu 18.8.2021. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/mita-varhaiskasvatus>

Opetushallitus 2021b. Esiopetus. Viitattu 16.8.2021. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/esiopetus>

Opetushallitus 2021c. Pedagoginen dokumentointi. Viitattu 18.8.2021. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/pedagoginen-dokumentointi>

Opetushallitus 2021d. Vuorovaikutus. Viitattu 3.12.2021. <https://www.oph.fi/fi/oppimateriaali/mun-elama/sosiaaliset-taidot/vuorovaikutus>

Opetushallitus 2014. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Viitattu 21.8.2021. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

Opetushallitus 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Viitattu 19.8.2021. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

Perusopetuslaki. 628/1998. Viitattu 19.9.2021. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>

Rintakorpi, K. 2018. Varhaiskasvatuksen tallentamisesta kohti pedagogista dokumentointia. Väitöskirja. Helsingin yliopisto. Viitattu 10.11.2021. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/229852/Varhaisk.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Suomen Mielenterveys ry 2021. Vuorovaikutustaitoja voi oppia. Viitattu 22.8.2021. <https://mieli.fi/fi/mielenterveys/ihmissuhteet/vuorovaikutustaitoja-voi-oppia>

Talentia ry 2017. Arki, arvot ja etiikka. Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. Viitattu 23.8.2021. https://talentia.e-julkaisu.com/2017/eettiset-ohjeet/docs/Talentia_Etiikka-opas_2017.pdf

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2021. Viitattu 21.8.2021. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/osallisuuden-osa-alueet-ja-osallisuuden-edistamisen-periaatteet>

Tutkimuseettinen neuvottelulunta 2021. Hyvä tieteellinen käytäntö. Viitattu 4.12.2021. <https://tenk.fi/fi/tiedetilppi/hyva-tieteellinen-kaytanta-htk>

Työterveyslaitos 2017. Työn kehittäminen yhdessä tuo tuloksia. Viitattu 4.12.2021. <https://www.ttl.fi/blogi/tyon-kehittaminen-yhdessa-tuo-tuloksia/>

Vantaan kaupunki 2019. Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelma. Viitattu 16.8.2021. https://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/146576_Vantaan_esiopetuksen_opetussuunnitelma_2019.pdf

Vantaan kaupunki 2021a. Eskarista ekalle. Viitattu 15.8.2021. https://www.vantaa.fi/varhaiskasvatus_ja_koulutus/esiopetus/esiopetuksesta_kouluun

Vantaan kaupunki 2021b. Esiopetukseen ilmoittautuminen. Viitattu 13.9.2021. https://www.vantaa.fi/varhaiskasvatus_ja_koulutus/esiopetus/esiopetukseen_ilmoittautuminen/kaksikielinen_esiopetus

Vantaan kaupunki 2021c. Lukunen-Lumoudu lukemisesta hanke. Viitattu 20.9.2021. <https://sites.google.com/view/oppivavantaahankkeet/lukunen-lumoudu-lukemisesta>

Vantaan kaupunki 2021d. Esiopetuksen oppilashuolto. Viitattu 17.10.2021. https://www.vantaa.fi/varhaiskasvatus_ja_koulutus/esiopetus/lapsi_esiopetuksessa/hyvinvointi_ja_terveys

Vantaan kaupunki 2021e. Kehityksen ja oppisen tuki. Viitattu 17.10.2021. https://www.vantaa.fi/varhaiskasvatus_ja_koulutus/varhaiskasvatus/lapsi_varhaiskasvatuksessa/kasvun_ja_oppisen_tuki

Vantaan kaupunki 2021f. Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilu. Viitattu 21.11.2021. https://www.vantaa.fi/varhaiskasvatus_ja_koulutus/esiopetus/lapsi_esiopetuksessa/kaksivuotisen_esiopetuksen_kokeilu

Varhaiskasvatuslaki 2018/540. Viitattu 15.8.2021. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>

Karikoski, H. 2008. Lapsen koulunaloittaminen ekologisena siirtymänä. Väitöskirja. Oulun yliopisto. Viitattu 6.11.2021. <http://jultika.oulu.fi/files/isbn9789514287459.pdf>

Julkaisemattomat

Åkerfelt, T-L. 2021. Klinikka LEOPS/HOJKS-prosessista. Luento. 8.9.2021. Vantaan kaupunki. Vantaa.

Kuviot

Kuvio 1: Varhaiskasvatuksen sisäiset ja ulkoiset sidosryhmät	13
Kuvio 2: Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman laadintaprosessi	62

Liitteet

Liite 1: Itsearviointilentokone	73
---------------------------------------	----

Liite 1: Itsearviointilentokone

Itsearviointilentokone

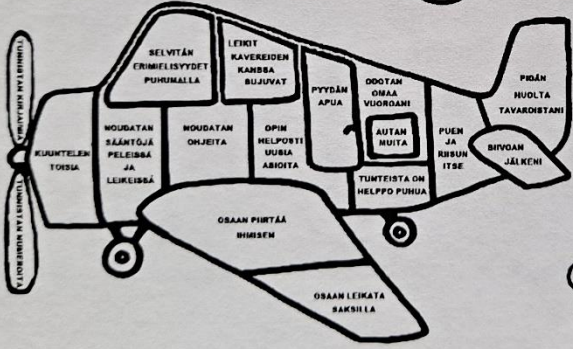

Vantaa
Vantaan kaupunki | Sivistystoimi

Lapsen nimi _____
Päivämäärä _____

MINÄ OLEN HYVÄ

**MINÄ OLEN
KIINNOSTUNUT**

SELVITÄN ERIMIELISYYDET PUHUMALLA
LEVIEN KÄVEREIDEN KANSSA BUJUVAT
LEVIEN KÄVEREIDEN KANSSA BUJUVAT
PUYDÄN APUA
ODOTAN OMAA VUOROAANI
PIIDÄN HUOLTA TAVAROISTANI
PUEN JA KISUN ITSE
BIRVOAN JÄLKEEN
AUTAN MUITA
TUNTEISTA ON HELPPO PUHUA
OSAAAN PIIRTÄÄ NIMISEN
OSAAAN LEIKATA SAKSHILLA
NOUDATAN SÄÄNTÖJÄ PELEISSÄ JA LEIKEISSÄ
NOUDATAN OHJEITA
OPIM NELPONTI VUOKA ABOITA
KUUNTELEN TOISSA
LUOKKUNNIN NY ESIINTYÄ

ESKARISSA HALUAISIN OPIIA

TOIVEENI ESKARIVUODELLE